

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOSYO-MEKANSAL DİNAMİKLERLE DEĞİŞEN
PLANLAMA YAKLAŞIMI MEKANSAL STRATEJİK
PLANLAMA VE İSTANBUL ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Şehir Plancısı Seçil ÖZALP**

**Anabilim Dalı: ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA
Programı: ŞEHİR PLANLAMA**

HAZİRAN 2006

**SOSYO-MEKANSAL DİNAMİKLERLE DEĞİŞEN
PLANLAMA YAKLAŞIMI MEKANSAL STRATEJİK
PLANLAMA VE İSTANBUL ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Şehir Plancısı Seçil ÖZALP
502021461**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 8 Mayıs 2006
Tezin Savunulduğu Tarih : 12 Haziran 2006**

**Tez Danışmanı : Prof.Dr. Gülden ERKUT
Diğer Jüri Üyeleri Prof.Dr. Tülay KILINÇASLAN (İ.T.Ü.)
Doç.Dr. S. Akın ERYOLDAŞ (M.S.Ü.)**

Haziran 2006

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	viii
SUMMARY	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Çalışmanın Amacı	2
1.3. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı	2
2. DEĞİŞEN DÜNYA DÜZENİ, KÜRESELLEŞME, EKONOMİK VE SOSYAL DEĞİŞİMLER, MEKAN ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	4
2.1. Küreselleşme Olgusunun Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Değişimler	4
2.2. Kent ve Bölge Kavramı: Sınırların değişmesi, metropolitenleşme	6
2.2.1. Metropoliten Bölge	10
2.2.2. Kentsel Bölge	12
2.2.2.1. Tek Merkezli ve Çok Merkezli Kentsel Bölge	14
2.2.3. Fonksiyonel Kentsel Bölge	17
2.3. Bölüm Sonucu	22
3. DEĞİŞEN DİNAMİKLERLE PLANLAMA YAKLAŞIMINDAKİ DEĞİŞİMLER	23
4. STRATEJİK PLANLAMA	26
4.1. Mekansal Stratejik Planlama	30
4.2. Dünya'dan Mekansal Stratejik Planlama Örnekleri	34
4.2.1. Avrupa	35
4.2.1.1. Barselona	35
4.2.1.2. Helsinki	40
4.2.2. Asya	46
4.2.2.1. Seul	46
4.2.3. Kuzey Amerika	48
4.2.3.1. Oregon	49
4.3. Türkiye'de Stratejik Planlama Çalışmaları	55
4.3.1. Türkiye'de Kurumsal Stratejik planlama	57
4.3.1.1. İstanbul İl Özel İdaresi Stratejik Planı	57
4.3.1.2. Pendik Belediyesi Stratejik Planı	61
4.3.2. Türkiye'de Mekansal Stratejik Planlama	63
4.3.2.1. Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Planı	64

4.4. Bölüm Sonucu	65
5. ÖRNEK: İSTANBUL’DA PLANLAMA SÜRECİ	67
5.1. Doğu Marmara Ön Planı	67
5.2. 1980 Metropoliten Alan Nazım İmar Planı	68
5.3. 1995 İstanbul Metropoliten Alan Alt Bölge Nazım Planı	70
5.4. İstanbul Planlamasında Güncel Yaklaşımlar	75
5.5. İMP Planlama Sürecinin Değerlendirilmesi Araştırması	79
5.5.1. Amaç	79
5.5.2. Kapsam	80
5.5.3. Araştırma Yöntemi	80
5.5.4. Bulgular	81
5.5.4.1. Katılımcı Özellikleri	81
5.5.4.2. Planlama Sürecinin Değerlendirilmesi	81
5.5.4.3. Öneri ve Değerlendirmeler	100
5.5.4.4. Algısal Olarak İstanbul İşlevsel Bölge Sınırları	101
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	104
KAYNAKLAR	106
EKLER	110
ÖZGEÇMİŞ	121

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
İMP	: İstanbul Metroliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi
ESPON	: Avrupa Mekansal Planlama Gözlem Ağı
GEMACA	: Avrupa Metroliten Alanlar Karşılaştırmalı Analizler Grubu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
HMA	: Helsinki Metroliten Alanı
ARGE	: Araştırma-Geliştirme
GIS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri

TABLO LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 2.1. Küreselleşme Süreci İle Birlikte Ortaya Çıkan Değişimler.....	5
Tablo 4.1. Stratejik Yönetim Süreci.....	27
Tablo 4.2. Geleneksel Planlama ve Stratejik Planlama Yaklaşımı Arasındaki Farklar.....	30
Tablo 4.3. Seul'un Politik Hedefleri ve Projeleri.....	47
Tablo 4.4. Oregon için Karşılaştırmalı Değerlendirmeler Konuları.....	54
Tablo 5.1. İstanbul İlçe ve İlk Kademe Belediyeleri	76
Tablo 5.2. İstanbul İçin Planların Sınıflandırılması.....	77
Tablo 5.3. İMP Çalışma Grupları.....	78
Tablo 5.4. Planlama çalışmasına özel sektörün etkin katılımının değerlendirilmesi.....	82
Tablo 5.5. Planlama çalışmasına kamu sektörünün etkin katılımının değerlendirilmesi.....	83
Tablo 5.6. Planlama çalışmasına sivil toplum kuruluşlarının etkin katılımının değerlendirilmesi.....	84
Tablo 5.7. Planlama çalışmasına vatandaşların etkin katılımının değerlendirilmesi.....	85
Tablo 5.8. Planlama sürecinde kullanılan mevcut durum verilerinin değerlendirilmesi	86
Tablo 5.9. Plan hedeflerinin netliğinin değerlendirmesi.....	87
Tablo 5.10. Planın amacının netliğinin değerlendirmesi.....	88
Tablo 5.11. Planın vizyonunun netliğinin değerlendirmesi.....	89
Tablo 5.12. Planlama sürecinin şeffaflığının değerlendirmesi.....	90
Tablo 5.13. Oluşturulan strateji ve politikalarda uzlaşma ortamının değerlendirilmesi.....	91
Tablo 5.14. Stratejik planlama sürecinin başarısının değerlendirmesi.....	92
Tablo 5.15. İMP'ye kurumsal statü kazandırılmasının değerlendirmesi.....	93
Tablo 5.16. Tüm proje yürütücülerine olan güvenin değerlendirmesi.....	94
Tablo 5.17. İMP'nin sahip olduğu teknik alt yapının değerlendirmesi.....	95

Tablo 5.18. İMP’deki tüm çalışanların yetkinliğinin değerlendirmesi.....	96
Tablo 5.19. İMP’deki çalışma gruplarının İstanbul’un planlanması açısından uygunluğunun değerlendirmesi.....	97
Tablo 5.20. İMP’deki çalışma gruplarının İstanbul’un planlanması açısından yeterliliğinin değerlendirmesi.....	98
Tablo 5.21. İMP’deki tüm grup yürütücülerinin bilgi birikimlerinin ve konularına hakimiyetlerinin değerlendirmesi.....	99
Tablo. 5.22. Algısal olarak İstanbul işlevsel sınırları içerisinde bulunan ilçelerin frekansları.....	101

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 2.1. Metropoliten Alan ve Bölge Sınırları.....	10
Şekil 2.2. Kuzey-Batı Avrupa'daki Kentsel Bölgeler.....	16
Şekil 2.3. Londra Fonksiyonel Kentsel Bölgesi.....	20
Şekil 2.4. Paris Fonksiyonel Kentsel Bölgesi.....	20
Şekil 2.5. RheinRuhr Fonksiyonel Kentsel Bölgesi.....	21
Şekil 4.1. İspanyol kenti, Avrupa Metropolü, Uluslararası Metropol – Barselona.....	38
Şekil 4.2. Üçüncü Stratejik Plan'ın Metropoliten Modeli.....	40
Şekil 4.3. Helsinki Metropoliten Alanı ve Metropoliten Bölgesi.....	41
Şekil 4.4. Helsinki Metropoliten Bölgesi Nüfus Değişimleri.....	42
Şekil 4.5. Helsinki Metropoliten Bölgesi İş Yoğunluğu Değişimleri.....	42
Şekil 4.6. 1980-2000 Yılları Arası Merkeze Çalışmaya Gelen Kişi Sayısındaki Değişim.....	43
Şekil 4.7. Merkeze Çalışmaya Gelen Kişilerin 2025 Yılı Projeksiyonu.....	43
Şekil 4.8. Helsinki Metropoliten Alanı Fonksiyonel Bölge Sınırları.....	44
Şekil 4.9. Helsinki Metropoliten Bölgesi Kentsel Form.....	45
Şekil 4.10. Oregon Modeli.....	50
Şekil 4.11. Oregon Vizyonu, Amaçları ve Değerlendirme Başlıkları.....	53
Şekil 4.12. Oregon'un Birbirine Bağlı Üç Hedefi.....	53
Şekil 5.1. İstanbul Metropoliten Alan Alt Bölge Nazım Planı.....	74
Şekil 5.2. İstanbul ilçe ve ilk kademe belediye sınırları.....	75
Şekil 5.3. Araştırma Modeli.....	81
Şekil 5.4. Planlama çalışmasına özel sektörün etkin katılımının değerlendirilmesi.....	82
Şekil 5.5. Planlama çalışmasına kamu sektörünün etkin katılımının değerlendirilmesi.....	83
Şekil 5.6. Planlama çalışmasına sivil toplum kuruluşlarının etkin katılımının değerlendirmesi.....	84

Şekil 5.7. Planlama çalışmasına vatandaşların etkin katılımının değerlendirilmesi	85
Şekil 5.8. Planlama sürecinde kullanılan mevcut durum verilerinin değerlendirilmesi	86
Şekil 5.9. Plan hedeflerinin netliğinin değerlendirmesi	87
Şekil 5.10. Planın amacının netliğinin değerlendirmesi.....	88
Şekil 5.11. Planın vizyonunun netliğinin değerlendirmesi.....	89
Şekil 5.12. Planlama sürecinin şeffaflığının değerlendirmesi.....	90
Şekil 5.13. Oluşturulan strateji ve politikalarda uzlaşma ortamının değerlendirilmesi.....	91
Şekil 5.14. Stratejik planlama sürecinin başarısının değerlendirmesi.....	92
Şekil 5.15. İMP'ye kurumsal statü kazandırılmasının değerlendirmesi.....	93
Şekil 5.16. Tüm proje yürütücülerine olan güvenin değerlendirmesi.....	94
Şekil 5.17. İMP'nin sahip olduğu teknik alt yapının değerlendirmesi.....	95
Şekil 5.18. İMP'deki tüm çalışanların yetkinliğinin değerlendirmesi.....	96
Şekil 5.19. İMP'deki çalışma gruplarının İstanbul'un planlanması uygunluğunun değerlendirilmesi.....	97
Şekil 5.20. İMP'deki çalışma gruplarının İstanbul'un planlanması açısından yeterliliğinin değerlendirilmesi.....	98
Şekil 5.21. İMP'deki tüm grup yürütücülerinin bilgi birikimlerinin ve konularına hakimiyetlerinin değerlendirilmesi.....	99
Şekil 5.22. İstanbul'un algısal olarak işlevsel kent sınırları.....	102

SOSYO-MEKANSAL DİNAMİKLERLE DEĞİŞEN PLANLAMA YAKLAŞIMI MEKANSAL STRATEJİK PLANLAMA VE İSTANBUL ÖRNEĞİ

ÖZET

Tüm dünyada küreselleşme sürecine girilmesiyle birlikte ekonomik ve sosyal yapılarda önemli değişimler yaşanmaya başlamıştır. Bu değişimler, ulus devletlerin önemini yitirmesi, ulusal sınırların ortadan kalkmaya başlaması, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerle uluslar arası ticaretin artması, tüm ekonomik eylemlerin ulusötesileşmesi, rekabet edebilirliğin öneminin giderek artması, demokrasi anlayışının temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye dönüşmesi ve sivil toplumun ön plana çıkması, sektörler arası işbirliklerinin artması olarak özetlenebilir. Bu bağlamda ekonomik ve sosyal bir bütün olarak küreselleşme sürecinden en çok etkilenen yapılar olarak metropoliten kentlerden söz edilebilir.

Kent, tarih içinde pek çok değişim gösteren bir yapıdır. Yaşanan değişimlerle birlikte planlamanın çözüm bulması gereken sorunlar da nitelik değiştirmiştir. Kentler daha karmaşık yapılar haline gelmiş, planlama anlayışı da buna bağlı olarak sivil toplum merkezli, tartışma ve karşılıklı uzlaşmaya dayanan, işbirliği yapıcı yaklaşımlar yönünde gelişim göstermeye başlamıştır. Planlama anlayışındaki değişimler stratejik planlama yaklaşımlarının öneminin artmasını beraberinde getirmiştir. Bütün bu süreçlerin sonucunda, tüm dünyada kent mekanındaki değişimlerle birlikte planlama yaklaşımlarının yapısı da değişikliğe uğramıştır.

1990'ların başında kentlerde ilk uygulamaları görülmeye başlanan stratejik planlama yaklaşımı, esnek yapısı, katılımı ön plana çıkarması, kamu-özel sektör arası iş birliklerini desteklemesi, uzun dönemli yaklaşımlar sunması, yönetim anlayışına değişiklik getirmesi gibi özellikleri ile geleneksel planlama yaklaşımının çözüm getiremediği sorunlara farklı açılardan bakarak çözüm önerileri üretmektedir.

İstanbul da son yıllarda yaşanan yasal değişikliklerle birlikte stratejik planlama yaklaşımları, çeşitli kurum, kuruluş ve platformlarda kullanılmaya başlamıştır. Bu çalışmada, İstanbul'un mekansal stratejik planlama sürecinin incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın giriş bölümünde konunun önemi, çalışmanın amacı ve yöntemi anlatılmaktadır.

İkinci bölümde, küreselleşmenin kent mekanına etkileri incelenmiş ve kent kavramının yaşadığı değişimler; kent ve bölge kavramı, metropoliten bölge kavramı, kentsel bölge kavramı ve fonksiyonel bölge kavramı incelenerek açıklanmıştır.

Üçüncü bölüm, kent mekanının yaşadığı değişimlerle birlikte planlama yaklaşımlarındaki değişikliklerin anlatıldığı bölümdür.

Dördüncü bölümde stratejik planlama kavramı genel olarak anlatılmakta ve mekansal stratejik planlama özelinde Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika kentlerinden stratejik planlama örneklerine yer verilmektedir. Öte yandan, Türkiye’deki stratejik planlama yaklaşımları da sunulmuştur.

Beşinci bölüm İstanbul kentinin tarihsel olarak yaşadığı planlama deneyimlerinin incelendiği ve güncel olarak İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi’nde çalışmalarına başlanan İstanbul mekansal stratejik planlama sürecinin irdelendiği bölümdür.

Son bölümde ise İMP süreci hakkında genel bir değerlendirme ve İstanbul için olması gereken planlama sınırlarının algısal olarak belirlenmesi ve yürütülmekte olan stratejik planlama sürecinin belirli kriterler açısından değerlendirilmesi konularında gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları yer almaktadır.

PLANNING APPROACH CHANGING WITH SOCIO-SPATIAL DYNAMICS, SPATIAL STRATEGIC PLANNING AND ISTANBUL AS A CASE STUDY

SUMMARY

With the beginning of the globalization process in the entire world, important changes in economical and social structures are started to be experienced. These changes can be summarised as the nation state's losing of importance, starting the disappearing of the national borders, with the development in the area of science and technology, the increase in the international trade, the transnationalization of all of the economic facilities, the increasing importance of the competitiveness, transformation from the representative democracy to participant democracy and the increase in the corporations between the sectors. In this context, it can be mentioned from the metropolitan cities as they are the most effected structures from the globalization process as an economic and social whole.

City, is a structure, which shows many changes during time. With the changes experienced, problems of the planning which need to be solved are also changed its characteristics. Cities become more complex structures and depending on this, planning approach has started to develop towards collobarative approaches that are civil community centered and debate and collective agreement based. Changes in the planning approach makes strategic planning approaches to increase its importance. After all these processes, in the whole world, with the changes in the city centers, the structure of the planning approach also changed.

Strategic planning, whose first implications had been started to be seen in the cities in the early 1990s, produces solution suggestions -which traditional planning approaches couldn't do- with its characteristics like flexible structure, bringing out the participation, supporting cooperations between public-private, presenting long-term approaches, bringing changes to administration approach.

In Istanbul, with legal changes experienced in recent years, strategic planning approach has been started to be used in various foundations, institutions and platforms. This study aims to analyse and evaluate the spatial strategic planning process of Istanbul.

This study's intruduction section includes the importance of the subject and the aim and the methodology of the study.

In the second section, the effects of the globalisation on city space has been analysed and changes experienced in the city concept, city and region concept, metropolitan

region concept, urban region concept and functional region concept is analysed and explained.

Third section, is the section, in which changes in the planning approaches -with the changes of city space- are explained.

In the fourth section, strategic planning concept is explained generally and with an emphasize on spatial strategic planning, strategic planning examples of Europe, Asia and North America cities are given. From the other side, strategic planning approaches in Turkey is also presented.

Fifth section is the section, in which planning experiences of Istanbul are examined historically and the process of Istanbul spatial strategic planning recently studied in İstanbul Metropolitan Planning and Urban Design Centre is examined.

In the last section, a general evaluation about IMP process and survey results, which are made about perceptually determination of planning boundaries of Istanbul and evaluation of strategical planning process –which is being implemented- in terms of specific criterias are found.

1. GİRİŞ

Son yıllarda, küreselleşme sürecinin yarattığı sosyal ve ekonomik dönüşümlerden en çok etkilenen sistemler olarak metropoliten kentler karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte; dünya ekonomisindeki değişimler, kentleri hem mekansal hem de sosyal açıdan etkilemektedir. Gerçekleşen bu değişimlerle birlikte, “kent” kavramsal olarak farklılıklar yaşamaktadır.

Kent kavramından farklı olarak, değişim süreci içerisinde bölge kavramı önem kazanmaya başlamıştır. Ekonomik ve sosyal açıdan sınırların ortadan kaybolmaya başlaması ile birlikte metropoliten bölge, kentsel bölge ve fonksiyonel bölge kavramları üzerindeki tartışmalar yeniden önem kazanmıştır.

Planlamanın eylem alanı olan “kent” in yaşadığı değişimler planlama yaklaşımlarında da değişimin gerekliliğini ortaya koymuştur. Geleneksel planlama anlayışı günümüz koşullarında planlamadan beklenenleri karşılayamamaktadır. Bu sebeple, bütün dünyada yeni bir planlama yaklaşımı olarak stratejik planlama kavramı önem kazanmaya başlamıştır.

1.1. Konunun Önemi

Potansiyel kaynakları belirli bir vizyon çerçevesinde, fırsatlardan yararlanarak en uygun şekilde kullanarak, firmanın, kurumun ya da bir kentin vb. gelişmesinin sağlanması süreci olarak tanımlanan stratejik planlama yaklaşımı, dünyada olduğu kadar son zamanlarda Türkiye’de de önem kazanmaya başlamıştır. Türkiye de dünya düzleminde gerçekleşen gelişmelere uyum sağlama sürecine girmiştir. Bu sürece girilmesinin en önemli sebeplerinden biri AB’ye sosyal ve ekonomik olarak uyum sağlama konusunda devam ettirilen çalışmalardır. Bu kapsamda gerçekleştirilen Kamu Reformu Yasaları çerçevesindeki 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5302 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu ile stratejik planlama Türkiye’deki yerel

yönetimler sistemine girmiştir. Bu yasalarla birlikte, kamu kurumlarına stratejik plan yapma ve uygulama zorunluluğu getirilmiştir. Kamu kurumları stratejik plan çalışmalarına başlamışlardır. Bir diğer gelişme ile 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları il sınırlarına kadar genişletilmiş ve İstanbul il bütünü için üst ölçekli bir plan gerekliliği ortaya çıkmıştır. Tüm bu değişim ve gelişmelerle eş zamanlı olarak, Çevre ve Orman Bakanlığı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan 01.12.2004 tarihli protokol antlaşması sonucu, İstanbul 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmaları, 2005 yılında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na bağlı İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi'nin (İMP) kurulması ile birlikte başlamıştır.

İstanbul 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, İstanbul planlama tarihinde üst ölçekli planlamalar açısından bir kilometre taşı niteliğindedir. Bu bağlamda İMP'nin yürüttüğü planlama sürecinin, Türkiye planlama tarihine birçok alanda yeni açılımlar getireceği öngörülmektedir. İMP Planlama sürecinin, incelenmesi ve belirli açılardan eksikliklerinin belirlenmesi ya da ders alınması gereken bir örnek olması açısından önemlidir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışma; değişen planlama yaklaşımları ve anlayışının güncel bir örneği olan Stratejik Planlama yaklaşım ve yöntemlerini İstanbul örneği üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte il sınırlarına genişleyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetki alanını kapsayan planlama çalışmalarının, bütünsel ve gerçekçi planlama anlamında yeterli olup olmadığını test etmeyi ve planlama sınırının ve işlevsel kent sınırlarının algısal olarak nereleri kapsadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı

Çalışmada kullanılan araştırma teknikleri; konu ile ilgili yayınların incelenmesi, (kitap, tez, rapor, makale, kongre, sempozyum, seminer, web sitesi, yasa, yönetmelik, vb.) kişisel görüşmeler, anket soruşturması ve kişisel değerlendirmelerden oluşmaktadır.

Çalışma beş temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde konunun önemi, çalışmanın amacı, çalışmanın yöntemi ve kapsamından söz edilmektedir. İkinci bölümde küreselleşme kavramı ve mekana yansımaları çerçevesinde kent ve kentleşme kavramları ve yaşadıkları değişimler, bölge kavramı, kentsel bölge kavramı, fonksiyonel bölge kavramı, metropoliten bölge kavramı incelenmiştir. Üçüncü bölümde planlama kavramı irdelenmiş ve tarihsel olarak değişen planlama anlayışı açıklanmıştır.

Dördüncü bölüm stratejik planlama yaklaşımının incelendiği bölümdür. Yeni planlama yaklaşımı olarak stratejik planlama konusunda dünyadan örnekler incelenmiştir. Son dönemde Türkiye’de gerçekleştirilen yasal düzenlemeler, kamu reformu yasaları ile ortaya çıkan değişiklikler incelenmiş ve Türkiye’den kurumsal ve mekansal stratejik plan örneklerine yer verilmiştir.

Beşinci bölümde; Türkiye’de stratejik planlama sürecinin güncel olarak yaşandığı İstanbul örneği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, İstanbul’un planlama süreci zaman içinde incelenmiştir ve bu çerçevede 1963 yılında yapılan Doğu Marmara Ön Planı, 1980 yılında yapılan İstanbul Metropoliten Alan Nazım Planı ve 1995 yılında yapılan İstanbul Metropoliten Alan Alt Bölge Nazım Planı incelenmiş, en son olarak güncel planlama süreci olarak İMP yaklaşımı incelemeye alınmıştır.

Altıncı bölüm tezin değerlendirme ve sonuç bölümüdür. İstanbul için olması gereken planlama sınırlarının algısal olarak belirlenmesi ve yürütülmekte olan stratejik planlama sürecinin belirli kriterler açısından değerlendirilmesi konularında gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir.

Tez çalışması genel değerlendirmeler ve bu çalışmanın yol açacağı gelecekte yapılabilecek çalışmalar ile son bulmaktadır.

2. DEĞİŞEN DÜNYA DÜZENİ, KÜRESELLEŞME, EKONOMİK VE SOSYAL DEĞİŞİMLER, MEKAN ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Bu bölümde, dünya sistemindeki değişimler, bu değişimlerle birlikte ortaya çıkan küreselleşme olgusu ve küreselleşmenin sosyal ve ekonomik yapılarda yarattığı etkiler açıklanmıştır. Küreselleşme olgusunun dünya üzerindeki etkilerine bakılırken temel olarak, mekana yansımaları konusu üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte, küreselleşme olgusunun kentler üzerindeki etkileri incelenirken, değişen kent kavramı, bölge kavramı, metropoliten bölge kavramı, kentsel bölge kavramı ve fonksiyonel bölge kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. Mekansal değişimler açıklandıktan sonra bölümde son olarak, dünya sisteminde meydana gelen değişimlerin planlama yaklaşımlarına etkileri konusuna değinilmiştir.

2.1. Küreselleşme Olgusunun Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Değişimler

Kavramsal olarak “devlet”, 16. yüzyıldan itibaren kapitalizmle neredeyse eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. 16. yüzyıldan itibaren dünyada iki önemli gelişmeden söz edilebilir. Bunlardan ilki kapitalizm, ikincisi ise devlet sisteminin yayılmasıdır. Devlet kavramından anlaşılması gereken, “kendi hükümlarlığını, egemenliğini bir şekilde sabitlemeye çalışan, siyasi erki alıp bir yerde merkezileştiren bir odak noktası” olmalıdır. Devletler, sınırları içindeki sermaye, işçi ve mal akımını kontrol etmektedir. Ancak her ne kadar devletler kendi sınırları içerisinde kontrol sahibi olsalar da, dünyada egemen (hegemonya sahibi) devletlerden söz edilebilir. Bu şekilde hegemonya çerçevesinde dünya sistemi; dünya ekonomisi ve bununla birlikte devletler arasında kurulan sistem olarak tanımlanabilir. 1980'lere gelindiğinde küreselleşmenin ortaya çıkması ile birlikte egemen devlet anlayışı yok olmaya başlamıştır. Bu durumda küreselleşme, aslında dünya sisteminin bitmesi anlamına gelmektedir. Küreselleşme basitçe tanımlanacak olursa; devletlerden geçmeden

iktisadi aktörlerin birbirleriyle ilişkiye girebilmeleri olarak açıklanabilir. Bu ilişki biçiminde devletler eski baskınlıklarını kaybetmeye başlamış ve bunun yerini ülkedeki büyük ticari kuruluşlar almaya başlamıştır. Dolayısıyla küreselleşme, hükümlan olmaya çalışan devletlerin zayıflaması, yani ekonomi karşısında siyasi gücün zayıflamasıdır (Keyder, 2005).

Betimsel düzeyde küreselleşme genellikle iletişimdeki darboğazların kalkması, ticaret, yatırım ve üretimle ilgili bütün ekonomik eylemlerin ulusötesileşmesi (transnationalization) anlamlarında kullanılmaktadır. Ulusötesileşme, uluslar arası ilişkilerin, ulus-devletlerin dışındaki aktörlerce de yürütülür hale gelmesi anlamında kullanılmaktadır. Bu da, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve hatta bireyleri, yani toplumları oluşturan tüm öğeleri kapsamaktadır.

Küreselleşme ile tarihsel olarak ortaya çıkan değişimler Tablo 2.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Küreselleşme süreci ile birlikte ortaya çıkan değişimler

	1945–1970	1970-...
Uluslar arası İlişkiyi yürüten aktörler	Ulus-Devlet, buna bağlı KİTler,	Özel Sektör, Yerel Yönetimler, Devlet Kurumları, Sivil Toplum Kuruluşları
İlişki Tipi	Ülke içindeki hiyerarşik ilişkilere dayalı olarak gelişen uluslar arası ilişkiler	Yatay ilişkiler
Üretim Tarzı	Teknolojik olgunluğa yaklaşmış Ulusal fordist üretim sistemleri	Esnek Ulus-aşırı bölgesel üretim sistemleri
Ekonomik Yaklaşım	Korumacı	Rekabetçi, stratejik ortaklıklara dayalı
Ekonomik Hedef	Ölçek Ekonomileri	Ölçek Ekonomileri, Uzmanlaşma ve çeşitlilik
Planlama Yaklaşımı	Merkezi Planlama, Ulusal Kalkınma, Kaynakların tek elden yürütülmesi, şablonlara dayalı yenilikler	Bölge Planlama, Yerel Kalkınma, Yerel Kaynaklar arası sinerji yaratılması, yaratıcılığa dayalı yenilikler

Para Sistemi	Bretton Woods- Parçalı ulusal para sistemleri – ulusal aktörler (merkez bankaları)	Uluslar arası bütünleşik para sistemleri, çok uluslu firmalar ve aktörler
Bölgeleri Tanımlayan Unsurlar	Coğrafi ve idari sınırlar	Akımlar, ilişkiler, ortaklıklar

Kaynak: Erkut ve diğ., 2005

Küreselleşmenin getirdiği değişikliklerden en çok etkilenen sistemler olarak metropoliten kentler karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme, firmalar üzerindeki rekabet baskısını arttırmakta ve kentler üzerinde de ticaretin uluslararasılaşması, sürecin çok uluslulaşması, finansal entegrasyonun artması, bilginin ve teknolojinin uluslararasılaşması gibi farklı ama birbirleriyle iç içe alanlarda etkisini göstermektedir (Knapp ve Schmitt, 2002).

Bu bağlamda ileriki bölümlerde kent kavramı ve dünyada yaşanan sosyal ve ekonomik değişimlerle kent mekanında meydana gelen değişimler incelenmiştir.

2.2. Kent ve Bölge Kavramı: Sınırların değişmesi, metropolitenleşme

Kent kavramı incelenirken, kent ve kentsel alan arasındaki farkın tanımlanması yararlı olacaktır. Kentin fiziksel varlık olarak taşıdığı anlam ile niteliksel olarak taşıdığı anlamının kavranması, kent yaşamının karmaşasının anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu çerçevede, fiziksel varlık olarak kent dört ilkesel ölçüt ile tanımlanmaktadır:

1. Nüfus büyüklüğü: Kentsel alanlar kırsal alanlardan daha büyük olduğundan, kırsal bir alanın hangi noktada bir şehre dönüşeceğini belirleyecek bir nüfus büyüklüğü ölçüsü olmalıdır. Pratikte, kent nüfusunun eşiği zaman ve mekanın ötesinde farklılıklar göstermektedir. İsveç'te bir yerleşim alanı 200'den fazla yaşayan olduğunda kent olarak sınıflandırılırken, Amerika'da nüfusun minimum 2500, İsviçre'de 10,000 ve Japonya'da 30,000 olması yerleşimin kent olarak sınıflandırılması için gereklidir. Bu farklılıklar sosyal yapıyı yansıtmaktadır. İsveç'in pek çok alanında yerleşim alanlarının seyrek dağılımı göz önüne alındığında 200 kişi eşiği uygun görülmektedir, ancak

Japonya gibi kalabalık yerleşim alanları olan yerlerde neredeyse tüm yerleşim alanları en düşük kent nüfusu eşliğini aşmaktadır.

2. Ekonomik temel: Bazı ülkelerde nüfus büyüklüğü, kentsel alanın tanımlanmasında diğer belirleyici kriterlerle birleşmektedir. Örneğin Hindistan'da, yerleşim alanının kent olarak sınıflandırılması için, yetişkin erkeklerin yüzde 75'inin tarımsal olmayan bir işten gelir elde ediyor olması gerekmektedir.
3. Yönetimsel kriter: Dünyadaki kentlerin çoğu yasal yada yönetimsel kriterler doğrultusunda tanımlanmaktadır. Ulusal hükümetler tarafından yapılan kent tanımları birbirleriyle büyük farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar karşılaştırmalı araştırmalarda güçlükler yol açmaktadır ve bu güçlüklerin üstesinden sadece kent araştırmacıları kendi tanımlarını yaparak ve tüm dünyada ortak tanımlar kullanarak gelmektedirler. Yönetimsel kriterde ikinci bir problem ise şehrin gelişme alanının kent yönetimsel sınırlarının ötesinde nereye kadar yayılacağı konusudur.
4. Fonksiyonel tanımlamalar: Sınır içi ve sınırlar ötesi problemleri sınıflandırmak için, kent araştırmacıları kent etkisinin gerçek yaygınlığını yansıtan 'fonksiyonel kent bölgelerini' tanımlamışlardır. Yaygın kent alanı kavramı ilk olarak 1910'da Amerika İstatistik Bürosu (US Bureau of Census) tarafından tanımlanmış, devamında 1960'da Standart Metroliten İstatistiksel Alanı'nda (SMSA) geliştirilmiş ve 1983'ten bu yana Metroliten İstatistiksel Alan'da (MSA) geliştirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tanımda nüfus büyüklüğü, merkezilik ve ekonomik fonksiyonlar ölçüt olarak kabul edilmektedir. İngiltere'deki coğrafyacılar benzer olarak 'günlük kentsel sistemler' olarak tanımlamada bulunmuşlardır. Standart Metroliten İş Alanları olarak tanımlanan sistemler, bir merkez ve bununla birlikte metroliten bir bağlantı oluşturan günlük kentsel sistemlerdir. Bu sistemin gelişimi, tüm yerel otoriteleri kapsayan, konut-iş arası gidiş gelişlerin yoğun olduğu bir merkez olarak tanımlanan Yerel İşgücü Pazarı Alanı'dır.

Niteliksel olarak kent tanımlarına bakılacak olursa iki tanımlama görülmektedir:

1. Kavramaya ilişkin haritalandırma: Coğrafyacılar, plancılar ve çevreci ruhbilimciler kentsel alanların öznel dünyasını araştırmak için zihinsel yada kavramaya ilişkin haritalandırma tekniklerini, kent çevresindeki insan davranışlarının daha iyi kavranmasını sağlayarak kullanmaktadırlar.
2. Yaşam biçimi olarak kentleşme: Kentlerin büyüklüğü, yoğunluğu ve heterojenliği artmış ve bu sosyal ve ekonomik bir karmaşaya neden olmuştur. Bazı araştırmacılar, kentleşmeyi toplumun ahlak düzenini erozyona uğratan bir süreç olarak görmüşlerdir. Ayrıca kenti, bireyler üzerinde çevresel etki yaratan bağımsız mekansal bir yapı olarak görmektedirler. Bu bağlamda, küçük yerleşim yerlerindeki ve kırsal alanlardaki güçlü aile bağları ile şehir yaşamındaki sosyal düzensizliği karşılaştırmışlardır (Pacione, 2001).

Bunun yanında, kent kavramının tarihsel olarak gelişimine bakıldığında endüstri devrimi ve sanayileşme kentleri etkileyen önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Endüstri devrimiyle birlikte kentin sınırları değişmiş, kavranabilir kentler yerine uçsuz bucaksız metropoller meydana gelmeye başlamıştır.

Kent ve metropol arasındaki farklar temel olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Metropoller bünyelerinde geleneksel kentin idare merkezi fonksiyonunu ve kırsal geleneksel üretim merkezi fonksiyonunu bir arada taşırlar,
2. Metropollerin nüfusları kentlere kıyasla çok daha fazladır,
3. Sahip olunan büyük nüfus, kent alanına kıyasla çok daha geniş bir alana yayılmıştır,
4. Bu geniş alan sadece kentsel gelişmiş bölgeleri değil, geniş boş kırsal bölgeleri de kapsar,
5. Çalışma ve konut yerleri, metropollerde farklı farklı bölgelerdir,
6. Konut bölgelerinde, orada oturanların sınıf ve ya gelir düzeyine göre farklılık vardır,
7. Metropollerde, merkez, endüstri, konut ve açık alanlar diye başlıca dört tip arazi kullanışı belirlidir.

Metropolitan merkez ve onu çevreleyen gündelik etki alanının oluşturduğu metropolitan alan tanımlanırken uzaklık en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Burada bahsedilen uzaklık, halkın çoğuna hitabeden ulaşım araçları ile merkezden en fazla 45 dakika uzaklığa kadar açılan bir alanı kapsamaktadır. Bu 45 dakikalık mesafe temelde işyeri-konut arasındaki mesafeyi tanımlamaktadır. Metropolitan alan kavramı, uluslar arası bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır ve bileşenleri; kentsel yoğunluk, nüfus büyüklüğü, tarım dışı alanlarda çalışan nüfus, çalışan nüfus günlük git-gel hareketleri vb. gibi faktörler olarak tanımlanmıştır (Göçer, 1990).

1990'lı yıllara gelindiğinde etkisini göstermeye başlayan küreselleşme hareketleri, ekonomik, toplumsal ve siyasal yapılanmalarda büyük değişimlere yol açmıştır. Bu değişimlerin gerçekleşmelerinde rol oynayan faktörler olarak, sanayi toplumundan bilgi toplumuna, fordist üretimden esnek üretime, modernist düşünceden post modernist düşünceye geçişler söylenebilir (Erzi, 2005). Bu sosyal ve ekonomik değişimler mekana bakış açılarını da değiştirmeye başlamış ve kent mekanı üzerinde yapısal, fonksiyonel, toplumsal değişikliklere yol açmıştır.

Daha önceki dönemlerde gelişmenin sürdürülmesi işlevini üstlenen ulus devletin artık bazı önemli konularda karar verici olmadığı görülmektedir. Bu nedenle ulus devletin meşruiyeti sorgulanırken, ekonomik açıdan ana birim olarak yerel birimler, kentler ve bölgeler önem kazanmaktadır (Karakurt, 2004 içinde Eraydın, 2001).

Bununla birlikte; günümüzde belirli bir ulus devlet içinde yer alan ve ulus devletin bir parçası olan kent tanımlamaları yerine tüm dünya üzerinde etki sahibi olan ve bunun için de dünya üzerindeki bütün kentlerle yarış halinde olan kent tanımı ön plana çıkmaktadır. (Karakurt, 2004) Uluslar arası rekabet ortamının yarattığı ekonomik yarışlarda metropolitenleşen kentler etkilerini daha çok göstermeye başlamış ve bu sebeple kentlere metropoliten işlevler yüklenmesi gelişme açısından önemli hale gelmiştir (İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Planı Raporu, 1995).

Yaşanan değişimler yalnızca kent kavramında değil aynı zamanda geleneksel bölge kavramı tanımlamalarında da ortaya çıkmıştır. Geleneksel anlayışta “bölge”, yan yana gelmiş yerel birimlerin mekansal bütünlüğü ile oluşan, ulusun devletin denetiminde olup devlet dışına kapalı olduğu, sınırları çizilmiş bir birimdir. Küresel

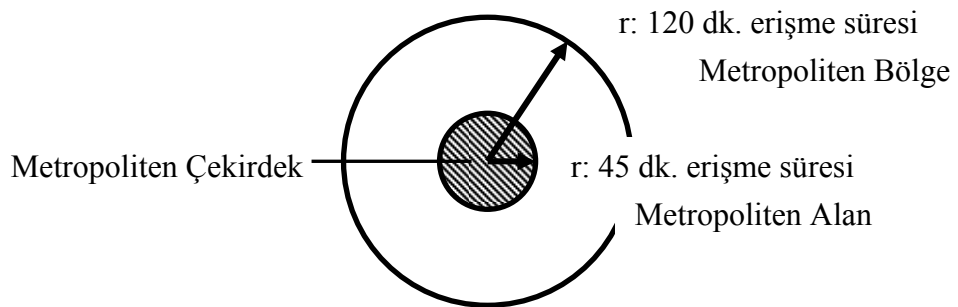
anlayışta ise bölge, ilişki ağı ile belirlenen, mekansal süreklilik sorunu olmayan yerellerin oluşturduğu, uluslar arası ilişkilere doğrudan açılan, sınırları değişken bir birim olarak tanımlanmaktadır (Erzi, 2005 içinde Amin ve Thrift, 1997).

Geçmişte yapılan bölge tanımlamalarında, bölgeler fiziksel ve coğrafi sınırlarla belirlenmiş, her bölgenin kendine özgü özellikleri göz önünde tutulmuştur. Ancak idari tanımlarla ve coğrafi etkenlerle sınırlandırılan bölge anlayışı modern ihtiyaçların karşılanması için yeterli olmamıştır. (Aydemir, 1978) Günümüzde bölge oluşumları sınır tanımamaktadır. Dünya ekonomisinde yer edinebilmek için sınırların ortadan kalktığı, bilgi teknolojileri ile paylaşımların mekandan bağımsızlaştığı, ekonomik ve sosyal kalkınma için işbirliği içerisinde çalışan, ülkesel ölçekte değil dünya çapında varlığını sürdüren bölgesel oluşumlar karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Kent ve bölge oluşumlarındaki bu değişiklikler sonucunda ortaya çıkan metropoliten bölge, kentsel bölge ve son olarak günümüzde üzerinde en çok konuşulan ve hala kavramsallaştırılması tam olarak kesinleşmeyen fonksiyonel bölge kavramları ileriki bölümlerde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Metropoliten Bölge

Günümüz dünyasında yaşanan ekonomik ve sosyal değişimlerle metropol kentlerin kapladıkları alanlar genişlemekte, nüfus yoğunlukları artmakta ve kent içi mal, iş ve bilgi akışları yoğunluk kazanmaktadır. Bu gelişmelerle birlikte metropol kentler metropoliten bölgeler olarak tanımlanmaya başlamaktadır. Geçmişteki araştırmalara bakıldığında, Göçer (1990) metropoliten alan tanımında kullandığı gibi metropoliten bölge tanımlamasında da uzaklık faktöründen bahsetmiştir. Buna göre, metropol merkezinden 120 dakikalık erişme süresi bölgesini metropoliten bölge olarak tanımlamıştır.

Şekil 2.1. Metropoliten Alan ve Bölge Sınırları (Kaynak: Göçer, 1971)

Metropolitan bölgeler ile ilgili kapsamlı ve kesin bir tanım söz konusu değildir. Ancak Knapp ve Schmitt (2002)'in de vurguladığı gibi, metropolitan bölgeler temelde; işgücü yapısı, nüfus yoğunluğu ve bölgeler arası evden işe yolculuk edenlerin gidiş geliş akımları ile tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle, metropolitan bölge tanımlamaları üç bileşene yönelmektedir. Bunlar:

- Büyüklük
- Yoğunluk
- Ev-iş arası gidiş-geliş hareketleridir.

Yukarıda bahsedilen büyüklük kavramı, nüfus ya da işgücü büyüklüğü, yoğunluk kavramı ise nüfus ya da yerleşik alan yoğunluğu olarak kabul edilmektedir. Metropolitan bölgelerde tek bir merkeze bağlılık ve ona referansla tanımlanmış bir bölgeden söz edilirse, gidiş-geliş hareketleri de merkezi iş alanı ve konutlar arası hareketler olarak tanımlanabilir.

Genel olarak bakıldığında metropolitan bölge tanımında kullanılan bileşenler tarihsel olarak farklılık göstermemiştir; ancak 120 dakikalık uzaklık kavramı belirleyici olarak eskisi kadar yoğun şekilde kullanılmamaktadır. Bunun sebebi olarak da ulaşım sistemlerindeki gelişmeler ve bireylerin yolculuk süreleri ve mesafeleri konusundaki bireysel tercihleri gösterilebilir. Bölgeler arası akımların yoğunluğu sınırların belirlenmesi konusunda daha etkili olmaktadır.

Bütün dünyada, küreselleşmenin etkisiyle birlikte metropolitan bölgelere gösterilen önem giderek artmaktadır. Metropolitan bölgelerde;

- İnsanlar tüm bölge içinde yaşar, çalışır ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılarlar,
- Birden fazla topluluk içinde iş çevreleri alım, satım ve yatırımlarını gerçekleştirirler,
- Bilimsel enstitüler yalnızca kent merkezinde yer seçmezler,
- Olası ekolojik problemler tüm bölgeyi etkisi altına alır ve geniş altyapı sistemleri her zaman birden fazla belediyeye hizmet verirler.

Metropolitan bölge içinde ekonomik kalkınma ve refah seviyesinin artırılması metropolitan bölgelerin ana hedeflerindendir. Metropolitan bölgeler;

- Rekabet edebilirliğin öncüleri ve ev sahipleridir,
- Kentsel denge ve sürdürülebilirlik bağlamında önemli bir role sahiptirler,
- Bulundukları ülkelerde büyüme mekanizmaları olarak görev yapmaktadırlar,
- Gelişmenin omurgası konumundadırlar.

Metropolitan bölgeler içindeki finans, bilgi, üretim, politik karar verme organları ve altyapı sistemleri bölgesel, ulusal ve küresel ölçekteki ağlarla ilişki içerisinde bulunmaktadır. Bu sayede bilgiye ulaşmaya ve bilginin pratiğe dönüştürülmesine destek sağlamaktadırlar.

Bütün bunlarla birlikte metropolitan bölgelerin başarılı olabilmeleri için ihtiyaç duydukları altyapılara bakıldığında, gerçek ve sanal altyapı sistemlerinden söz edilebilir. Gerçek altyapı sistemleri; karayolu, demiryolu ve hava yolu yolcu ve yük taşıma sistemleri, ticaret fuarları ve araştırma ve eğitim kapasitelerini kapsamaktadır. Sanal altyapı sistemleri ise firmaların ağ (network) bağlantıları ve kilit tartışma ve karar verme merkezlerindeki kamu organları olarak tanımlanabilir.

2.2.2. Kentsel Bölge

Metropol nitelik ve nicelik taşıyan şehirler kentleşme süreci içinde, ekonomik ve sosyal etki alanlarını içeren hinterlandı ile kapsadığı küçük kent ve kasaba kümeleri ve kırsal alanlarıyla birincil önem ve öncelikte kentsel yapı ve formları oluşturmaktadır. Metropolitan alanların gösterdiği bu yapısal ve işlevsel gelişme giderek kentsel bölgelere dönüşmektedir (Altaban ve Duyguluer, 2004). Kentsel bölge kavramı sanayi toplumundan küreselleşmiş bir bilgi toplumuna geçişle birlikte gelişmiş ülke oluşumlarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Kentsel bölge kavramı yeni bir kavram olmamasına rağmen üzerinde uzlaşılmış bir tanıımı bulunmamaktadır.

Geçmişte yapılan kentsel bölge tanımlarına bakıldığında;

Lenort, kentsel bölgeyi bir “sosyo-ekonomik” mekan birimi olarak tanımlamış ve ortak özellikleri olarak; yerleşme şekillerindeki benzerlikten, ortak sosyal dokudan ve ekonomik yönden bağlılıktan söz etmiştir. Boustedt, kentsel bölgeyi, “büyük

şehirlerin ekonomik ve sosyal ilişkileri olan yerleşmeler mekanı” olarak tanımlamıştır. Kentsel bölgeleri merkez, şehirleşmiş bölge ve kenar bölge olarak ayırmış ve sınırlandırmak için de yoğunluk (kişi/ha), ekonomik yapı ve merkeze çalışmaya gelenlerin, çalışan nüfusun tümüne oranı faktörlerini kullanmıştır (Göçer, 1971).

Bugüne geldiğimizde; kentsel bölgeler genel olarak birbirine sıkı olarak bağlı ekonomik faaliyetler bütününe içeren bir alan olarak tanımlanmaktadır. (Tekeli, 2004) Bir başka deyişle, kentsel bölgeler, kendilerini ulusaldan küresele değişen ölçeklerde, farklı politik ve ekonomik alanlarda var eden aktörler olarak tanımlanmaktadır (Knapp ve Schmitt, 2002). Kentsel bölgeler birden fazla kent ya da metropoliten alanın ve bunların yakınlarındaki diğer kentlerin birbirleriyle yoğun ilişkiler sistemi içinde bulunduğu bölgelerdir.

Metropoliten bölge sınırları tanımlanırken metropoliten merkezden 120 km’lik bir mesafeden söz edilmektedir. Kentsel bölgelerde ise hiyerarşik ilişkilerden ve merkeze bağımlılıktan söz edilmediği için mekansal olarak çok daha geniş alanlara yayılabileceği söylenmektedir.

Kentsel bölge içerisinde tek bir kenti değil çok sayıda yerleşmeyi barındıran bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok yerleşmeli bir sistem olarak metropoliten bölgelerden farklı olarak ayrıca bir merkez kente bağımlı olmaması, her bir yerleşmenin kendi kendine yeterli olması ve söz konusu yerleşmeler arasında ekonomik ve sosyal bağlar bulunması gibi özelliklerinden bahsedilebilir.

Kentsel bölgelerin büyüklüğü konusunda da kesin uzlaşılmış tekil tanımlamalar mevcut değildir. Nüfus büyüklüğü olarak bakıldığında 1 milyonluk nüfuslardan 20 milyon ve daha üstü nüfuslara kadar uzanan bir yapı gözlenebilir.

Kentsel bölgelerin sosyal yapısı temel olarak iki özelliği ile tartışılmaktadır. İlki bölge içerisinde yüksek gelir eşitsizliği ve ikincisi ise heterojen yapısıdır (Tekeli, 2004). Günümüzde planlama çalışmaları, yerleşmeler arası eşitsizlik sorunlarının ortadan kaldırılmasına yönelik olarak devam ettirilmektedir.

Kentsel bölgeler literatürde tek merkezli ve çok merkezli kentsel bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. İleriki bölümde bu konu ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.2.2.1. Tek Merkezli ve Çok Merkezli Kentsel Bölge

Tek merkezli kentsel bölgelerin oluşumu hiyerarşik yapıya sahip ve dikey olarak organize olan tek merkezli modele dayanmaktadır. Tek merkezli modelde baskın bir merkez kentten söz edilir. Bu merkez kent, bölgedeki bütün fonksiyonlara ve var olan en üst düzeydeki hizmetlere sahiptir. Daha küçük merkezler ise daha az fonksiyona sahiplerdir ve baskın olan merkez kente bağımlılıkları çok fazladır. Göçer (1990)'e göre, baskın olan merkez etki alanındaki yerleşmelerin bütün gereksinmelerini karşılama görevini üstlenmiştir. Donatımların büyüklüğü, kendi şehir merkezinin ihtiyaçlarının üzerinde ve etki alanının gereksinmelerini de karşılayacak büyüklüğe sahip olmalıdır. Bununla birlikte, etki alanındaki yerleşmeler ve kentsel merkez arasındaki ilişki 3 ayrı grupta toplanmaktadır:

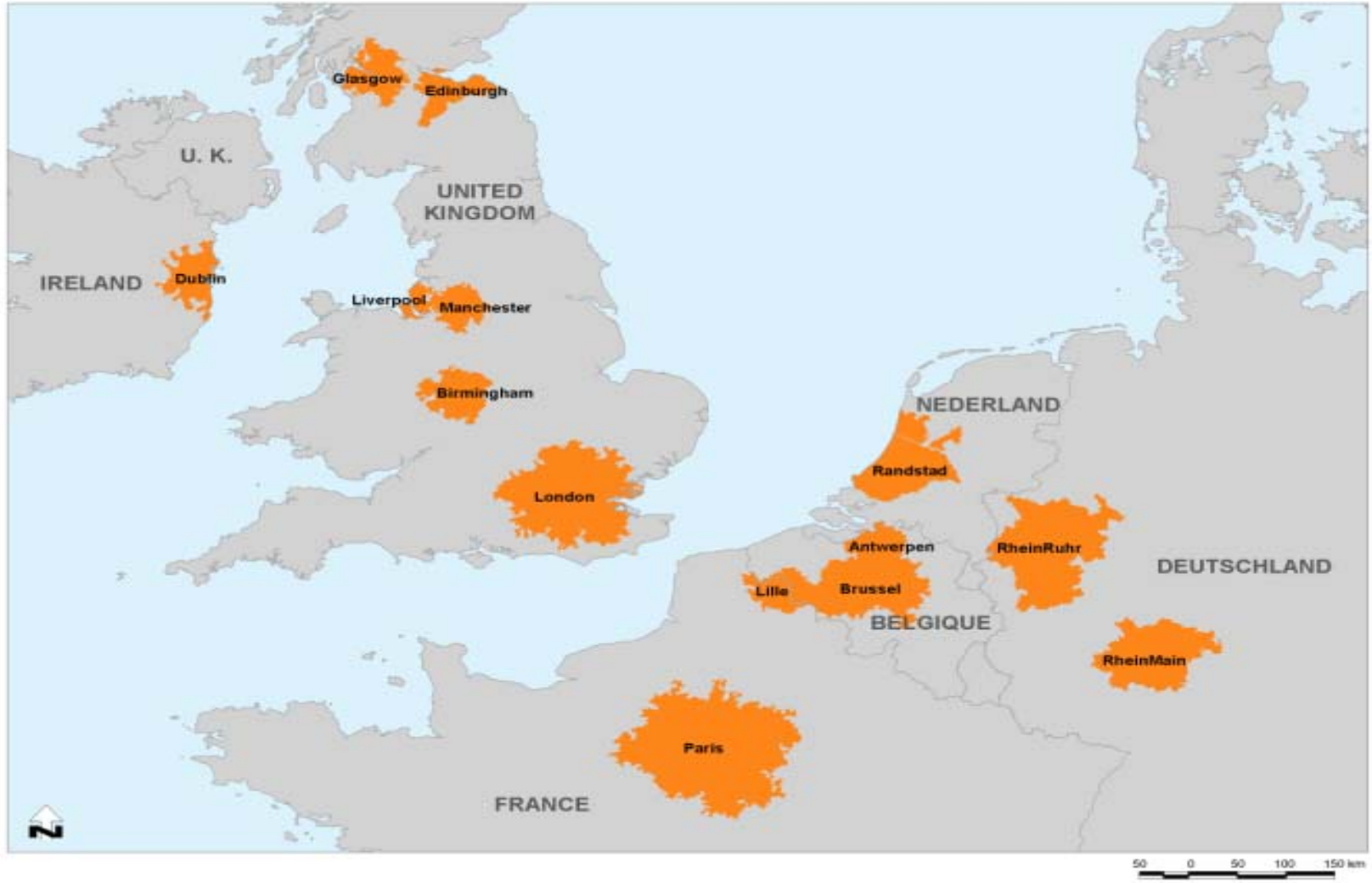
1. Coğrafi veriler yönünden birbirleriyle beraber yaşayan yerleşmeler,
2. Ekonomik yapı yönünden birbirleriyle beraber yaşayan yerleşmeler,
3. Birbirleriyle fonksiyonel ilişkide olan yerleşmeler.

1960'lı yıllardan günümüze, birçok kentsel bölge kendi içine kapalı tek merkezli kentsel bütünlükten, yine oldukça içine kapalı ancak çok merkezli kentsel bölgelere doğru dönüşüm yaşamıştır. Yaşanan dönüşümün en önemli sonuçlarından biri metropoliten bölgelerde birden fazla merkez kentin ortaya çıkması olarak tanımlanabilir. Bu merkezler birbirlerinden önce ya da sonra gelmemektedir ancak küçük farklılıklar göstermekte ve birbirlerini tamamlayıcı bir yapı göstermektedirler. Tek merkezli modelden vazgeçilmesi ve yaşanan değişimle birlikte belirli bir yönde uzmanlaşmış merkezler ortaya çıkmıştır. Yaşanan değişim hem konut alanlarında hem de ekonomik merkezlerde meydana gelmiştir. Değişimin bir başka sonucu olarak da eski çekirdek merkezlerin öncekine göre daha zayıf bir pozisyona gelmeleri söylenebilir (Musterd, 2004).

Knapp ve Schmitt (2002)'e göre çok merkezli kentsel sistemlerin açık bir tipolojisi ve teorik çatısı bulunmamaktadır. Çok merkezlilikten hem ekonomik aktivite ve nüfusun kümелendiği kent-içi (intra-urban) dokular (metropoliten merkezler çevresindeki fonksiyonel bağlantılar gibi) hem de kentler arası (inter-urban) dokular açısından söz edilebilir. Kentler arası çok merkezli yapılar tarihsel olarak birbirinden bağımsız kentleri kapsamaktadır. Ekonomik, politik, kültürel ya da diğer açılardan belirgin bir merkez kentleri bulunmamaktadır. Buna rağmen kentlerden biri

diğerlerinden daha fazla nüfusa sahiptir. Bu şekilde çok merkezli kentsel bölgeler bir çok açıdan baskın bir merkezi bulunan çok merkezli kent-bölgelerden farklıdırlar. Bir başka farklılık da politik olarak birbirinden bağımsız olma konusu ile ilişkilidir. Birkaç birbirinden farklı ve bağımsız kent bir ya da daha fazla yatay kentsel sistemde bir araya geldiğinde oluşturdukları alan anlaşılması güç ve belirsiz bir hal almaktadır.

Çok merkezlilik konusu günümüz küresel dünyasında ekonomik iş birlikleri, bölgeler arası rekabet ortamlarının yaratılması vb. gibi konuların ön plana çıkmasıyla birlikte giderek artan bir öneme sahip olmaktadır. Bu konuda tüm dünyada çeşitli araştırmalar yapılmakta ve çok merkezliliğin tanımlanması için çalışmalar sürdürülmektedir. Avrupa Birliği de çeşitli fonlar aracılığıyla çok merkezlilik konusunda projeler geliştirmektedir. Örneğin; Polynet: AB Interreg IIIB Kuzey-Batı Avrupa Araştırma Projesi, yapısal bir çalışma ve sekiz mega-kent bölgesinin aralarındaki ve içlerindeki çok merkezli dokuların karşılaştırılmasını hedeflemektedir. Bu mega-kent bölgeleri Londra-Güneydoğu İngiltere, Randstad-Delta Metropolis, Paris- Ile-de-France, Rhein-Ruhr Bölgesi, Frankfurt/Rhine-Ana Bölgesi, Avrupa Metropoliten Bölgesi-Kuzey İsviçre, Dublin-Belfast ve Brüksel'dir. (Şekil 2.2.) Polynet projesinde çok merkezli bölge tanımlanırken nüfusun farklılaşmış özellikleri, coğrafi büyüklük, ekonomik ve sosyal yapı, altyapı ve mega-kent bölgelerinin uluslararasılaşmaları göz önüne alınmıştır. Bununla birlikte Avrupa Mekansal Planlama Gözlem Ağı (ESPON) programı ise çok merkezli kentsel sistemi, işgücünün fonksiyonel bölünümü, ekonomik ve kurumsal bütünleşme ve politik işbirliği ile tanımlanmış kentlerin mekansal organizasyonu olarak kabul etmektedir (Glanzmann ve diğ., 2004).

Şekil 2.2. Kuzey-Batı Avrupa'daki Kentsel Bölgeler (*Knapp ve Schmitt, 2002*)

Sonuç olarak, kentler arası ölçekte, tarihi ve siyasi olarak birbirinden ayrı olan, aralarında hiyerarşik bir yapı bulunmayan, birbirlerine makul mesafede bulunan ve yüksek derecede işlevsel bağlantıları ortaya koyan ve birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olan üç ya da daha fazla şehirden oluşan bölgelerin çok merkezli kentsel bölge olarak tanımlandığı söylenebilir. Davoudi (2006)'ye göre bölgesel ölçekte çok merkezlilik kavramı kentsel büyümenin giderek artan ölçeğini ve metropol alanların birleşmesini sağlamak için kullanılmaktadır. Ayrıca tek başına küresel veya milli sınırlar içinde rekabet gücüne sahip olamayan kentler arasındaki işbirliğini geliştirmek için çok merkezlilik kavramından yararlanılabilir.

Potansiyel çok merkezli kentsel bölgeler arasındaki ilişkilerin nasıl oluşturulacağı önemli bir sorundur. İlişkilerin sağlıklı şekilde yürütülmesi için ilk yapılması gereken sert altyapı sistemleri olarak adlandırılan kentler arası etkili ulaşım ve telekomünikasyon ağlarının geliştirilmesidir. Bir diğeri ise yumuşak altyapı sistemleri olarak adlandırılan yönetim kapasitesinin ve bölgesel kimliğin geliştirilmesidir. Bütün bu ilişki sistemlerinin kentler arası paylaşımı için de esnek ve çok aktörlü yönetim şekilleri geliştirilmelidir.

Çok merkezlilik kavramını açıklarken birbirinden bağımsız kentsel merkezlerin varlığından bahsedilmişti. Bu bağımsız ve birbirleriyle hiyerarşik ilişkide bulunmayan merkezlerin her biri kendine özgü ve yeterli çeşitli fonksiyonlar barındırmaktadır. Çok merkezli bölge oluşumları içlerinde küresel ya da milli sınırlar içinde rekabet gücüne sahip olmak için birbirleriyle işbirliği içinde olan farklı fonksiyonlara sahip kentsel bölgeler barındırmaktadır. İzleyen bölümde fonksiyonel kentsel bölgeler konusu üzerinde durulmuştur.

2.2.3. Fonksiyonel Kentsel Bölge

Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan ekonomik ve sosyal büyüme kavramı beraberinde mekansal büyümeyi de getirmektedir. Mekansal-ekonomik ölçekte büyüme de günümüz kent politikaları düzleminde fonksiyonel kentsel bölgelerin tanımlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Fonksiyonel kentsel bölgeler, iş yoğunluğu ve ekonomik aktivitelerle tanımlanmaktadır. Ancak daha önce sözü edilen bütün kavramlar gibi henüz kesin ve net olarak tanımlı yapılamamaktadır.

Son birkaç on yıldır, konut ve iş yeri arası gidiş-gelişlerin sayısı ve konut alanları ile iş alanları arasındaki mesafe gözle görülür şekilde artmıştır. Bu durum teknolojik

gelişmeler, ekonomik koşullardaki değişimler ve bunların insanlar üzerinde yarattığı sosyal davranış değişiklikleri ile açıklanabilir (Glanzmann ve diğ., 2004). Fonksiyonel kentsel bölgelerin tanımlanmasında iş-konut arası gidiş-geliş akımları en önemli gösterge olarak kabul edilmektedir.

Avrupa Birliği bölgeler arası rekabet edebilirlik ve ekonomik ve sosyal entegrasyon konularıyla yakından ilgilenmektedir. Fonksiyonel kentsel bölgeler de bu açıdan araştırılması gereken konular kapsamında ele alınmaktadır. Avrupa’da kentsel bölgeler yüksek kaliteli konut alanlarından endüstriyel bölgelere kadar değişim gösteren farklı gelişme alanlarıyla pek çok farklı fonksiyonel birime ayrılmaktadır. Bu birbiriyle ilişkisiz fonksiyonların dağınık yapısı sistematik olarak düzenlenerek bütüncül kentsel bölgeler oluşturulmalıdır. Bu amaçla çeşitli projeler gerçekleştirilmektedir.

Avrupa Birliği destekli Avrupa Metropoliten Alanlar Karşılaştırmalı Analizler Grubu (GEMACA)¹ Kuzeydoğu Avrupa’da 14 fonksiyonel kentsel bölgenin sınırlarının belirlenmesi için bir çalışma gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen çalışmada tam olarak tanımlanmış ve sürekliliği olan veriler (iş yoğunluğu, nüfus, konut-iş arası akımlar vb.) kullanılmıştır. Buna bağlı olarak fonksiyonel kentsel bölgeler, iş yoğunluğu, nüfus ve alt bölgeler arasındaki evden işe gidiş gelişler ile sağlanan ekonomik etki temel alınarak tanımlanmıştır. Tanımlamada kullanılan kriterler aşağıdaki gibidir:

1. Temel morfolojik yığılmalar, nüfus yoğunluğu 7 hektarın üzerinde olan veya nüfusu 20000’den fazla olan komşu belediyelerle belirlenmiştir.
2. Temel ekonomik merkezler, hektar başına en az 7 iş yoğunluğu ya da kent başına 20000 iş kapsayan yakın ilişkideki (komşu kent birliktelikleri) ünite grupları olarak belirlenmiştir.
3. Fonksiyonel kentsel bölge, temel ekonomik merkezleri ve aktif nüfusunun %10’dan fazlasının temel ekonomik merkezlerde çalıştığı komşu belediyeleri kapsamaktadır.

Yapılan araştırmada Londra, Paris gibi tek merkezli (ekonomik merkezin yığılma gösterdiği) kentsel bölgelerde konut-iş arası mesafelerin daha uzun olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, ekonomik merkezlerin dağınık olduğu çok merkezli

¹ GEMACA : Group for European Metropolitan Areas Comparative Analysis

yapılarda (RheinRuhr ve Randstad gibi) enerji tüketimi değerlerine bakılarak işten eve gidiş gelişlerin daha kısa mesafeler olduğuna dikkat çekilmiştir.

Fonksiyonel kentsel bölgeler yönetsel bölge sınırları ile tanımlanmamaktadır. Bu durumda belirli bir fonksiyonel kentsel bölgeden sorumlu bir yönetim birimi bulunmamaktadır. Bölgesel rekabet ortamlarının şekillenebilmesi için yeterli bölgesel organizasyon kapasitesine sahip olunması gerekmektedir. Bu konu önemli olduğu kadar gerçekleştirilmesi güç bir yapıya işaret etmektedir. Politik-yönetsel yapıların geliştirilmesi ve etkin yol gösterici, yönetim ve pazar yapılarının kurgulanması ve aynı zamanda mevcut yönetici ve yönlendirici kurumlar ve mevcut ya da olası fonksiyonel kentsel bölge ölçeğindeki kurumlar arasındaki çelişkiler konuları en önemli sorunları oluşturmaktadır. Bununla birlikte bölge içi işbirliği oluşumları, iç koordinasyonlar ve oluşturulan yönetimin ve bölgenin dışa sunumunun etkili bir şekilde yapılması bölgeye rekabet edebilirlik konusunda önemli mevkisel avantajlar sağlamaktadır (Knapp ve Schmitt, 2002). Fonksiyonel kentsel bölgelerde etkili liderlik ve yönetim yapıları uluslar arası ortamda metropoliten rekabet durumunu güçlendirmektedir.

Sonuç olarak fonksiyonel kentsel bölge denildiğinde; dinamik sosyo-ekonomik ilişkiler ya da ekonomik ve sosyo-kültürel eylemlerin birlikteliği ve kurumsal ve mekansal yakınlık üzerine temellendirilmiş bir aktiviteler bütünlüğünden bahsedilmektedir.

Tek merkezli fonksiyonel kentsel bölgelere örnek olarak Londra ve Paris fonksiyonel kentsel bölgeleri gösterilmektedir.

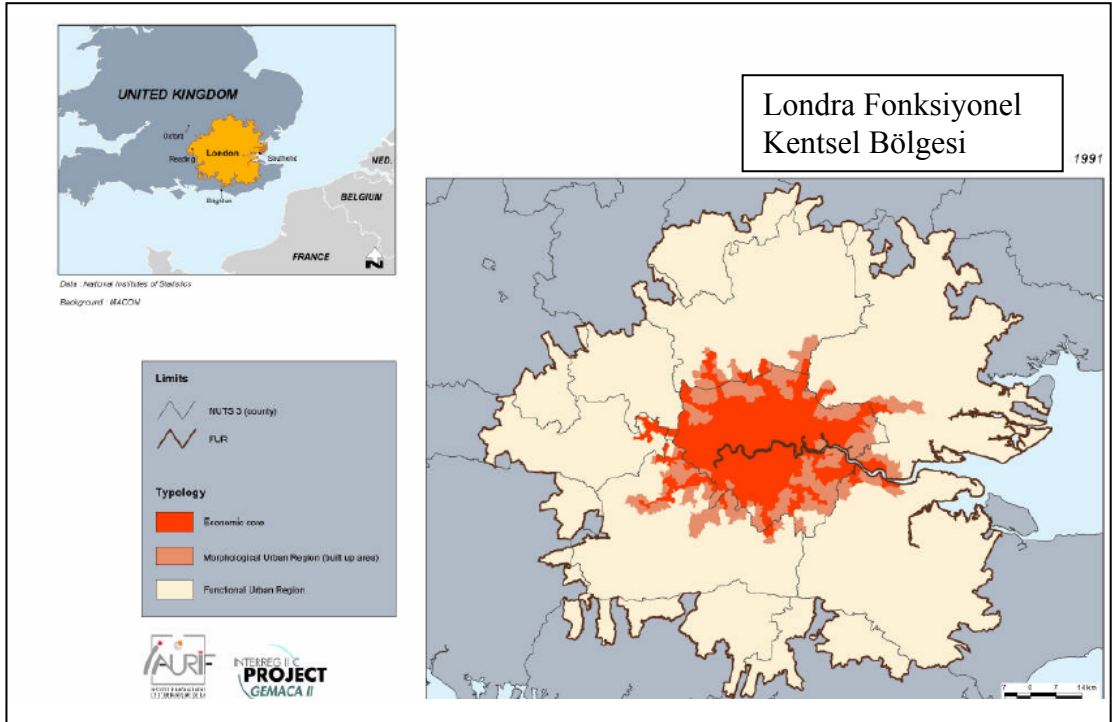
Londra fonksiyonel kentsel bölgesinin 1997 yılında sahip olduğu nüfus 13.2 milyondur. Bu nüfus tüm ülke nüfusunun %22'sini kapsamaktadır. Fonksiyonel kentsel bölgedeki toplam işgücü 5.5² milyon kişidir. Yalnızca ekonomik merkezdeki işgücüne bakıldığında 3.4³ milyon kişi olduğu görülmektedir (Şekil 2.3.).

Paris tek merkezli fonksiyonel kentsel bölgenin 1999 yılı nüfusu 11.8 milyondur ve bu rakam Fransa nüfusunun %21'i kadardır. Toplam işgücü rakamlarına bakıldığında

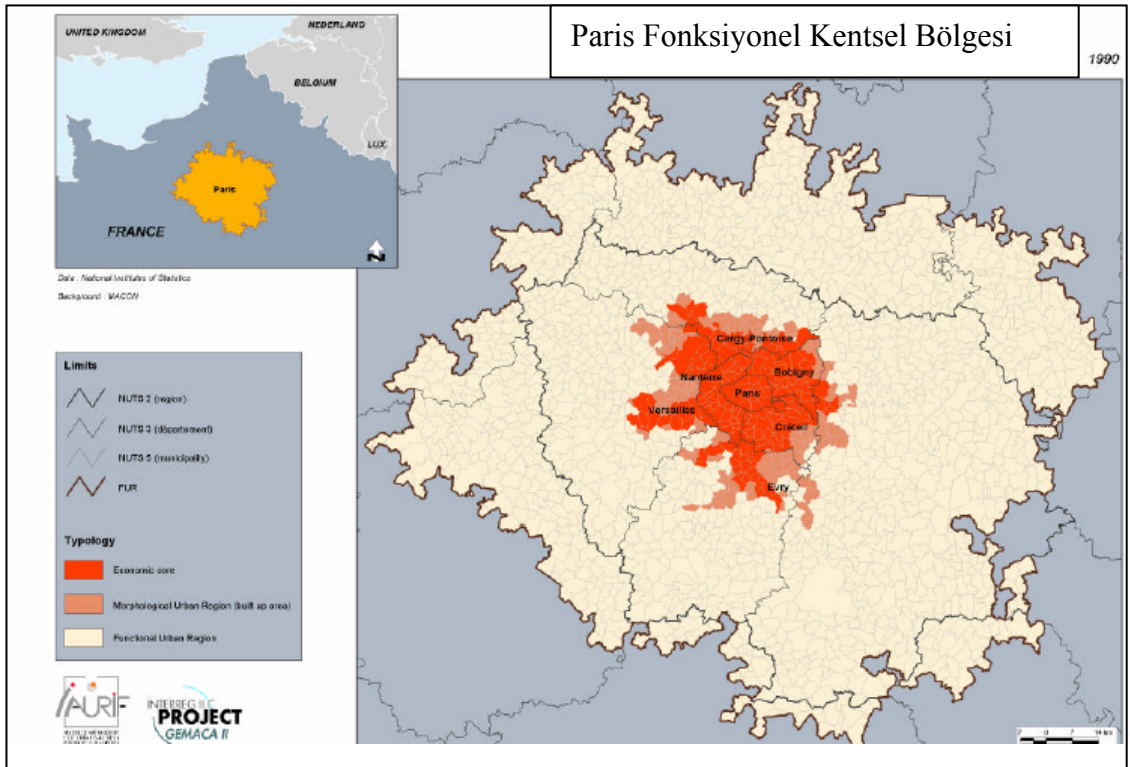
² GEMACA, 2000 yılı raporu verilerine göre.

³ GEMACA, 2000 yılı raporu verilerine göre.

tüm kentsel bölge için çalışan sayısı 5.3⁴ milyon kişi, yalnızca ekonomik merkez için 4.3⁵ milyon kişidir (Şekil 2.4.).

Şekil 2.3. Londra Fonksiyonel Kentsel Bölgesi (Knapp ve Schmitt, 2002)

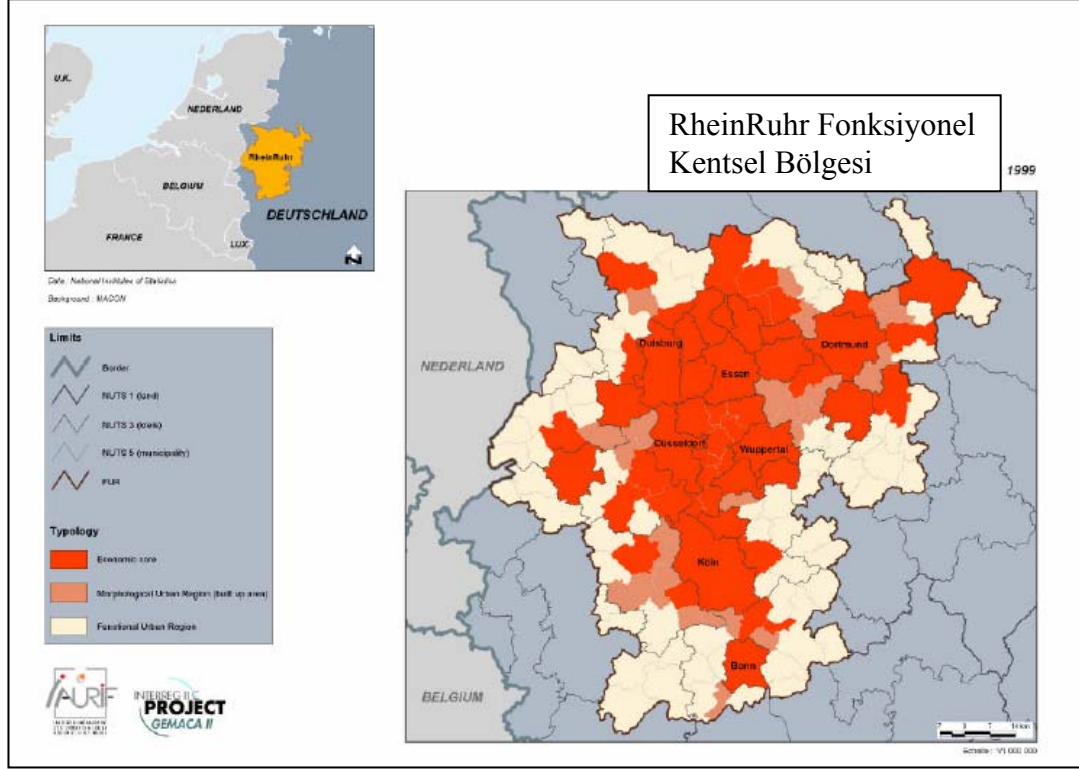

Şekil 2.4. Paris Fonksiyonel Kentsel Bölgesi (Knapp ve Schmitt, 2002)

⁴ GEMACA, 2000 yılı raporu verilerine göre.

⁵ GEMACA, 2000 yılı raporu verilerine göre.

RheinRuhr fonksiyonel kentsel bölgesi çok merkezli fonksiyonel kentsel bölgelere örnek olarak gösterilmektedir. 1997 yılı nüfusu 11.7 milyondur. Ülke toplam nüfusunun %14'ünü kapsamaktadır. Toplam işgücü 4.6⁶ milyon kişi ve yalnızca ekonomik merkezde çalışan kişi sayısı 3.8⁷ milyondur. (Şekil.2.5.)

Şekil 2.5. RheinRuhr Fonksiyonel Kentsel Bölgesi (Knapp ve Schmitt, 2002)

Bu üç fonksiyonel kentsel bölge incelendiğinde ekonomik merkezler ve hinterlandları arasındaki ilişkilerin birbirlerinden farklı olduğu söylenebilir. Ekonomik merkezler ele alındığında RheinRuhr bölgesi Paris ekonomik merkezinden 1 milyon ve Londra ekonomik merkezinden neredeyse 2 milyon kişi fazla yerleşik nüfusa sahiptir. Bununla birlikte ekonomik merkezdeki işgücü sayılarına bakıldığında bu üç bölge için sırasıyla 3.8, 4.3 ve 3.4 milyon kişidir. Bu da göstermektedir ki; Fransa ve İngiltere başkentleri ekonomik merkezleri ele alındığında, çalıştığı yerde oturan sayıları düşükken, merkezde işgücü yoğunluğu yüksektir. Bu sonuç, tek merkezli fonksiyonel kentsel bölgelerde konut-iş arası mesafelerin çok merkezli yapılara göre daha fazla olmasına açıklık getirmektedir.

⁶ GEMACA, 2000 yılı raporu verilerine göre.

⁷ GEMACA, 2000 yılı raporu verilerine göre.

2.3. Bölüm Sonucu

Küreselleşme yaklaşımları sonucu kent mekanında gerçekleşen değişimler metropoliten bölge kavramı, kentsel bölge kavramı ve fonksiyonel bölge kavramı başlıkları altında incelenmiştir. Bu mekansal değişimlerin yanında, sınırların değişmesiyle birlikte yönetim anlamında da değişiklikler olması gerektiği ve artık yönetim yerine yönetişimden söz edildiği konusuna da değinilmiştir. Bütün bu değişimler çerçevesinde geleneksel planlama yaklaşımı mekansal, sosyal, ekonomik vb. konularda ortaya çıkan ihtiyaçların hepsine yeteri kadar cevap verememeye başlamıştır. Bu durum sonucunda kentlerin yaşadığı mekansal değişimler planlama yaklaşımlarındaki değişimleri beraberinde getirmiştir. Bundan sonraki bölümde değişen dinamiklerin planlama yaklaşımları üzerinde yarattığı farklılıklara değinilecektir.

3. DEĞİŞEN DİNAMİKLERLE PLANLAMA YAKLAŞIMINDAKİ DEĞİŞİMLER

Kapsamlı plan yada genel plan 20. yüzyıl boyunca planlama pratiğinin odağında yer almıştır. Kapsamlı planın kökleri daha da eskilere, Avrupa'da Hausman'ın Paris planı ve Ildefons Cerda'nın Barselona Planı yada ABD Güzel Şehir hareketlerine dayanmaktadır. Bahsedilen planlarda kentin estetik ve işlevsel yönleri öncelikli olarak ele alınmış ve mimari tasarım ile daha iyi estetiğin elde edileceği görüşü paylaşılmıştır (Erkut, 2006).

1950'li yıllardan sonra kentsel yenileme, ekspres yol yapımı, savaş sonrası artan nüfusun yerleşimi için metropoliten gelişme konularına bağlı olarak planlamaya verilen önem artış göstermiştir.

Kapsamlı plan II. Dünya Savaşı sonrası hız kazanan kentsel gelişme ve nüfus artışı sonucu 1950'lerde ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın ortalarında planlama devletin bir işlevi olarak kurumsallaşmıştır. Bahsedilen dönemlerde, planlama, ekolojik, ekonomik kontrol aracı, daha iyi mühendislik teknikleri ve radikal politikaların ifadesi olarak görülmüştür. Planlama özünde elitist bir eylem olarak varlığını sürdürmüş, planlar uzmanlar tarafından toplum liderlerinin uygulaması için fiziksel tasarım ya da kentin yeniden geliştirilmesi için karar alma araçları mantığıyla oluşturulmuştur. Bu yaklaşımlar 1960 ve 1970'lerin sarsıntılı olaylarından etkilenmişlerdir. 1960'larda planlama sosyal ve çevresel sorunlara çözüm getirmesi amacıyla uygulanmıştır. Planlamanın ilgi alanları, çevresel değerlerin korunması ve büyüme yönetimi gibi konular olmuştur. 1970'lerde planlama anlayışlarında sosyal bilimin etkisi görülmeye başlanmıştır. Katılımcı planlama ve savunucu planlama yaklaşımları bu dönemlerde ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte kapsamlı planlama anlayışının bir ürünü olan nazım plan yaklaşımlarının kentlerde yaşanan büyüme ve değişim dinamiklerine çözüm getirmekte yetersiz olduğu düşünülmüş ve yapısal planlama yaklaşımı geliştirilmiştir (Erkut, 2006).

1970'lerin sonu 1980'li yılların başlangıcı tüm dünyada üretim biçiminde değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu değişimlerin bir çok boyutu vardır ancak en önemlilerinden biri 1970'lerde ekonomide yaşanan krizle birlikte, gelişmiş ülkelerin üretimde yeni teknolojilerle yeniden yapılanma sürecine girmiş olmalarıdır. Değişimin ikinci önemli boyutu, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, giderek artan iletişim olanakları ile sermaye ve mal akımlarının küresel boyuta taşınması olarak özetlenebilir. Ayrıca son dönemlerde ortaya çıkan bir üçüncü boyuttan da bahsedilecek olursa, bu da bireysel kimlik ve çeşitliliği savunan bir anlayışın ortaya çıkmasıdır. 70'lerden sonra yeni bir sermaye birikim süreci, üretim biçimi ve buna bağlı olarak gelişen düzenleme sistemleri ortaya çıkmıştır. Yeni üretim ve birikim biçiminin temel özelliği esneklik olarak açıklanabilir (Eraydın, 2004). Bahsedilen üretim ve birikim biçimindeki değişiklikler yerleşme dinamiklerinde de değişimlere yol açmıştır. Yerleşme dinamiklerindeki değişiklikler ise daha önceki bölümlerde bahsedildiği gibi yeni kentsel oluşumların ortaya çıkmasını, kentsel bölge kavramının gelişmesini beraberinde getirmiştir. Yerleşme yapısındaki değişme dolayısıyla planlamanın çözmek durumunda kaldığı sorunlar da nitelik değiştirmektedir. Çok merkezli ve merkezin hakimiyetinin azaldığı yapılarda günlük işe gidiş geliş trafiği çözümleri tek merkezli bir metropoliten alana göre belli ölçüde daha kolay geliştirilebilmektedir (Tekeli, 2004). Bununla birlikte, son 20 yıllık süreç içerisinde kamu yönetimi bağlamında da değişiklikler yaşanmıştır. Yaşanan değişimlerden biri kamu hizmeti kavramının değişmesi diğeri ise kamu yararı kavramının içeriğinin değişmesidir. Bu kavramların yerini ise rekabet kavramı almıştır. Üretim, tüketim ve hizmetlerin sunumunda rekabet en önemli unsur haline gelmiştir (Altaban ve Duygulu, 2004).

1980'lerden sonra küreselleşmenin etkisiyle ulusal sınırların yok olmaya başlaması, sermayenin uluslararasılaşması, özel sektörün öneminin artmasıyla devletin rolünün azalması, temsili demokrasinin yerini çoğulcu ve katılımcı demokrasinin alması, yerelin ön plana çıkması ve bireyselliğe, insan haklarına verilen öncelikler vb. gibi değişimler planlama anlayışının da önemli dönüşümler geçirmesine sebep olmuştur.

1960'ların elitist ve teknisist planlama anlayışı yerini sivil toplum merkezli, tartışma ve karşılıklı uzlaşmaya dayanan, işbirliği yapıcı planlama anlayışlarına bırakmıştır. (Ergin, 2005) Bu planlama anlayışları bağlamında stratejik planlama anlayışı önem kazanmaktadır. Stratejik plan hem mevcut kaynakların en etkin kullanımını sağlamaya çalışmakta hem de ortaya çıkan fırsatların değerlendirilmesine ve yeniliklerin uygulanmasına imkan sağlayan bir esneklik getirmektedir (Tekeli, 2004).

Stratejik planlama, toplumun ortaklaşa bir planlama süreci ile tanımlanan ortak değerleri üzerine dayalı bir geleceğin planlanmaya eklemlenmesini sağlamıştır. Stratejik planlamadaki vizyon ifadesi, kamu politikalarını yönlendirmek üzere, bir dizi planlama ilkesi ya da genel bir kılavuzdur.

Bununla birlikte eylem planlaması, genel plan uygulamalarından topluma en yakın ya da toplum için önemli olanların bir seçimi gibidir. Büyük ölçüde, data analizine ve uzmanların politika formülasyonuna dayalı tepeden inme yaklaşımlara karşıt olarak, bir vizyon planlaması en saf haliyle; plan çıktıları pahasına ortaklık sürecini vurgulamaktadır. Bu yeni yaklaşım, organizasyonların esnekliğe gereksinim duyduğunu ve eylemlerin kısa-vadeli olmasını önlemekte, ayrıca amaç, politika ve eylemlerin de hiyerarşik olmamasını beraberinde getirmektedir.

Bölüm 4'de, stratejik planlama teorik olarak ele alınmış, kurumsal ve mekansal olarak iki ayrı biçimi incelenmiş ve dünya ölçeğinde gerçekleştirilmiş mekansal stratejik planlama çalışmaları Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika örnekleri üzerinden incelenmiştir.

4. STRATEJİK PLANLAMA

Stratejik planlamanın ortaya çıkışı öncelikle askeri alanda olmuştur. 1960’larda özel sektör kuruluşları, kendi pazarlarındaki firmaların rekabet güçlerini artırmak için stratejik planlamayı kullanmaya başlamışlardır. 1970’lerin sonlarında da, yerleşim sistemlerindeki problemlerin farklı boyutlara taşınması, geleneksel planlama sistemlerinin çözüm bulmada yetersiz kalması ile birlikte Avrupa ve Amerika’nın bazı kentlerinde uygulanmaya başlamıştır.

Küreselleşmenin ortaya çıkışı, teknolojiye gelişmeler, ekonomik sistemlerin farklılaşması, bütün dünyada rekabet kavramının gelişmesini beraberinde getirmiştir. Rekabet edebilirlik ekonomik, sosyal, kültürel, mekansal, vb. bir çok alanda gelişmenin temel gereği haline gelmiştir. Bu sebeple stratejik planlama her sektör ve kuruma uyarlanabilen, gelişmenin öncüsü yeni bir planlama anlayışı olarak varlığını sürdürmektedir. Stratejik planlama çeşitli araştırmacılar tarafından tanımlanmıştır. Albrechts (2006) içinde Faludi ve Van der Valk (1994) stratejik planlamayı genel bir planlama olarak tanımlamaktadırlar. Onlara göre, stratejik planlama operasyonel planlamadan önce gelir. Bununla birlikte, geniş bir araştırmayı kapsar, daha karmaşık sorunlar için geçici çözüm yolları üretir ve acil durumlarda uygulayabileceği birkaç planı hazır bekletir demektirler. Buna ek olarak Albrechts (2006) içinde Granados-Cabezas (1995)’a göre stratejik planlama, yeni eğilimleri, süreksizlikleri ve sürprizleri ön görmektedir; bununla birlikte daha çok açılımlara ve yeni fırsatların oluşturulmasına yönelik düşünce şekillerine odaklanmaktadır. Göksu, S. (2006) ise stratejik planlamada aktif katılım, açık diyalog, hesap verebilirlik, işbirliği ve uzmanlaşmanın anahtar kelimeler olduğunu belirtmektedir. Stratejik planlama, potansiyel kaynakları belirli bir vizyon çerçevesinde, fırsatlardan yararlanarak en uygun şekilde kullanarak, firmanın, kurumun ya da bir kentin vb. gelişmesinin sağlanması sürecidir. Stratejik planlama, bir süreçtir ve bu sebeple en

büyük özelliklerinden biri esnek bir yapıya sahip olmasıdır. Değişmeyen kararlardan söz edilmez, şeffaftır. Stratejik yönetim süreci Tablo 4.1.'deki gibidir.

Tablo 4.1. Stratejik Yönetim Süreci

- Plan ve Programlar - GZFT Analizi - Paydaş Analizi	DURUM ANALİZİ	NEREDEYİZ?
- Kuruluşun varoluş gerekçesi - Temel İlkeler	MİSYON VE İLKELER	
Arzu edilen gelecek	VİZYON	NEREYE ULAŞMAK İSTİYORUZ?
- Orta vadede ulaşılabilecek amaçlar - Spesifik, somut ve ölçülebilir hedefler	AMAÇLAR VE HEDEFLER	
Amaç ve hedeflere ulaşma yöntemleri	STRATEJİLER	
- Detaylı iş planları - Maliyetlendirme - Performans Programı - Bütçelendirme	FAALİYETLER VE PROJELER	GİTMEK İSTEDİĞİMİZ YERE NASIL ULAŞABİLİRİZ?
- Raporlama - Karşılaştırma	İZLEME	
- Geri besleme - Ölçme yöntemlerinin belirlenmesi - Performans göstergeleri - Uygulamaya yönelik ilerleme ve sonuçların değerlendirilmesi	PERFORMANS ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	BAŞARIMIZI NASIL TAKİP EDER VE DEĞERLENDİRİRİZ?

Kaynak: DPT, 2006

Bütün bunlarla birlikte, stratejik planlamanın temel özellikleri kısaca aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Stratejik planlama, sonuçların planlanması işidir; girdilerden çok sonuçlara odaklı bir yapıya sahiptir. Değişimin planlanmasıdır; değişimi desteklemektedir, dinamik bir yapıdadır ve geleceği yönlendirmektedir, esnek bir sistem olması düzenli olarak gözden geçirilmesini ve değişen şartlara uyarlanmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte yönetimin kalitesini artırır ve hesap verme sorumluluğuna temel oluşturmaktadır. En önemli özelliklerinden biri katılımcı bir yaklaşım olmasıdır. Planın başarıya ulaşması için ilgili tarafların, diğer yetkililerin, idarecilerin ve her düzeydeki kişilerin katkısı ve ortak çabası ve desteği son derece önemlidir. Stratejik planlama günü kurtarmaya yönelik olmayan uzun vadeli bir yaklaşımdır, ayrıca kesin şekilleri yoktur, farklı kuruluşların değişen yapı ve ihtiyaçlarına uyarlanabilen esnek bir araçtır. Daha önce de bahsedildiği gibi stratejik planlama yalnızca bir belge değildir, planın sahiplenilmesi ve uygulamaya geçilmesi gerekmektedir. Asıl olan doküman değil, stratejik planlama sürecidir.

Stratejik planlama neredeyiz?, nereye gitmek istiyoruz?, gitmek istediğimiz yere nasıl ulaşırız? ve başarımızı nasıl takip eder ve değerlendiririz? sorularının cevabını verir ve bu sorulara verilen cevaplar stratejik planlama sürecini oluşturmaktadır (DPT, 2006).

Stratejik plan yapım sürecinin en kritik aşaması, plan yapım kararının verilmesi, plan kararını veren yönetimin kararlılığı ve planı yönetme konusundaki kesinliği ortaya koyması ve planlama ekibinin oluşturulup çalışmaya başlanmasıdır (Kalkan ve diğ., 2005). Planın başlangıç aşaması amaç ve buna bağlı vizyonun ortaya konmasıdır. Vizyonun belirlenmesi aşamasında mevcut durumun incelenmesi ve potansiyeller doğrultusunda bir vizyon belirlenmesi sürecin başarılı olabilmesinin temel koşullarındandır. Ardından belirlenen vizyon çerçevesinde hedefler ve buna bağlı olarak geleceğe yönelik stratejiler belirlenmektedir. Hedef ve amaçlara ulaşabilmek için ve buna bağlı konularda eylem stratejileri geliştirebilmek için güçlü ve zayıf yanlar, fırsatlar ve tehditler değerlendirilmektedir. Bu analize, GZFT⁸ analizi denmektedir. GZFT analizi, belirlenen vizyona yönelik güçlü yanların, zayıf yanların, fırsatların ve tehditlerin ortaya konması çalışmasıdır. Güçlü ve zayıf yanlar iç faktörler, fırsatlar ve tehditler ise dış faktörlerdir. Hedef ve stratejiler belirlenirken,

⁸ Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (SWOT analizi)

güçlü yanlarla tehditlerin üstesinden nasıl gelinebilir ve zayıf yönleri ortadan kaldırmak için fırsatlardan nasıl yararlanılabilir sorularına cevap aranmaktadır.

Albrechts (2006) içinde Quinn (1980), oluşturulan stratejilerin etkili olabilmesi için bazı kritik faktörleri ve yapısal unsurları barındırması gerektiğini önermektedir:

- Belirgin kesin hedefler: Tüm çabalar belirgin ve kesin bir şekilde anlaşılabilir ve erişilebilir temel hedefleri içermekte mi?
- Teşviklerin sürdürülmesi: Strateji hareket serbestliğini korumakta ve bağlılığı güçlendirmekte mi?
- Konsantrasyon: Strateji kararlı olma olasılığı yüksek olan yer ve zamanda gücü toplamakta mı?
- Esneklik: Strateji belirgin bir amaç doğrultusunda oluşturulmuş kaynak tamponlarını, esneklik ve manevra kabiliyetini içermekte mi?
- Koordine edilmiş ve bağlı liderlik: Strateji her bir temel hedefi için sorumlu ve bağlı liderlik sağlıyor mu?
- Sürpriz: Strateji rakip ve muhaliflerin açık ve beklenmedik saldırılarıyla başa çıkabilmeye yetecek hız, gizlilik ve istihbarata sahip mi?
- Güvenlik: Strateji işletme için güvenli kaynak tabanları ve hayati faaliyet noktaları sağlamakta mı?

Bütün bu çalışmalar çok aktörlü bir tartışma ortamında, uzun görüşmeler sonucu uzlaşmaya varılarak gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple daha önce de söylendiği gibi plan kararı veren yöneticinin liderlik yeteneği güçlü, bilgi sahibi, konusunda uzman bir yapıya sahip olması başarı şartlarındandır.

Göksu, F. (2006)'ya göre doğru bir stratejik planlamanın yapılabilmesi için;

- Net bir vizyona ve onun arkasında duracak lidere,
- Vizyonun oluşturulması için paydaşlar ve kurumun ortak değerlerinin doğru belirlenmesine,
- Ayrıca, Stratejik İletişim Yönetimine,

gereksinim vardır.

Yukarıda stratejik planlamanın genel teorik çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır, ileriki bölümde ise kentlerin mekansal, ekonomik, sosyal gelişimlerinin başarıyla planlanması için günümüz şartlarında önemi gittikçe artan mekansal stratejik planlama kavramı üzerinde durulmuştur.

4.1. Mekansal Stratejik Planlama

Mekansal stratejik planlama, stratejik planlama yönteminin kentler için uygulanmasıdır. Küreselleşmenin ortaya çıkışıyla birlikte ekonomik sistemlerdeki değişimler, teknolojik gelişmeler, bilgi, mal ve insan akımlarındaki yoğunluk artışı, fiziksel sınırların gün geçtikçe önemini yitirmesi, rekabet kavramının tüm alanlarda etkisini göstermeye başlaması, temsili demokrasiden çoğulcu ve katılımcı demokrasi anlayışına geçiş vb. bir çok etken kentsel sistemleri etkilemiş ve geleneksel planlama yaklaşımları yeni kentsel sistemlerde ortaya çıkan sorunların ve çözülmesi gereken problemlerin üstesinden gelememeye başlamıştır. Bununla birlikte planlama yaklaşımlarında yeni arayışlara girilmiş ve stratejik planlama yaklaşımı 1970’li yılların sonlarında bazı Avrupa ve Amerika kentlerinde uygulanmaya başlamıştır. Daha sonraları ise farklı idari seviyelerde kapsamlı bir planlama sistemine dönüşmüştür (Albrechts, 2006). Stratejik planlama yaklaşımının kentlerde uygulanması çok kolay olmamıştır. Ancak planlama yaklaşımlarına büyük bir yenilik getirmiştir. Bu bağlamda geleneksel planlama anlayışı ile stratejik planlama yaklaşımı arasındaki farklar Tablo 4.2.’deki gibi özetlenebilir.

Tablo 4.2. Geleneksel Planlama ve Stratejik Planlama Yaklaşımı Arasındaki Farklar

Geleneksel Planlama ve Stratejik Planlamanın Özellikleri	
Geleneksel Planlama	Stratejik Planlama
Kısa vadeli	Uzun Vadeli
Tek konu	Çoklu konular
Organizasyonel Konular	Toplumsal konular
Hiyerarşik	Hiyerarşik değil
Düşük ilgi	Yüksek ilgi
Direktif temelli	Anlaşma temelli
Çalışan temelli	Vatandaş temelli
Yönetim temelli	Politika temelli
Çalışan farkındalığı	Kamu farkındalığı
Operasyonel odak	Politik odak

Kaynak: Kemp, 1992

Geleneksel planlama anlayışının sonucunda önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Geleneksel planlamada, mekansal gelişim ile ekonomik ve toplumsal gelişim arasındaki ilişki sistemi yeterince sağlanamamaktadır. Bölgesel, kentsel ve yerel planlama çerçevesi ve ölçekleri arasında bağlantı kurulamamaktadır. Bununla birlikte; kısa, orta ve uzun vadeli projeler arasında entegrasyon sağlanamamaktadır. Sonuç olarak, geleneksel planlama anlayışında üst ölçekli planlar arasında entegrasyon ile katılım boyutu eksik kalmaktadır (Göksu, F., 2005).

Mekansal stratejik planlama uzun dönemli bir yaklaşımdır. Geleneksel planlama anlayışına göre esnek bir yapıya sahiptir ve geniş kapsamlıdır. Geleneksel planlarda olduğu gibi yalnızca arazi düzenlemesi değildir, planlama sosyo- ekonomik düzeyde ele alınır. Rekabet kavramı üzerine kurulmuştur. Planlamaya demokratik bir anlayış getirmektedir. geleneksel planlamada olduğu gibi yalnızca yerel yönetim birimleri tarafından yapılmamaktadır. Çok aktörlülük en önemli özelliklerindendir ve bu şekilde plancının rolü de değişikliğe uğramıştır. Geleneksel planlama anlayışında teknik bir eleman olarak görev alan plancı, mekansal stratejik planlarda aktörler arasındaki uzlaşmayı sağlayan bir lider konumundadır. Tosics (2003) stratejik planın yalnızca uzun dönemli ve geniş kapsamlı yapısıyla değil, aynı zamanda hazırlanma metoduyla da geleneksel planlamadan ayrıldığının ve başarılı stratejik planların yalnızca plancılar tarafından gerçekleştirilmediğinin, aktörlerin de planlama sürecine birebir katıldıklarının üzerinde durmaktadır.

Mekansal stratejik planlama yasal bir zorunluluk olarak gerçekleştirilmemektedir. Özden ve Turgut (2006)'a göre stratejik plan, planlama sürecinin kendi doğal işleyiş ve mantığı içinde kurgulanması gereken bir üst kademe çalışma olarak planlamanın önünde var olması gereken temel bir yol haritasıdır.

Mekansal stratejik planlamanın başarılı olabilmesi için tek bir en iyi yol bulunmamaktadır. Bu bağlamda tek bir mekansal stratejik planlama tanımından söz edilmemektedir. Albrechts (2006) içinde Healey (1997), mekansal stratejik planlamayı “farklı kurumsal ilişkiler ve pozisyonlarda bulunan bir dizi kişinin yer aldığı, mekansal değişiklik yönetimi için planlama ve geliştirme süreçlerinin yer aldığı sosyal bir süreç” olarak tanımlamaktadır. Albrechts (2006) içinde Kunzmann (2000) ise mekansal stratejik planlamadan, “bölgesel, milli ve Avrupa seviyelerinde mekansal boyutu barındıran, kamu sektörü için daha uzun vadeli bir planlama” olarak bahsetmektedir. Bütün bunlarla birlikte mekansal stratejik planlama; faydalı

olan tüm değişimlerin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılan, özel sektör kurumları, kamu kurumları ve vatandaşlar arasındaki bir fikir birliği anlaşması olarak tanımlanabilir. Kentsel kültürün değişimi için uygulanan bir yöntemdir ve arzu edilen geleceğin tanımlanması için kentlerde mekansal stratejik planlama yöntemine başvurulmaktadır. Aynı zamanda bir eylem sözüdür, geleneksel planlamadan ayrılan en büyük özelliği yapılmış olması için yapılmamasıdır. Mekansal stratejik planlama uygulama temelli bir yapıya sahiptir.

Mekansal stratejik planlamanın amaçları arasında kente orta vadede, yaşam kalitesini yükseltmek ve rekabet edebilirliği sağlamak için stratejik hedefler belirlenmesi sayılabilir. Bir diğer amaç da, gelecekte olması istenen kentin gerçekçi bir projesini oluşturmak ve bu projeyi devam ettirme doğrultusunda, yerel temsilcilerin stratejilerini organizasyonel, insan ve finansal kapasite ve kaynaklarla bir noktada birleştirmeye teşvik etmektir. Spit (2006), bir stratejik planın temel fonksiyonunun “fiziksel çevreyi etkilemek değil; ilgili tarafların yenilenmiş karar alma süreçlerinin etkilenmesi için bir referans noktası oluşturabilmek” olduğu üzerinde durmaktadır.

Daha nceki bölümde de bahsedildiği gibi stratejik planlama bir süreçtir. Bu doğrultuda mekansal stratejik planlama sürecinde rol alan öncülere bakıldığında; karar verme ve fikir geliştirme kapasitesine sahip, politik, ekonomik ve sosyal liderler, vatandaşların yaşamlarında yankı uyandıran temsilciler (sivil toplum örgütleri, çeşitli dernek ve sosyal kuruluşlar vb.) ve vatandaşların kendileri görülmektedir. Böylece mekansal stratejik planlama sürecinden kazanç sağlayan birimler olarak; kent sakini ve sonuç kullanıcı olarak vatandaşlar, kentin kamu yönetiminden sorumlu politikacılar ve kentin ekonomik temsilcileri olan şirketler ön plana çıkmaktadır. Ayrıca kent için faydalarından da söz edilmektedir. Buna göre, sürekli değişim geçiren bir mekan olarak kentlere global bir vizyon kazandırmaktadır ve kentler için genel bir hedef elde edilmektedir. Gittikçe artan yönetim problemlerine karşın kısıtlı kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını sağlamakta ve yeni yönetim ve organizasyon modellerinin ortaya çıkmasına olanak vermektedir. Bütünsel bir planlama yaklaşımı getirerek kentlerde ortaya çıkan sorunlar için geçici olarak geliştirilen önlemlerin maliyetlerini ortadan kaldırmaktadır. Bununla birlikte, kent sakinlerinin ekonomik ve sosyal gelişimlerini sağlayan, rekabet edebilirlik faktörleriyle kentin geleceği garanti altına alınmaktadır. Albrechts (2006)’e göre mekansal stratejik planlar; geleceği aydınlatırlar, gelecekteki sonuçları

değerlendirerek günlük kararları alırlar, çevreye ilişkin değişikliklerin bir şekilde gerçekleşmesini sağlarlar ve çeşitli kurumların işlevlerini geliştirirler.

Mekansal Stratejik Planlamanın Temel Özellikleri

- Kentin sosyal ve ekonomik bir bütün olarak düşünülmesi: Şekillendirilen gelecek vizyonunda ekonomik ve sosyal boyutlar birbirinden ayrı düşünülmemektedir. Kent ekonomik ve sosyal yapısıyla bir bütün olarak ele alınmaktadır. Mekansal stratejik planlar, sadece ekonomik verimlilik değil, yaşam kalitesi, çevresel ve sosyal koruma konularını da içermekte, kent ve bölgesi için uzun dönemli, kapsamlı bir vizyon geliştirmeyi amaçlamaktadır.
- Kamu-özel etkileşimi: Dünyanın kentlere sunduğu yeni fırsatlar –ve tehlikeler- tek bir noktadan idare edilemez hale gelmiştir. Bu sebeple tanımlanan hedefler temelinde koordine edilen eylemlere ihtiyaç duyulmaktadır ve bu eylemler kamu sektörü ve özel sektör işbirlikleri ile gerçekleştirilmektedir.
- Eylem temelli: Mekansal stratejik planlar rafta terk edilecek dokümanlar değildir. Kentlerin geleceği için istenilmeyen eğilimleri değiştirmek ve olayları önceden görebilmek için uğraşan planlardır. Bu bağlamda uygulama temelli yaklaşımlardır.
- Fonksiyonel bir kalite modeli tasarımı: Kentsel sistemlerdeki sorunların çözümü için bir çok kurumun birlikte çalışması gerekmektedir. Bu bağlamda planlama sürecinin en etkin ve verimli yöntemle ilerlemesi gerekli hale gelmektedir. Mekansal stratejik planlama yöntemi bu aşamada, ortak karar birliği ve uzlaşma sağlanması yönünde yeni organizasyonel oluşumlara olanak vermektedir.
- Daha küçük eylemlerin düşünülmesi: Kentlerin değişimi ve gelişimi için özel büyük ölçekli eylemler kadar önemli görünmeyen fakat ayrı ayrı düşünülmüş ve bir araya geldiklerinde değişime önemli katkılarda bulunan küçük eylemler de önemlidir. Mekansal stratejik planlama sürecinde küçük ölçekli projeler de bütün içerisinde düşünülüp uygulamaya konularak gelişime ve değişime katkıda bulunmaktadır (Santacana, 2000).

Mekansal stratejik planlama sürecinin başarılı olabilmesi için; sürece katkıda bulunması kararlaştırılan bütün kişi ve kurumların istekli olması gerekmektedir. Kamu ve özel kurumların en yüksek temsilcilerinin plana liderlik etmesi ve planın taslağını oluşturmak için gerekli olan minimum teknik altyapının sağlanması da başarı koşullarındandır. Bunun yanı sıra finansal kaynakların yeterli olması ve insan kaynaklarının hem niceliksel hem de niteliksel olarak yeterli olması, toplumsal hislerin güçlü olması ve duyarlı olunması planın başarılı olabilmesi için gereklidir. Eylem temelli olan planın bir diğer başarı şartı ise planın çıktılarını uygulayabilme kararlılığıdır.

Mekansal stratejik planın yapısı şu şekildedir:

- Konsept (Yerleşimin uzun dönemli gelişimiyle ilgili çok genel bir vizyon)
- Strateji (Vizyonun nasıl gerçekleştirileceği)
- Stratejik amaçlar (Uzun dönemli, genel ve ölçülemeyen amaçlar)
- Programlar (Stratejik amacı gerçekleştirebilmek için uygulanan yolun sektörel ve yapısal evresi)
- Programın elemanları (Orta ve kısa dönemli ölçülebilir ifadeler: ne, ne zaman, ne kadar)
- Projeler (Amaçları tamamlamak ve gerçekleştirmek için somut elemanlar) (Tosics, 2003).

Yukarıda mekansal stratejik planlama kavramı teorik olarak açıklanmış, geleneksel planlama yaklaşımıyla arasındaki farklara, mekansal planlamaya ne gibi değişiklikler getirdiği, başarılı olabilmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiği kısaca anlatılmıştır. Mekansal stratejik planlamanın pratikte nasıl işlediğini görebilmek amacıyla bir sonraki bölümde mekansal stratejik planlamanın dünyanın çeşitli yerlerindeki kentlerde uygulama örnekleri üzerinde durulmuştur.

4.2. Dünyadan Mekansal Stratejik Planlama Örnekleri

Mekansal stratejik planlama kavramının açıklanmasından sonra ileriki bölümlerde, çeşitli kentlerde yapılmış olan mekansal stratejik planlama örneklerine yer verilmiştir. Ekonomik sistemin güç dengelerinin bulunduğu üç önemli kıta olan Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika kıtalarında yer alan kentlerinden örnekler

seçilmiştir. Bu bağlamda Avrupa kıtasında Barselona ve Helsinki kentleri, Asya kıtasından Seul kenti ve Kuzey Amerika'dan Oregon kenti mekansal stratejik planlama çalışmaları incelenmiştir.

4.2.1. Avrupa

Barselona mekansal stratejik planlama örneği, dünyada mekansal stratejik planlama açısından ilk örneklerden olması ve mekansal stratejik planlama yaklaşımına yeni bir model önerisi getirmesi açısından önemli görülmüştür. Bunun yanında Helsinki örneği, mekansal stratejik planlama anlamında güncel olarak devam eden çalışmaları yansıtmaması sebebiyle seçilmiştir.

4.2.1.1. Barselona

Barselona'da ilk stratejik planlama süreci yasal olarak 1988 yılında, Yürütücü Komite (Executive Committee)'nin kurulmasıyla başlamıştır. Barselona'da bugüne kadar yürütülmüş olan üç stratejik plandan söz edilmektedir. İlk stratejik planın adı, "Barselona İçin Ekonomik ve Sosyal Kalkınma: 2000 Yılı Perspektifli Stratejik Plan" dır. İlk programlı plan dokümanı 1998 yılında ortaya çıkmıştır. Planlama çalışmalarının başladığı dönemlerde Barselona kentinin Yaz Olimpiyat Oyunları'na hazırlanıyor olması, kentsel stratejik planın Olimpiyatlar öncesi kentin ihtiyaçlarına göre şekillenmesini beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte Barselona Stratejik Plan çalışmasında kendine özgü karakteristikleri olan ve dünyadaki diğer kentlere örnek ve öncü olan bir model geliştirilmiştir. İş-odaklı ABD modeline göre, Barselona modeli vatandaş-odaklıdır.

Planlama hedef ve ölçütlerini "merkez kent"le sınırlı tutmanın anlamsız olduğu düşünülerek, planlama alanı olarak beş farklı yapı tanımlanmıştır:

1. Barselona Kentsel Bütünü
2. Metropoliten Kent
3. Metropoliten Bölge
4. Katalonya
5. Avrupa Makro-bölgesi

Stratejik planlama, gerektiğinde başkaları tarafından desteklenebilecek dört temel yapı üzerinde organize olmuştur. Bunlar:

- Planlama Genel Konseyi
- Yürütücü Komite
- Koordinasyon Ofisi ve
- Teknik Komisyonlar'dır.

Planın Genel Konseyi, kurumsal katılımın en üst birimidir. Kentin belediye başkanı tarafından liderlik yapılır ve planda olması gereken bütün kurumlardan üyeleri bulunur. Bu kurumların sayısı bugün 300'ün üzerindedir. Genel Konsey'in yardımcıları Yürütücü Komite'nin kurumsal temsilcileridir. Genel Konsey'in fonksiyonu tamamen karar verme üzerine kurulmuştur. Konsey Plan'ı onaylar ya da reddeder.

Organizasyon yapısının ilk parçası olan Yürütücü Komite'nin üyeleri, kentin ihtiyaçlarını en iyi sunabilecek olan ekonomik ve sosyal kurumların temsilcileridir. Bunlar, gerçekte, kentin paydaşlarıdır:

- Barselona Kent Konseyi
- Barselona Ticaret, Sanayi ve Denizcilik Odası
- Ekonomik Tartışma Grubu
- Ticaret Birliği
- Barselona Ticaret Fuarı Kurumu
- Yönetim Birliği
- Barselona Metropolitan Alanı Belediyeler Birliği
- Barselona Liman İdaresi
- Barselona Üniversitesi

Yürütücü Komite'nin fonksiyonu tüm planlama sürecini yönetmek, tartışmaları gözlemlemek, teknik komisyonların işlerini analiz etmek, Stratejik Plan'ın önerilerini Genel Konsey'e sunmak olarak özetlenebilir.

Koordinasyon Ofisi, Planda tanımlanan işleri gerçekleştirmek ve Yürütücü Komite'nin direktiflerini yerine getirmek için çalışmaktadır. Esnek bir yapıya sahiptir (iki ekonomist ve bir sekreteryadan oluşan) ayrıca Planın geçekçi şekilde devam ettiğinden emin olma konusunda anahtar rol oynamaktadır.

Teknik Komisyonlar, çeşitli fonksiyonları üstlenebilirler. En önemli Komisyonlar, planlardaki önerileri taslak haline getirme işini üstlenmektedir ve Takip Komisyonları, Planın uygulama sürecinin gözlemlenmesi için çalışmaktadır. Her iki durumda da Komisyonlar kentteki bazı önemli kişilerden oluşmaktadır ve Yürütücü Komite tarafından atanmaktadır. Ayrıca isteyen tüm Genel Konsey üyeleri bu Komisyonlara katılabilir. Bunlar sürecin belirli aşamalarının gerektirdiği geçici komisyonlardır.

Tüm bunlarla birlikte ilk planın taslağının oluşmasına önemli katkıda bulunan Tavsiye Komisyonu (Advisory Commission) planlama sürecinin düzgün işlemesi için gerekli metodolojik kılavuzlar geliştirmiştir.

Mekansal stratejik planın hedefi genel olarak fikir birliği sağlanan, kent için bir gelecek vizyonu oluşturmak ve bu vizyonu gerçekleştirmek için bazı ölçütler geliştirmektir. Barselona modeli aşağıdaki prensiplere uymaktadır:

- Katılım
- Çalışma gruplarının profesyonelliği
- Etkili method
- Canlılık
- Sentez oluşturma kapasitesi
- İletişim

Barselona'nın 1. Stratejik Planı 2000 (1990):

İlk plan 1990 yılında onaylanmıştır. Planın genel amacı, coğrafi olarak makro-bölgede konumlanmış, Akdeniz kültürüne sahip, sosyal olarak dengeli, modern bir yaşam kalitesi temelli, dinamik bir Avrupa metropolü yaratmaktır. İlk stratejik amaç, Barselona'yı makro-bölgenin idare merkezi olarak geliştirmektir. Bunun için oluşturulan hedefler; Barselona'yı dünya bütünündeki metropoliten yığınlaşmalar ve Avrupa kentleri ağına sokmak ve metropoliten yapıyı kemikleştirmektir. İkinci

stratejik amaç, yaşam kalitesini arttırmak ve insanların ilerlemesini sağlamaktır. Bu amaç için geliştirilen hedefler; çevreyi geliştirmek, her seviyede eğitimi ve ilerleme aracı olan araştırmaları güçlendirmek, sosyal fırsatları arttırmak ve kültürel altyapıya öncelik vermektir. Üçüncü stratejik amaç, endüstriyi ve şirketler için gelişmiş hizmetleri güçlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda, yollar ve telekomünikasyon konusunda gelişmiş hizmetlerin sağlanması için gerekli olan temel altyapıyı oluşturmak, endüstrinin gelişmesi için teknolojik yenilikleri teşvik etmek ve metropoliten alan içindeki potansiyel sektörleri geliştirmek doğrultusunda hedefler belirlenmiştir.

Yeni kentsel rekabet modeli için üç temel özellik eğitim, gelişmiş hizmetler ve altyapı sistemleridir.

Şekil 4.1. İspanya kenti, Avrupa Metropolü, Uluslararası Metropol – Barselona (www.bcn.es)

Barselona'nın 2. Stratejik Planı 2000 (1994)

İlk planın taslak sürecinin başlamasından dört yıl sonra, planın sonuçlarının değerlendirmesi kararlaştırılmıştır. Temel soru ilk planın genel hedefinin başarılı olup olmadığıdır. Ulaşılan sonuca göre; 1. Plan'da öngörülen ölçütlerin %70'den fazlası ileri ya da orta seviyede uygulamaya geçmiştir. 2. Plan'ın genel amacı; ekonomik ve sosyal gelişme ve yaşam kalitesi konularındaki gelişmeyi garanti altına alarak, Barselona'nın uluslar arası ekonomiye entegrasyonuna önem vermektir. 2. Planda, ekonomik, sosyal ve alansal olarak üç tip senaryo geliştirilmiştir.

Temel olarak beş stratejik amaç belirlenmiştir:

- Ekonomik sektörlerin adaptasyon süreçlerini kolaylaştırmak
- Barselona'yı ekonomik ve sosyal bir bütün haline getirmek
- Sosyal entegrasyonun yeni isteklerine olumlu karşılık vermek
- Uluslar arası ölçekte modern bir ekonomik aktivite yayılımını garantilemek
- Barselona'yı dünya pazarlarında konumlandırmak

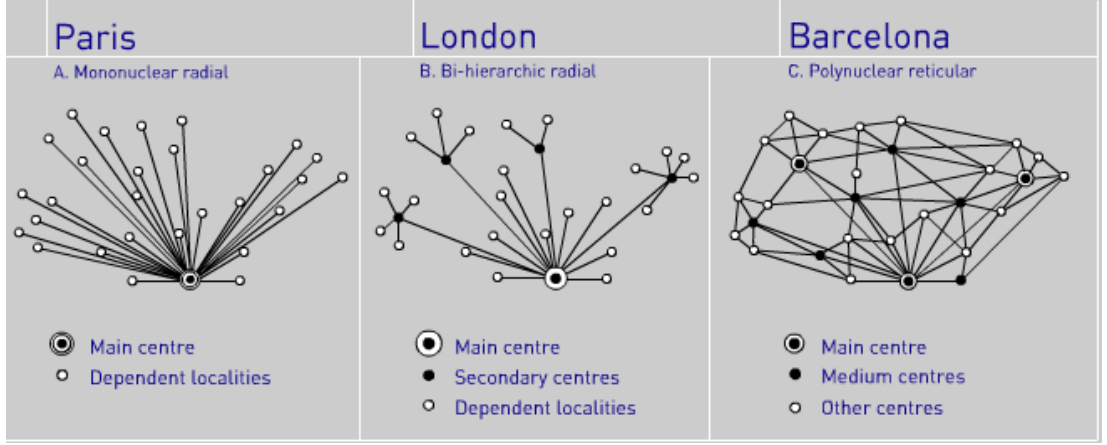
Ayrıca 2. Plan Kentsel Kalite ve Verimlilik Yönetimi Programı'nı içermektedir. Bir diğer adı, Barselona Kalite Ağı'dır ve altı sektörel ağ (Kamu Yönetimi, Toplum Sağlığı Merkezleri, Liman Topluluğu, Eğitim, Oteller, Restoranlar ve Turizm ve Toplu Ulaşım) çatısı altında, 39 şirket, kurum ve organizasyondan oluşmaktadır.

3. Stratejik Plan (1999)

1998'de 3. Stratejik Plan şekillenmeye başlamıştır. Gelecek için yeni vizyon dört ana senaryo üzerinde temellendirilmiştir:

- Dünya ile birbirine bağlanmış bir Barselona (Küresel dünyaya bağlanan kent)
- Barselona'nın Avrupa ve Latin Amerika ülkeleri arasındaki bağlantı noktası olması
- Ekonomik hareketlilik
- Kentlerin metropoliten sisteminin parçası olan Barselona

3. Planla birlikte yedi Teknik Komisyon görev almıştır. Komisyonların çalıştıkları konular; küresel ekonomi çatısı altında yeni ekonomik aktiviteler, yenilik ve bilgi, hizmetleri ve altyapı sistemlerinin finansmanı için yeni formüller, vatandaşlık ve katılım, sosyal sürdürülebilirlik ve sosyal ayrımcılığın önlenmesi, Avrupa'da Barselona'nın konumunun ve değerinin gelişmesi ve Barselona metropoliten bölgesinin güçlenmesidir.

Şekil 4.2. Üçüncü Stratejik Plan'ın Metroliten Modeli (www.bcn.es)

Barselona modeli Avrupa ve Amerika'da belirli özellikleriyle başarılı bulunan bir deneyimdir. Bu modelin üç aşamada etkisi vardır:

- Ulusal, devletlerüstü (supranational) ve sınırlar arası organizasyonlar
- Katalan ve İspanyol Kentleri ve
- Üniversiteler, araştırma merkezleri ve yabancı kentler

Barselona modeli, kentin sosyal ve ekonomik temsilcileri arasındaki katılım ve beklenti kültürünün geliştirilmesini kendine mal etmiştir.

4.2.1.2. Helsinki

Helsinki Metroliten Alanı, Helsinki, Vantaa, Espoo ve Kauniainen kentlerinin oluşturduğu bir alanı kapsamaktadır. Metroliten alanın tek bir yönetim merkezi bulunmamaktadır. Ancak planlama çalışmalarını, yarı resmi bir kurum olan ve dört belediyenin de üye olduğu Helsinki Metroliten Alan Konseyi yürütmektedir.

Helsinki Metroliten Alan Konseyi, Kalkınma Planlaması Birimi, 2003 yılında Helsinki Metroliten Alanı için 2025 Vizyonu'nu oluşturmuştur. Gerçekleştirilen çalışma kapsamında tarihsel yapı incelenmiş ve bölge için gelişme senaryoları ortaya konmuştur. Nüfus ve işgücü büyümesinin 2025 yılına kadar bölgenin arazi kullanımında ne gibi etkileri olabileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Alanın dengeli bir şekilde gelişimini sürdürmesi ve bölgesel yapıda gerçekleşen değişimler temel tartışma konularıdır. Gerçekleştirilen çalışmanın bir diğer amacı genel arazi kullanım planlamasında işbirliğini güçlendirmek ve yerel yönetim karar vericileri ve plancılarının stratejik plan geliştirme senaryolarına girdi oluşturmaktır.

Helsinki Bölgesi on iki yerel yönetim biriminden oluşmaktadır (Şekil 4.3.).

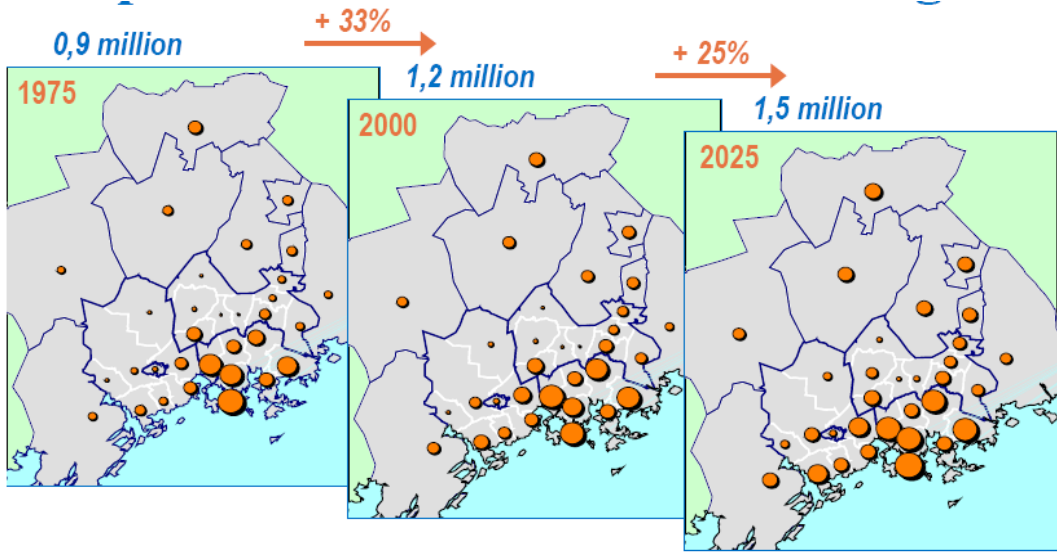

Şekil 4.3. Helsinki Metropoliten Alanı ve Metropoliten Bölgesi (www.ytv.fi)

Helsinki Bölgesi, Baltık Denizi Bölgesi'nde dengeli bir şekilde büyüyen, etkili ve rekabetçi bir merkez konumundadır. Bu konumunu, yüksek eğitimli nüfusuna, başarılı şirketlere, düzgün altyapı sistemlerine, toplu ulaşım sistemine, taşımacılık hizmetlerine, çok yönlü kent kültürüne ve güzel bir yaşam alanına borçludur.

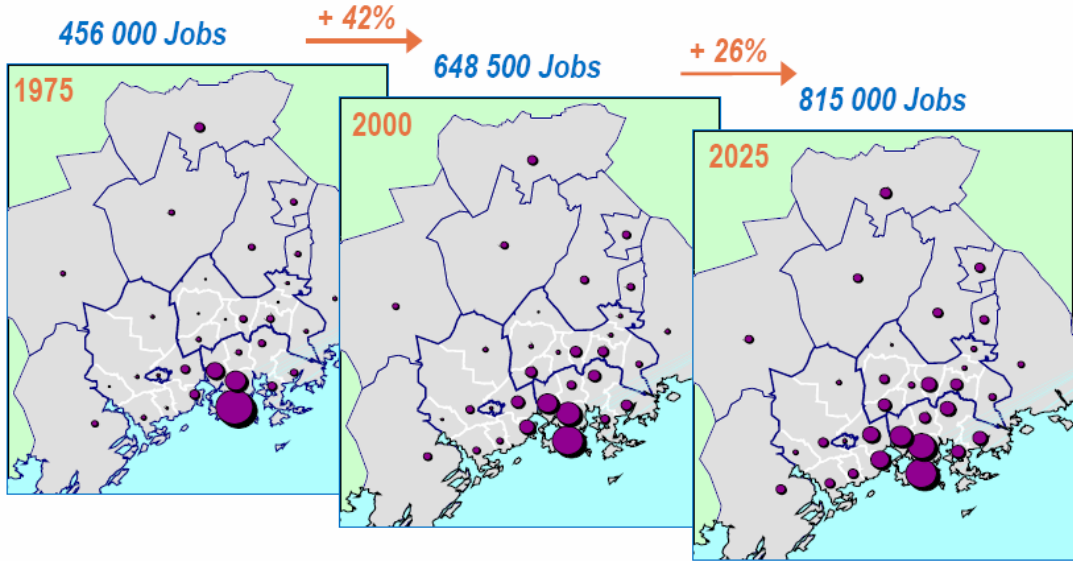
2025 Vizyonu, bölgenin toplumsal yapısı için gelişme hedefleri formüle etmek için oluşturulmuştur. Amaç; işgücü ve nüfusun dengeli büyümesini garanti altına almak, toplumsal yapıyı tamamlamak ve sürdürülebilir bir kentsel ulaşım sistemi yaratmaktır. Temel hedef; fonksiyonel olarak karışık kullanımlı (mixed-use) kentsel ağ yapısını oluşturmak ve aynı zamanda kendine yeten bağımsız bölgeler oluşturularak toplu ulaşım sistemleri ile her noktaya ulaşılabilirliği sağlamaktır.

Helsinki Bölgesi'nin nüfusu yapılan projeksiyonlara göre 2025 yılı sonunda 1,5 milyon kişiye ulaşacak, Helsinki Metropoliten Alan nüfusu ise 1.17 milyon kişi olacaktır. Bu da bölge nüfusunun önümüzdeki yirmi yıl içerisinde 300 bin kişi artacağını göstermektedir. Metropoliten Alan nüfusu da 215 bin kişi artacaktır (Şekil 4.4.).

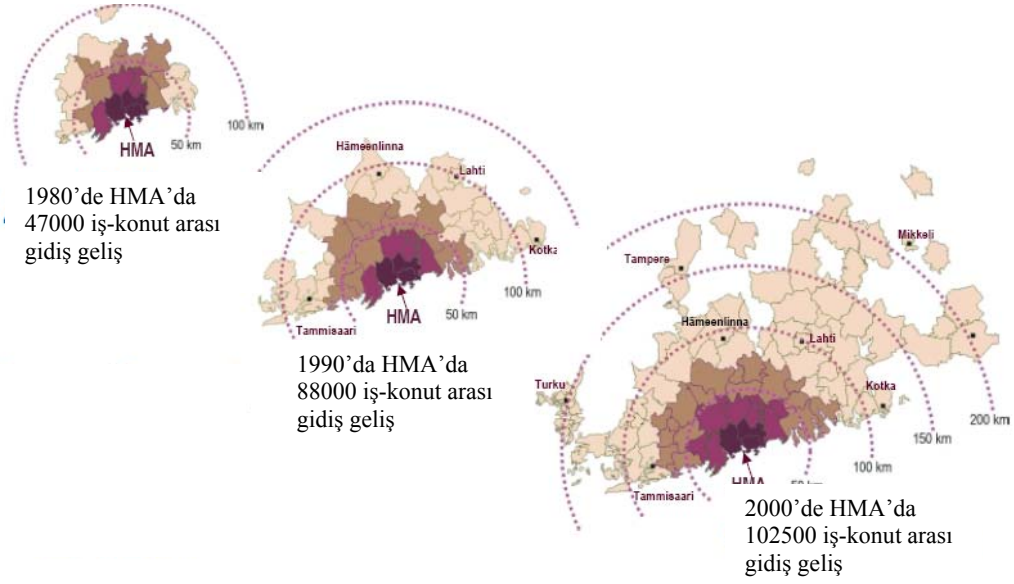
Şekil 4.4. Helsinki Metropolitan Bölgesi Nüfus Değişimleri (*www.ytv.fi*)

Bununla birlikte, aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi yapılan projeksiyonlara göre Helsinki Metropolitan Bölgesi'ndeki iş yoğunluğu 2000 yılı değerlerine göre 2025 yılında %26'lık bir artış göstermektedir.

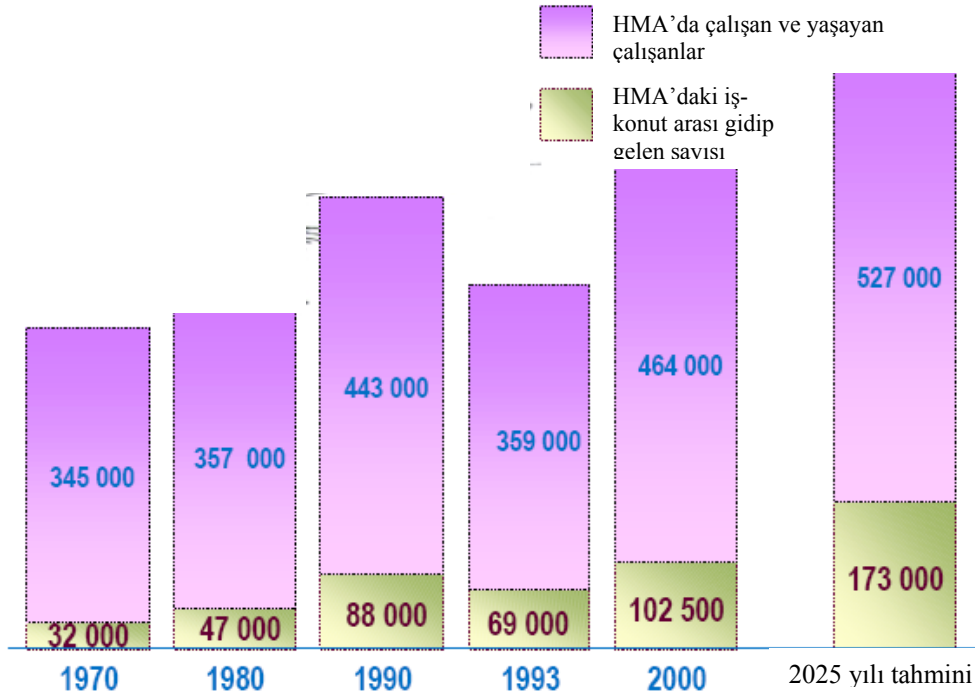

Şekil 4.5. Helsinki Metropolitan Bölgesi İş Yoğunluğu Değişimleri (*www.ytv.fi*)

Gerçekleştirilen çalışmada, çok merkezli bir yapı oluşturulması hedefi doğrultusunda çalışanların işe gidiş geliş akımları incelenmiştir. Buna göre metropoliten merkeze dışarıdan gününbirlik iş için gelen kişi sayısı 1980'lerden 2000'lere gelindiğinde iki katından fazla değere ulaşmıştır (Şekil 4.6.).

Şekil 4.6. 1980–2000 Yılları Arası Merkeze Çalışmaya Gelen Kişi Sayısındaki Değişim (*www.ytv.fi*)

Şekil 4.7. Merkeze Çalışmaya Gelen Kişilerin 2025 Yılı Projeksiyonu (*www.ytv.fi*)

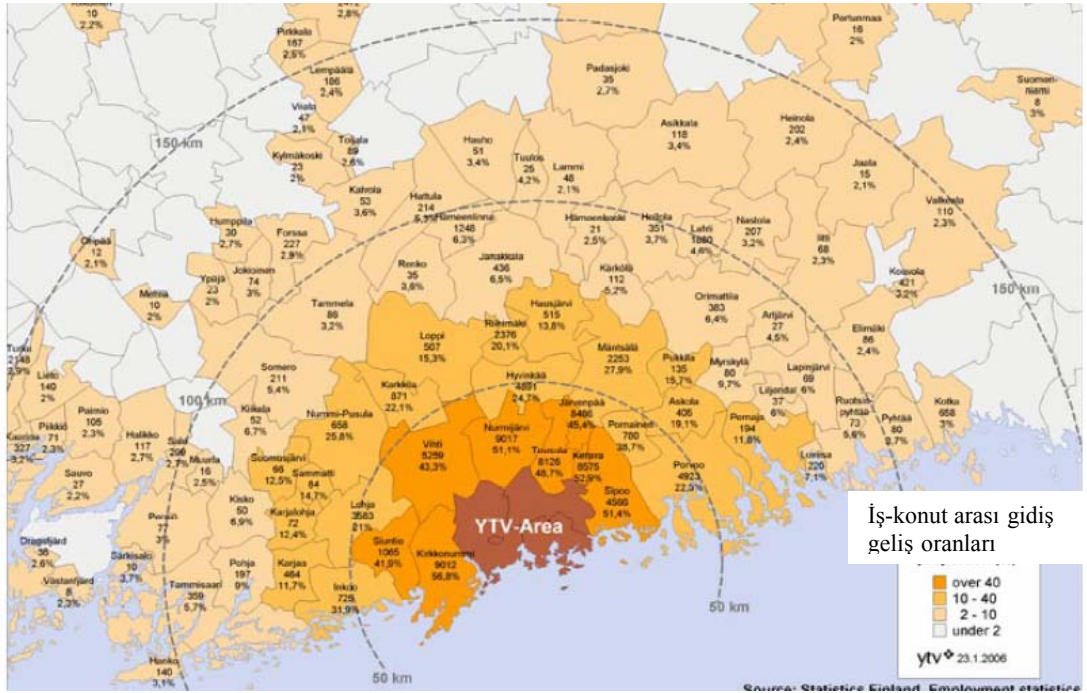
Buna göre yapılan projeksiyonlar sonucu, 2025 yılında işe gidiş geliş akımlarının 2000 yılına göre yaklaşık iki katına çıkacağı varsayılmaktadır.

Gerçekleştirilen çalışmalar sonucu elde edilen veriler ışığında oluşturulan Helsinki Metropoliten Alanı için İdeal 2025 Vizyonu aşağıdaki gibidir:

- Küreselleşen dünyada bir öncü

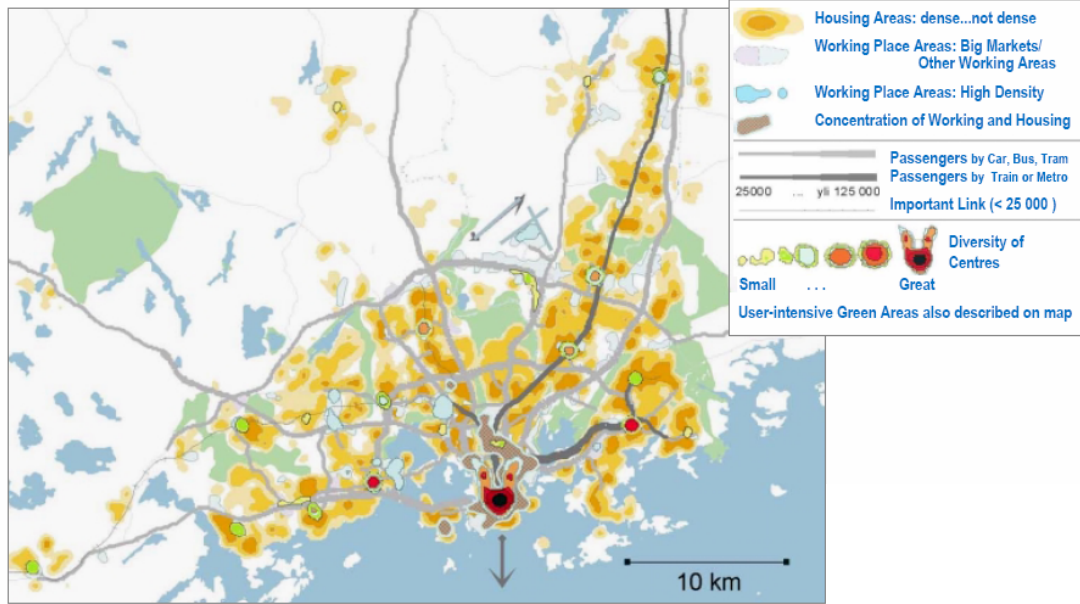
- Dengeli büyüme
- Yüksek eğitimin desteklediği iş çevreleri
- Yaratıcı ve çok yönlü kent kültürü
- Yeşil kentsel çevre
- Düzgün bir yaşam çevresi
- Erişilebilir ve kaliteli hizmetler
- Sürdürülebilir kent trafiği
- Sağlam bölgesel yapı

Yapılan çalışmalarla kentsel bölge sınırları belirlenmeye çalışılmış, metropoliten bölge stratejik planlama çalışmasına girdiler oluşturulmuştur. Çalışmalar sonucu oluşturulan Helsinki Metropoliten Alanı fonksiyonel bölge sınırları Şekil 4.8.'de görülmektedir. Yapılacak stratejik planlama çalışması çok merkezli ve dengeli bir kentsel sistem oluşturmayı hedeflemektedir.

Şekil 4.8. Helsinki Metropoliten Alanı Fonksiyonel Bölge Sınırları (www.ytv.fi)

Helsinki Metropolitan Alan Konseyi, çalışmalarında “vizyon” terimini kullanmış olmalarına rağmen, kentsel nitelikleri “yapısal” olarak incelemişlerdir. (nüfus, trafik, konut, vb.) İncelemeler ve araştırma sonuçları doğrultusunda kentsel formun öngörüldüğü fiziki bir taslak çalışması yapılmıştır (Vanolo, 2004) (Şekil 4.9.).

Şekil 4.9. Helsinki Metropolitan Bölgesi Kentsel Form (*www.ytv.fi*)

Helsinki Metropolitan Alanı Tavsiye Kurulu ve 14 Helsinki Bölgesi belediyesini kapsayan danışmanlar komitesi gönüllü olarak Helsinki Metropolitan Alan Konseyi ile işbirliği yapmaktadır. Bu bağlamda, Tavsiye Kurulu da Helsinki Metropolitan Alanı için genel bir vizyon belirlemiş ve buna yönelik stratejiler oluşturmuştur.

Genel vizyon; Helsinki Metropolitan Alanı iş ve yenilikler açısından dünya ölçeğinde dinamik bir merkezdir. Metropolitan Alan'ın sahip olduğu yüksek kalitede hizmetler, sanat ve bilim, yaratıcılık ve adaptasyon yeteneği vatandaşlarının başarısını arttırmakta ve tüm Finlandiya için yararlar sağlamaktadır. Metropolitan Alan doğa ile iç içe, yaşamının, öğrenmenin, çalışmanın ve iş yapmanın güzel olduğu bütünsel bir bölge olarak geliştirilmelidir.

Stratejik amaçlar ve buna yönelik geliştirilen stratejiler:

1. Refah ortamını ve hizmetleri geliştirmek için ölçütler belirlemek: buna yönelik stratejiler olarak; sosyal hizmetler ve gelişim hizmetleri konularında ortak strateji, ortak hizmet organizasyonlarını izleme stratejileri sayılabilir.

2. Rekabet edebilirliği arttırmak: buna yönelik stratejiler; yenilik stratejisi, bölgesel ticaret gelişimi, uluslar arası ticaret pazarı, uzmanlaşmış işgücü ve göç politikalarına erişilebilirlik üzerine stratejilerdir.
3. Kentsel yapı ve konutları geliştirmek amacına yönelik geliştirilen stratejiler; ortak arazi kullanımı geliştirme, etkin ulaşım sistemi ve konut politikalarının izlenebilirliği stratejileridir.

Ana amaç ve buna yönelik oluşturulan stratejiler paydaşlar arası ortak karar birliği ile belirlenmiştir. Stratejileri destekleyen ilkeler aşağıdaki gibidir:

- Uluslar arası etkinlik
- Dengeli ekonomi
- Güvenlik
- Kapsamlılık
- İyi yönetim
- Sürdürülebilir kalkınma
- Çok kültürlülük

4.2.2. Asya

Küreselleşme ile birlikte iletişim, ulaşım ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, sermayenin sınır tanımaması, Asya kıtasındaki birçok kentin, ucuz iş gücü potansiyelleri ve yatırım teşvikleriyle hızlı bir ekonomik büyüme sürecine girmesine neden olmuştur. Seul de Asya kıtasında hızlı bir ekonomik büyüme gösteren ve bununla birlikte bir çok problemle karşı karşıya kalan metropol bir kenttir. Bu açıdan Seul'de stratejik planlama çalışmalarına yer verilmiştir.

4.2.2.1. Seul

Seul Metropoliten Bölgesi, küreselleşme süreci ile birlikte dünyanın en hızlı büyüyen bölgelerinden biri haline gelmiştir. Seul Metropoliten Bölgesi'nde nüfus ve sosyo-ekonomik aktiviteler birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde, bölge içi problemlerin

varlığı ortaya çıkmaktadır. Bu problemler; konut stoğunun yetersizliği, kalabalık olması, yüksek arazi fiyatları ve spekülasyonlar, trafik sıkışıklığı, hava kirliliği ve çevresel bozulma, kentsel yayılma, kentsel kullanımlardaki kalitenin düşüklüğü ve yerel yönetimlerin mali durumlarının kötü olması olarak sıralanabilir.

Seul Metropolitan Bölgesi, metropolitan yönetim birimine sahiptir. Seul Metropolitan Bölgesi, doküman olarak bir stratejik plana sahip değildir; ancak Seul Metropolitan Yönetimi, Seul için 2006 yılı vizyonu oluşturmuştur. Buna göre, ana amaç Seul’u dünya ölçeğinde bir kent yapmaktır. Bu amaca yönelik üç temel vizyon belirlenmiştir:

1. Sıcak kalpli Seul
2. İnsan merkezli, uyumlu Seul
3. Ekonomik olarak canlı Seul

Vizyon hedefleri ise gelenekleriyle birlikte yaşayan modern kent, güvenli ve uyumlu kent ve dengeli kalkınmış bir kenttir.

2006 vizyonu doğrultusunda ayrıca uluslar arası işbirlikleri için politik amaçlar ve projeler geliştirilmiştir.

Politik amaç, Seul’u dünya ölçeğinde bir kent yapmak için temel oluşturmaktır. Buna yönelik belirlenen politik hedefler ve projeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.3. Seul’un Politik Hedefleri ve Projeleri

POLİTİK HEDEFLER	PROJELER
Seul’un diplomatik yeterliliğini geliştirmek	1. Belediye başkanının kent içi gezilerini kolaylaştırmak 2. Etkili, pratik ve sürdürülebilir değişimleri desteklemek 3. Yeni kardeş kent ilişkileri kurmak 4. Uluslar arası organizasyonlar arası işbirliği seviyelerini yükseltmek

Seul'un en üst uluslar arası kentler arasında olmasını sağlayacak değişimleri gerçekleştirmek	1. Vatandaşların İngilizce konuşma becerilerini arttırmaya yönelik programlar başlatmak 2. Yüksek kalitede, uluslar arası okullar kurmak 3. Seul Yabancılar Yardım Merkezi'ni geliştirmek ve kurumun verdiği hizmetleri arttırmak 4. Seul Kardeşlik Fuarı'nı dünya ölçeğinde bir festival yapmak
Denizaşırı pazarlara giriş için işbirliğini desteklemek, yabancı yatırımcıları cezbetmek	1. Rekabetçi bir yatırım çevresi yaratmak 2. Pazar geliştirme ve küresel yatırımları geliştirme gruplarını harekete geçirmek 3. Denizaşırı sergilere katılmak 4. Çin pazarını geliştirme projeleri için yoğun destek teklifi 5. Orta ve küçük işletmelerin uluslararası pazara girişini desteklemek 6. İleri teknoloji endüstri gelişimini ve uluslar arası işbirliklerini desteklemek

Kaynak: www.seoul.gov.kr

4.2.3. Kuzey Amerika

Stratejik planlamanın kentlere uygulanmaya başlaması ilk olarak Kuzey Amerika kentlerinde görülmüştür. Oregon da bu kentlerden biridir ve tüm dünyada Oregon Modeli olarak bilinen mekansal stratejik planlama modelinin ortaya konduğu kent olma özelliğini göstermektedir. Bu açıdan Oregon kentinde yapılmış olan mekansal stratejik planlama çalışmalarının incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

4.2.3.1. Oregon

Oregon modeli tüm dünyada, mekansal stratejik planlama yöntemi konusunda öncü sayılabilecek bir örnektir. Stratejik plan yapma fikri 1988’de yönetime gelen yeni belediye başkanının acil öncelik olarak Oregon’u içinde bulunduğu ekonomik durgunluktan çıkarıp ekonomik açıdan canlandırmayı amaçlamasıyla ortaya çıkmıştır. Oregon için öngörülen gelecek son derece net ve açık olarak belirlenmiştir. Buna göre hedef, Oregonlular için iyi ücret veren, verimli çalışan ve Oregon hayatının tüm yönlerini zenginleştiren bir ekonomik temel oluşturmaktır.

Planlama süreci 1988 yılında iş, emek, eğitim ve yönetim liderlerinden oluşan on altı komitenin kurulmasıyla başlamıştır. Komitelerin amacı, Oregon’un ekonomik geleceğinin nasıl şekillendirileceği konusunda araştırma yapıp, önerilerde bulunmaktır. Bir grup komite, ekonomik olarak Oregon’un rekabet edebilirliğini araştırmıştır. İkinci bir grup komite ise, tüm endüstriler bağlamında ekonomik performansı etkileyen politik konular hakkında çalışmıştır. Politik komiteler, eğitim ve işgücü, uluslar arası ticaret, ulusal ve yerel ortaklıklar, ekonomik şartlar ve genel strateji konularında çalışmıştır. Komitelerin toplam üye sayısı yaklaşık olarak 180 kişidir. Stratejik plan raporları Ekonomik Kalkınma Departmanı ve belediye başkanının kendisi tarafından şekillendirilmiştir.

Plan çalışması (Oregon Shines)⁹ üç bölüme ayrılmıştır. İlk aşamada Oregon için gelecek yirmi yılda başarılması hedeflenen bir vizyon belirlenmiştir. Bu vizyonu gerçekleştirmek için üç stratejik öncelik belirlenmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında, belirlenen stratejik öncelikler geniş olarak incelenmiş ve her bir önceliğin gerçekleştirilmesi için atılması gereken adımlar belirlenmiştir. Üçüncü aşama da on çeşit endüstri alanı için vizyon ve stratejilerin özetlendiği bölümdür.

Oregon modelinde, bir vizyon tanımlamak için birlikte çalışılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu vizyonu gerçekleştirebilmek için öneriler sunulması ve daha sonra bu önerilerin takip edilmesi gerektiğinin de üzerinde durulmuştur.

Stratejik planlama mevcut kapasiteyi belirlemekte ve ekonomik geleceği yönetip, şekillendirmektedir.

Gelecek için öngörülen Oregon, yaşamak için mükemmel, yaşam kalitesi ve fırsatlar açısından da zengin bir yer olarak tanımlanmaktadır.

⁹ Oregon Parlıyor

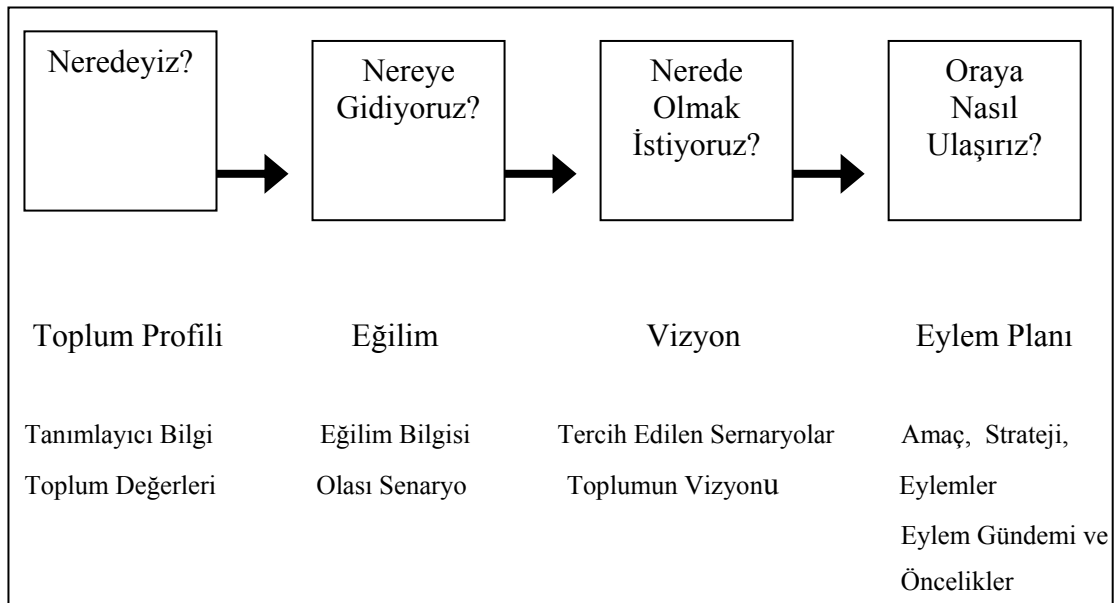
Belirlenen stratejik öncelikler;

1. Yüksek kaliteli bir işgücü: 2000 yılında Amerika ve 2010 yılında dünya seviyesinde rekabet edebilen özelliklere sahip bir işgücü yaratmak.
2. Etkileyici bir yaşam kalitesi: İleri düzeyde ekonomi sağlayacak olan firma ve insanları etkileyen, yaşam kalitesinin ve Oregon'un doğal çevresinin iyi hale getirilmesi.
3. Uluslar arası çerçevede bir düşünce yapısı: Oregon'un iş ve kültürel yaşamında uluslar arası bir etkileşim yaratmak.

Stratejik öncelikleri destekleyici öncelikler;

1. Kurumlar arası işbirlikleri oluşturmak
2. Kamu kurum ve hizmetlerine yatırım yapmak (Örn. Ekonomik açıdan yol, liman vb., yaşam kalitesi açısından okul, polis ve itfaiye hizmetleri, parklar vb. gibi)
3. Çalışma maliyetlerini sınırlandırmak (İşçilerin tazminat oranları, işsizlik ödemeleri, enerji harcamaları vb. gibi)

Oregon modelinin özelliği kapsamlı bir toplumsal vizyon oluşturmaktır. Bunu yaparken aşağıdaki sorular doğrultusunda planlama süreci ilerlemektedir.

Şekil 4.10. Oregon Modeli (Kaynak: Oregon Shines II, 1997)

Stratejik planlama süreci öncesinde Oregon’da ekonomik yapı kötüye gitmektedir. ABD’de yıllık kazanç değerleri yükselirken Oregon’da giderek düşmektedir. Bununla birlikte Oregon’un sahip olduğu kötü ekonomik yapıya karşılık komşu olduğu kentlerdeki ekonomik sistemler büyüme göstermektedir. O dönemde, Pasifik Okyanusu boyunca uzanan ekonomiler dünyada en hızlı büyüyen ekonomiler olmuşlardır. 21. yüzyılın “Pasifik Yüzyılı” olacağı beklentisi oluşturulmuş ve nitekim bu beklentinin gerçekleştiği günümüzde ortaya çıkmaktadır. Bu Oregon’un sahip olduğu bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Bütün komşu kentlerin yaptığı gibi Oregon da Asya ulusları ile ticaret yapmak için girişimlerde bulunmuştur. Bazı Japon şirketleri Oregon’da yer seçmiş ve Oregon şirketleri Asya pazarına girmiştir. Oregon limanlarındaki ticaret akışları artış göstermiştir.

Oregon modelinde “Neredeyiz?” sorusunun cevabı olan mevcut durum analizlerinde belirlenen güçlü yanlar ve zayıf yanlar şu şekilde özetlenebilir:

Güçlü Yanlar

- Konum (uluslar arası ticaret açısından limanlar ve Pasifik kıyısında olmak)
- Yenilenebilir doğal kaynaklar (ormanlar, su, balıkçılık bölgeleri vb.)
- İnsan kaynakları (eğitimli işgücü)
- Yeterli kamu olanak ve hizmetleri
- Yaşam kalitesi (doğal kaynaklar, doğal güzellik, yüksek kaliteli kamu hizmetleri, sosyal ve kültürel kurumlar, fonksiyonel kentler ve düşük nüfus yoğunluğu)
- Ekonomik kalkınma programlarına karşı isteklilik (devlet, yerel yönetimler ve Oregon’un kamu kurumları, Oregon’da yer seçmek isteyen iş çevrelerine yardımcı olacak esnek program ve kaynaklara sahiptir.)

Zayıf Yanlar

- Oregon’un pazarlardan uzak olması ve ekonomisinin küçük olması
- Oregon’un sahip olduğu kötü ün (anti-iş alanı imajına sahip olması)
- Yüksek çalışma maliyetleri

1989 yılında gerçekleştirilen ilk planlama çalışmasının ardından 1996 yılında Oregon belediye başkanı, 1989 yılından buna gelinen noktayı belirleyebilmek için Oregon

İlerleme Kurulu¹⁰ ile birlikte çalışan Oregon Parlıyor Çalışma Grubu¹¹,nu oluşturmuştur. Çalışma Grubu, iş çevresi ve sivil liderlerle birlikte çalışmalar yürütmüştür.

1989'dan 1996'ya gelinceye kadar yeni teknolojiler ve küresel rekabetçilik ortamı Oregon ekonomisinin yapısını değiştirmiştir. Oregon Parlıyor II, Oregon'un Stratejik Plan Revizyonu, ekonomik gelişmenin boyutlarını ve diğer alanlarda yarattığı etkileri ölçebilmek için gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, Oregon için belirlenen "canlı, refah içinde, hayatın bütün alanlarında başarılı Oregon" vizyonu devam etmektedir.

Bu vizyon doğrultusunda belirlenen amaçlar;

1. Tüm Oregonlular için kaliteli iş imkanları

1990'larda ekonominin gelişmeye başlamasıyla birlikte, şirketler yatırım için Oregon'u seçmeye başlamışlar ve on binlerce iş imkanı yaratmışlardır. Ancak Oregonlular iş imkanlarına karşılık yeterli niteliklere sahip olmadıkları için şirketler eleman ihtiyaçlarını başka kaynaklardan sağlamışlardır. Bu problem için iki çözüm yolu geliştirilmiştir:

- Eğitim ve öğretim sistemini geliştirmek
- Küresel ekonomide Oregon iş çevrelerinin rekabet edebilirliğini arttırmak

2. Güvenli, birbirine bağlı bir toplum

1990'larda ekonominin yanı sıra kamu sosyal hizmet büroları ve kar amacı gütmeyen organizasyonların sayılarında da artış görülmüştür. Ancak yine de Amerikan toplumlarında aileler üzerinde çok fazla baskı ve stres görüldüğünden söz edilmektedir. Bu problemin çözümü için iki öneri sunulmuştur:

- Önlenebilir sosyal maliyetleri minimize etmek
- Umutlu ve aileleri destekleyen, güçlü toplumlar yaratmak

3. Sağlıklı, sürdürülebilir çevre

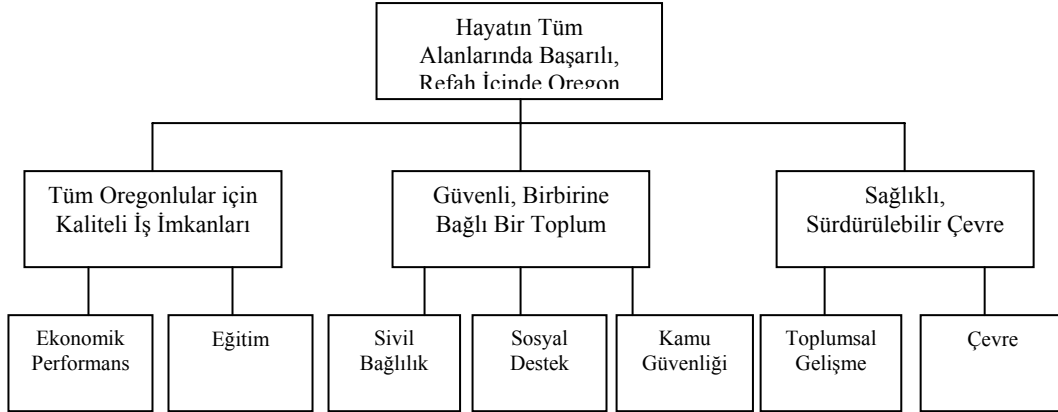
Ekonomik gelişmelerle birlikte Oregon'da gerçekleşen nüfus artışının yaşam kalitesi ile ilgili sorunlara neden olduğu yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca

¹⁰ Oregon Progress Board

¹¹ Oregon Shines Task Force

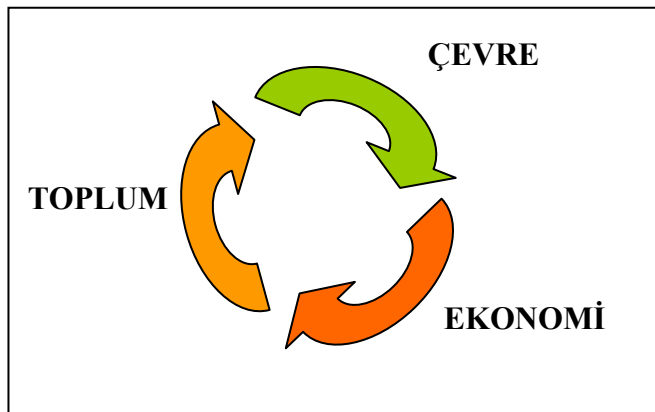
doğal kaynakların geleneksel kullanımlarının dışında değişime uğradıkları gözlenmiştir (Oregon Shines II, 1997).

Oregon Parlıyor çalışmasının vizyon, amaçlar ve değerlendirme başlıkları Şekil 4.11.'de görülmektedir.

Şekil 4.11. Oregon Vizyonu, Amaçları ve Değerlendirme Başlıkları (Kaynak: Oregon Shines II, 1997)

Oregon halkına, Değerler ve İnançlar Anketi¹² düzenlenmiş ve anket sonuçlarına göre Oregon'da yaşamının en değerli yanının doğal güzellikleri ve rekreasyon fırsatları olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, açık alanların azalmasının ve büyümenin yarattığı negatif etkilerin halkı olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. Oregonlular gelecek kuşaklar için endişe duyduklarını belirtmişler, vergi oranlarındaki artışlardan rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir.

Şekil 4.12. Oregon'un Birbirine Bağlı Üç Hedefi (Kaynak: Oregon Shines II, 1997)

¹² The Values and Beliefs Survey

Oregon Parlıyor II çalışmasında ayrıca Oregon için Karşılaştırmalı Değerlendirmeler¹³ yapılmıştır. Değerlendirmelerde 1980, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996 yılları karşılaştırmaları yapılmış ve 2000 ve 2010 yılları için tahmini değerler belirlenmiştir. Değerlendirme konuları Tablo 4.4.'de gösterilmektedir:

Tablo 4.4. Oregon için Karşılaştırmalı Değerlendirmeler Konuları

• Ekonomik Performans Değerlendirmesi	1. İş canlılığı
	2. Ekonomik kapasite
	3. Çalışma maliyetleri
	4. Gelir
	5. Uluslar arası olma
• Eğitim	1. 12 yaş altı-anaokulu
	2. İlkokul sonrası
	3. Başarı gelişimi
• Sivil Yükümlülükler	1. Katılım
	2. Vergiler
	3. Kamu sektörü performansı
	4. Kültür
• Sosyal Destek	1. Sağlık
	2. Koruma
	3. Yoksulluk
	4. Yetersiz (sakat) insanlar
• Kamu Güvenliği	1. Suç
	2. Acil Yardım
• Toplumsal Gelişim	1. Büyüme Yönetimi
	2. Altyapı
	3. Konut
• Çevre	1. Hava
	2. Su
	3. Toprak
	4. Bitki Örtüsü ve Vahşi Yaşam
	5. Rekreasyon

Kaynak: Oregon Shines II, 1997

Değerlendirmelerle birlikte Oregon'un 1980 yılından 2010 yılına kadar yukarıda belirtilen konular dahilinde nasıl bir değişim gösterdiği incelenmektedir. Bu şekilde yapılan planlama çalışmalarının hedeflerinin gerçekleşme oranları ve eksik kalınan noktalar görülmekte ve problemler konular üzerinde ekstra çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

¹³ Oregon Benchmarks

4.3. Türkiye’de Stratejik Planlama Çalışmaları

Küreselleşme ve uluslar arası ilişkilerde ortaya çıkan “yeniden yapılanma” anlayışı kapsamında Türkiye’de pek çok alanda önemli değişimler gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, Türkiye’de yasal olarak stratejik plan yapmak birkaç yıl öncesine kadar bir zorunluluk değilken, kurumsal stratejik plan hazırlamak, Yerel Yönetim Reform Programı kapsamında yer alan 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile yasal olarak zorunlu hale getirilmiştir (Altaban ve Duygulu, 2004). Bununla birlikte stratejik planlama yaklaşımının sunulan biçimiyle bir kalıp olarak değil, acelecilikten uzak bir içerikle ülkemizin özgün koşullarına uyarlanarak kamu yönetimi ve mekanın planlanması alanına dahil edilmesi gerekmektedir. Mevcut sistemin esnekliğe ve güncelden kaynaklanan sorulara yanıt vermeyen duyarsız yapısının stratejik planlamanın sunduğu olanaklarla geliştirilebilir kılınması ve esnekliğin sınırlarının denetlenebildiği bir yapının oluşturulması önemlidir. (Çamur, 2005) Çıracı ve Yıldız (2006)’a göre Türkiye’de metropoliten bölge ölçeğinde stratejik mekansal planlama süreci, Avrupa ülkelerindeki yeni planlama yaklaşımları göz önüne alınarak değerlendirildiğinde, ülke mekansal planlama bütünlüğü içinde sağlıklı bir planlama sistematığının kurulamamasından dolayı, metropoliten bölgelerin gelişme stratejilerinin belirlenmesinde önemli sorunların yaşandığı görülmektedir.

2004 yılından itibaren yürürlüğe giren yeni yasalar, yerel yönetimlere yeni yükümlülükler tanımlamış, yalnızca yerel yönetimleri değil, merkezi yönetimi de sürecin içine sokan aktif rol biçen bu yasalar, kent yöneticilerini harekete geçirmiştir (Özden ve Turgut, 2006). Stratejik planlama ile kamu kuruluşlarının, stratejik planlarını hazırlamaları ve gelecek dönemlerde kuruluş bütçelerini bu planda öngörülen kuruluş misyonu, vizyonu, amaç ve hedefleri ile uyumlu olacak biçimde performans programlarına dayalı olarak oluşturmaları gerekmektedir.

Bu çerçevede, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda¹⁴ Büyükşehir belediyelerine stratejik plan yapma zorunluluğu 7. Madde ile getirilmiştir:

MADDE 7.- Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:
a) İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak Büyükşehir belediyesinin stratejik

¹⁴ 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda yer alan stratejik planlama ile ilgili maddeler EK-A’da verilmiştir.

plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.

Bununla birlikte, 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun¹⁵ 41. Maddesi'nde;

MADDE 41.- Belediye başkanı, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar.

Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

Nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılması zorunlu değildir.

denmektedir. Bu madde ile birlikte nüfusu 50.000'den fazla olan belediyeler stratejik plan yapmakla görevlendirilmişlerdir.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun¹⁶ 31. Maddesi ile de valiye stratejik plan yapma zorunluluğu getirilmiştir:

MADDE 31.- Vali, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plân ve programları ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans plânı hazırlayıp il genel meclisine sunar. Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Stratejik plân ve performans plânı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu'nun¹⁷ 3. Maddesi'nde yer alan tanıma göre, stratejik plan, kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte aynı kanunun 9. Maddesinde;

MADDE 9.- Stratejik plan hazırlamakla yükümlü olacak kamu idarelerinin ve stratejik planlama sürecine ilişkin takvimin tespitine, stratejik planların kalkınma planı ve programlarla ilişkilendirilmesine yönelik usul ve esasların belirlenmesine Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yetkilidir.

hükmü yer almaktadır. 2003/14 ve 2004/37 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararları uyarınca 8 kamu idaresinde DPT Müsteşarlığı'nın belirlediği esaslar çerçevesinde stratejik planlama pilot çalışmaları yürütülmekte ve DPT Müsteşarlığı, sekiz kuruluştaki yürütülen pilot çalışmalarda yönlendirme, izleme ve değerlendirme işlevini üstlenmektedir. Bununla birlikte uygulamanın tüm kamu kuruluşlarında

¹⁵ 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda yer alan stratejik planlama ile ilgili maddeler EK-A'da verilmiştir.

¹⁶ 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda Kanunu'nda yer alan stratejik planlama ile ilgili maddeler EK-A'da verilmiştir.

¹⁷ 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu'nda yer alan stratejik planlama ile ilgili maddeler EK-A'da verilmiştir.

gerçekleştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Belirlenen 8 pilot kamu idaresi aşağıdaki gibidir:

- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
- Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı
- Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü
- Karayolları Genel Müdürlüğü
- Hacettepe Üniversitesi
- Denizli Valiliği İl Özel İdaresi
- İller Bankası Genel Müdürlüğü
- Kayseri Büyükşehir Belediyesi

Yukarıda bahsedilen 8 pilot kamu kurumu dışında diğer kamu kurumlarında da stratejik planlama çalışmaları devam etmektedir. Bu bağlamda bir sonraki bölümde, Türkiye’de Kurumsal Stratejik Planlama başlığı altında İstanbul İl Özel İdaresi’nin hazırlamış olduğu Beş Yıllık Stratejik Plan ve Pendik Belediyesi Stratejik Plan çalışmaları incelenmiştir.

4.3.1. Türkiye’de Kurumsal Stratejik Planlama

Gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle Türkiye’de kamu kurumlarına stratejik plan yapma zorunluluğu getirildiğinden önceki bölümlerde bahsedilmiştir. Yeni yasal düzenlemelerle birlikte kamu kurumları stratejik plan çalışmalarına başlamışlardır. Çeşitli merkezi yönetim ve yerel yönetim birimleri ve üniversiteler, kurumsal stratejik planlarını hazırlamaktadır. Kurumsal stratejik planlarını hazırlayan kamu kurumlarından ikisi İstanbul İl Özel İdaresi ve Pendik Belediyesi’dir.

4.3.1.1. İstanbul İl Özel İdaresi –Beş Yıllık Stratejik Plan (2007–2011)

İstanbul İl Özel İdaresi Stratejik Planı’nda İstanbul İl Özel İdaresi’nin 2007–2011 yılları arasında iç ve dış hizmet birimlerinin öncelik vereceği stratejik amaçlar, stratejik hedefler ve her bir stratejik hedefin içinde öncelik verilecek proje ve faaliyetler belirlenmiştir.

Stratejik hedeflerde öncelik verilecek alanlar belirlenirken aşağıdaki konulara dikkat edilmiştir:

1. Kıtasal, uluslararası, bölgesel ve ülkesel trendler
2. Kalkınma planlarındaki öncelikler
3. Ön Ulusal Kalkınma Planı öngörülleri
4. Bölgesel plan öngörülleri
5. Orta Vadeli Mali Plan (2006–2008)
6. Çevre planı öngörülleri
7. Nazım imar planı öngörülleri
8. İmar uygulama planlarının öngörülleri
9. İlçelerin ihtiyaç derecesi
10. Acil müdahale gereği

Öncelikli ilk üç alan eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler olarak belirlemiştir. İkinci grupta gelen öncelikli alanlar ise kültür, spor ve tarım sektörlerini kapsamaktadır.

İstanbul İl Özel İdaresi'nin stratejik planlama çalışmasıyla belirlediği kurumsal vizyonu; medeniyetlerin buluşma noktasında yer alan İstanbul'un doğal, tarihi ve kültürel yapısıyla yaşanabilir ve sürdürülebilir bir Dünya Kenti olması için, sınırlı kaynaklarıyla hizmet vererek maksimum faydayı üretmek ve bu açıdan ülkenin bir numaralı il özel idare kurumu olmaktır.

Kurum gelecekte gerçekleştireceği faaliyetler kapsamında; liderlik ve öncülük etme, dürüstlük ve güvenilirlik, şeffaflık, iş ve çalışma ahlakı, kalite bilincine sahip olma ve kalite duyarlılığı, titizlik ve özen, zamanındalık ve sürelerle uyum, kaynakların tahsisinde önceliklere göre hareket etme, her bakımdan eşitlik ve adalet, verimlilik ve etkililik ilkelerini benimsemektedir.

İl genel meclisi, İstanbul İl Özel İdaresinin Stratejik Planı hazırlanırken öncelikli sektörleri belirlemek için bir ön çalışma yapmış ve idarenin sahip olduğu bütçe, yasal yükümlülükler ve hükümet beklentileri, ülkenin öteden beri süre gelen makro ölçekteki sorunları, İstanbul halkının geniş bir alana yayılan istek ve beklentileri, uluslararası anlaşmalar, sözleşmeler ve ilişki gereklilikleri, İstanbul'un acil çözüm bekleyen ve geniş kitleleri ilgilendiren konuları, gelecekle ilgili kent tasarıları ve

planları ve global ülke ve bölge planları faktörlerinin öncelikleri etkilediğini veya etkileyeceğini tespit etmiştir. Bununla birlikte, yukarıda açıklanan faktörler çerçevesinde yapılan değerlendirmeler ve komisyon çalışmalarının sonucunda 2007–2011 dönemi için altı öncelikli sektör belirlenmiştir. Bunlar:

1. Eğitim
2. Sağlık
3. Sosyal hizmetler
4. Gençlik ve spor
5. Kültür ve Turizm
6. Tarımdır.

Belirlenen ncelikli sektörler haricindeki sektörler; evre ve orman, sanayi ve ticaret, sivil savunma ve acil durum planlaması ve genel idare hizmetleri olarak sıralanmaktadır.

Eğitim sektöründe derslik açığının kapatılması, sağlık sektöründe sağlık ocağı ve hastane sayısının arttırılması, sosyal hizmetler alanında şehirdeki yoksulluk, eşitsizlik ve adaletsizliklerin azaltılması, suç oranlarının düşürülmesi veya suç işleme eğilimlerinin ortaya çıkmasının önlenmesi, dezavantajlı kişi ve grupların korunması, evinde yardıma muhtaç kişilere sahip çıkılması, sağlık giderlerini karşılayamayanlara destek olunması, gençlik ve spor konularında spor tesislerinin sayılarının arttırılması, kültür ve turizm sektöründe tarihi ve kültürel varlıkların bakımı ve korunması, tarım sektöründe ise bitki koruma, hayvan sağlığı, çiftçilerin eğitilmesi, çiftçilerin desteklenmesi, gıda kontrolü, tohum kontrolü, yem kontrolü, su ürünleri kontrolü, et ve et ürünlerinin kontrolü, gıda satış ve toplu tktim yerlerinin denetlenmesi, gıda üretim yerlerinin denetlenmesi konularında stratejik hedefler belirlenmiştir.

Bunun yanı sıra stratejik planda kurumsal yapı, liderlik ve st yönetim, yönetişim, insan kaynakları, mali yapı, satın alma ve tedarik, emlak yönetimi, basın, halkla ilişkiler ve bilgilendirme, bilgi ve iletişim teknolojileri, bilgi ve belge yönetimi, denetim ve kontrol, sermaye ortaklıkları, afet, acil durum planlama ve sivil savunma hizmetleri ve gönüllülük hizmetlerini geliştirme konularında stratejik amaç ve hedefler belirlenmiştir.

Planlama süreci, geniş bir katılımı gerçekleştirilmiştir, öncelikle katılım konusuna büyük önem verilmiştir. Plana katılımı sağlanan paydaşlar;

- Valilik
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi
- İlçe ve İlk Kademe Belediyeleri
- Bakanlıkların İl Müdürlükleri
- Sivil Toplum Örgütleri
- Kaymakamlık
- Mahalle Muhtarları
- Orman Köyü Muhtarları
- Vilayetler Hizmetler Birliği
- Mahalli İdare Birlikleri
- Gönüllüler
- Organize Sanayi Bölgeleri
- şirketler
- Birliklerdir. (İstanbul İl Özel İdaresi Beş Yıllık Stratejik Plan Raporu, 2006)

Planlama süreci genel olarak başarılı olarak değerlendirilmiş, ancak sivil toplum örgütleriyle ve gönüllülerle ilişkilerin arttırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Stratejik planlama çalışmasının 2009 yılında revizyonunun yapılması ve değişen dinamiklere göre gelecek hedeflerinin belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

Plan yapılırken karşılaşılan sorunlardan biri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi görev alanlarıyla İl Özel İdaresi görev alanlarının çakışması olarak belirtilmiştir. Ancak bu sorun İBB'nin gerekli birimlerinin görüşü alınarak ve ortak çalışmalar yürütölerek aşılmaya çalışılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi de kurum olarak kendi stratejik planını hazırlamaktadır. Büyükşehir Belediyesinin yapacağı plan İstanbul kentinin stratejik gelişimini etkileyecektir, bununla birlikte İl Özel İdaresi Stratejik Planı, İBB Stratejik Planını “tamamlayıcı” nitelikte bir planlama çalışmasıdır.

4.3.1.2. Pendik Belediyesi Stratejik Planı 2006–2010

Pendik Belediyesi'nin stratejik plan misyonu, Pendik'in kentsel gelişim seviyesini ve Pendik halkının yaşam kalitesini sürekli artırmaktır. Bununla birlikte stratejik plan vizyonu; belediyecilikte öncü ve örnek olmak olarak belirlenmiştir. Stratejik Planlama sürecinin paydaşları;

- Kamu kurumları
- Sivil toplum örgütleri
- Bölge milletvekilleri
- Meslek teşekkülleri
- Üniversite
- Meclis üyeleri ve birim müdürleridir.

Plana katılım; düzenlenen toplantılar, telefon mesajları, elektronik posta, belediye dergisi ve yapılan anket çalışmaları ile gerçekleştirilmiştir.

Pendik Belediyesi Stratejik Planı çalışması gerçekleştirilirken mevcut durum analizi yapılmış ve buna yönelik GZFT Analizleri yapılmıştır.

Planlama çalışması; karar alma, uygulama ve eylemlerde şeffaflık ve açıklık, hizmetlerin temin ve sunumunda yerindelik ve ihtiyaca uygunluk prensibinden hareketle etkinlik, nitelikli üretken ve rasyonel yöntemlerle verimlilik, temel insan hak ve özgürlükleri çerçevesinde sosyal belediyecilik, yerel demokrasiyi güçlendiren vatandaş – belediye – çalışanlar işbirliği ile katılımcılık, karar alma, uygulama ve hizmette tarafsızlık ve hukuka uygunluk, hizmetlerde kalite ve vatandaş memnuniyeti, kent ve kentli için sürdürülebilir kalkınma, ARGE ve eğitim çalışmalarına öncelik vermek, diğer kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon, hizmette adalet, vatandaşa yaklaşımda eşitlik ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Katılımcı yönetim, kent ekonomisinin geliştirilmesi, ulusal ve uluslararası fonlar, belediye mali yapısı, insan kaynaklarının geliştirilmesi, altyapı çalışmaları, kentsel dönüşüm, sosyal belediyecilik, kurumsal yönetiminin geliştirilmesi, kurumsal iletişim, ulaşım, kent markasının oluşturulması, kültürel faaliyetler, havza alanı, Pendiklilerin denizle buluşturulması, bilişim teknolojileri, eğitim, kentlilik bilinci,

vizyon projeleri ve çevre yönetimi stratejik odak alanlarıdır ve bu konularda stratejik amaç ve politikalar belirlenmiştir.

Stratejik odak alanları ve amaçları şu şekildedir:

1. Katılımcı yönetimde amaç; Pendiklilerin, Pendik’le ilgili karar ve uygulamalara etkin katılımı için gerekli mekanizmaların oluşturulması ve etkin biçimde işletilmesidir.
2. Kent ekonomisinin geliştirilmesi konusunda amaç; kent ekonomisinin geliştirilmesi yolu ile refah seviyesinin yükseltilmesidir.
3. Ulusal ve uluslararası fonlar ile ilgili, ulusal ve uluslararası fonlardan optimum düzeyde yararlanmak amaçlanmaktadır.
4. Belediye mali yapısı konusunda, kent ve kentlinin yerel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli mali büyüklüğe ulaşmak amacı benimsenmiştir.
5. İnsan kaynaklarının geliştirilmesi ile ilgili, belediyeyi amaç ve hedeflere taşıyabilecek yetkinliklere sahip personel yapısının oluşturulması amaçlanmaktadır.
6. Altyapı çalışmaları konusunda amaç, sağlıklı ve sürdürülebilir kentleşmenin sağlanmasıdır.
7. Kentsel dönüşüm alanında kentin fiziki yapısının sağlıklı, kaliteli ve yaşanabilir bir yapılaşma ve donatı uygulamalarıyla dönüştürülmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır.
8. Sosyal belediyecilik odak alanında sosyal refah ve toplumsal dayanışmanın geliştirilmesi amaçlanmaktadır.
9. Kurumsal yönetiminin geliştirilmesi için etkin, verimli, kaliteli, şeffaf bir yönetimin katılımcı mekanizmalarla sağlanması ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır.
10. Kurumsal iletişim için kurum içinde her düzeyde ve kurum dışında hedef kitlelerle etkin ve sağlıklı iletişimin sağlanması amaçlanmaktadır.
11. Ulaşım konusunda, kara, deniz, hava, raylı ulaşım sistemlerinin sağlıklı entegrasyonunun sağlanmasıyla, kolay – ekonomik – konforlu – güvenli ulaşımın temini amaçlanmaktadır.

12. Kent markasının oluşturulması için ilçenin ulusal ve uluslararası cazibe merkezi haline gelmesi amacı belirlenmiştir.
13. Kültürel faaliyetler konusunda amaç, yerel ve küresel değerlerin sağlıklı entegrasyonunu sağlamış, kültür – sanat zenginliğine sahip kent oluşturmaktır.
14. Havza alanı ile ilgili havzanın korunarak kullanımının sağlanması amaçlanmaktadır.
15. Pendiklilerin denizle buluşturulmasında kent ile denizin bütünleştirilmesi ve Pendiklilerin denizden daha fazla yararlanmalarının temin edilmesi amaçlanmaktadır.
16. Bilişim teknolojileri konusunda belediye hizmet ve faaliyetlerinde teknolojiye etkin ve verimli yararlanma amacı benimsenmiştir.
17. Eğitim konusunda amaç eğitim seviye ve kalitesinin yükseltilmesi ile fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır.
18. Kentlilik bilinci Pendikli olma bilincinin geliştirilmesi, kentlilik kültürünün yaygınlaştırılması amacıyla gerçekleştirilecektir.
19. Vizyon projelerinin amacı Pendik'in cazibe merkezi haline dönüştürülecek projelerin gerçekleştirilmesidir.
20. Çevre yönetimi için sağlıklı bir kent için etkin çevre yönetiminin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. (Pendik Belediyesi Stratejik Plan Raporu, 2006)

4.3.2. Türkiye’de Mekansal Stratejik Planlama

Türkiye’de bugüne kadar yapılmış olan mekansal stratejik planlama örneği olarak Bursa 2020 yılı 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Strateji Planı’ndan söz edilebilir. Bunun dışında gerçekleştirilmiş mekansal stratejik plan örneği bulunmamaktadır. Ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2005 yılında İstanbul 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ve Stratejik Plan çalışmalarına başlamıştır. Bu bölümde Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Planı incelenmiştir.

4.3.2.1. Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Planı–1997

Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Planı'nın iki ana ilkesi bulunmaktadır. Bu ilkelerden birincisi, planın şeffaf olması, çağdaş yerel demokrasinin ilkesi olan, halkın katılımı sağlanarak yerel yönetimlerin ortaklıklarıyla beraber hazırlanması ve diğeri ise sürdürülebilir gelişmeyi sağlama hedefidir. (1/100000 Ölçekli Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Plan Raporu, 1997) Plan Türkiye'de gerçekleştirilen mekansal stratejik planlama anlamında bir ilk çalışma özelliğindedir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Bursa Valiliği ve Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında yapılan bir ortaklık anlaşması ile belediye sınırları yok kabul edilerek, tüm etkileşim alanına, hatta il alanına kadar yayılarak planlama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Planın yapım ve tartışma aşamalarında Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi'ne bağlı bilim adamları, meslek odaları, iş dünyası, merkezi ve yerel yöneticiler yer almışlardır.

Planın amacı, 2020 yılında sürdürülebilir, yaşanabilir bir çevre yaratılması, Bursa'nın tarihsel kimliğinin korunması doğrultusunda ve Türkiye'nin kalkınma politikası içinde Bursa ilinin sektörel gelişme hedeflerini, planlama ilkelerini belirleyerek bu ilkeler doğrultusunda sağlıklı gelişmesini ve büyümesini sağlamaktır.

Planlama çalışmasında sektörel bazda analizler yapılmıştır ve sektörler arası eşgüdüm konularında ve değişik ölçeklerdeki plan kararlarının kendi iç tutarlılıklarını sağlamak için üç aşamada incelenmiştir. Bunlar Marmara Bölgesi, Bursa İli ve Bursa Metropoliten Alanı ölçekleridir.

Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Planı'nda planlama yaklaşımı olarak “5P ilkesi” dikkate alınmıştır. Buna göre; politika, plan, program, proje ve para biçiminde tanımlanan 5P ilkesi ile belirlenen kararlar doğrultusunda yapılan planlama çalışmalarında amacın plan değil planlama yapmak olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, planlama sürecine sadece planı uygulayacak kurum ve kuruluşların değil aynı zamanda günlük yaşamda yer alan tüm resmi ve sivil örgütlerin her aşamada çalışmalara katıldığı, kararların oluşmasında etken olduğu, şeffaf bir çalışma olarak başlanmıştır. Planın güncelliğinin sağlanması için sürekli olarak dünya gelişimlerinin ve değişimlerinin izlenmesi ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Nazım Plan Büro Başkanlığı'nın devamlı ve sürekli olması hedeflenmiştir. Planlama çalışmasında fiziki planlamanın üstünde ülkenin ekonomik yapısı, sektörel gelişmeleri dikkate

alınarak, sorunlar ortaya konmuş, planlama amacı ve genel ilkeler belirlenmiş ve bu amacı ve genel ilkeleri gerçekleştirecek stratejik kararlar üretilmiştir.

Doğal veriler, sanayi, ticaret ve hizmetler, nüfus, teknik altyapı ve ulaşım sektörleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Planlama sınırları belirlenirken, Büyükşehir belediye sınırlarının (3030 sayılı kanunla belirlenen sınırlar) yakın çevresinde bulunan ve 3030 kapsamı dışında kalan belediyeleri de içine alacak şekilde hareket edilmiş ve genişletilen bu alanda metropoliten kent yönetimi felsefesine uygun yeni yasal kavramların geliştirilmesi gereğinden bahsedilmiştir.

Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Planı, Türkiye'deki planlama yaklaşımları içerisinde katılımcılık, şeffaflık ilkelerini benimsemesi, yasal belediye sınırlarını aşarak etkileşim içinde bulunulan alanları kapsamı, geleceğe yönelik geniş kapsamlı hedef ve stratejiler belirlemesi açısından ilk mekansal stratejik plan olma özelliği göstermektedir.

4.4. Bölüm Sonucu

Stratejik planlama, kentsel yapılardaki değişimler sonucu artan kentsel problemlerin çözümüne farklı bakış açıları getirmesi ve problemlerin geniş katılımlı yapılarla çözülebileceği gerçeğini yansıtmaları sebepleriyle günümüz küresel dünya koşullarında kentlerde uygulanan kapsamlı planlara katkı sağlamak amacıyla, gün geçtikçe artan oranlarda, kentlerde uygulanmaya başlamıştır. Bu bölümde genel olarak stratejik planlama kavramı ve mekansal planlama kavramları açıklanmış, dünya üzerinde gerçekleştirilen mekansal stratejik planlama örneklerine değinilmiş ve Türkiye'deki yasal düzenlemelerle stratejik planlama süreci açıklanmaya çalışılarak, gerçekleştirilen kurumsal ve mekansal planlama örneklerine yer verilmiştir.

Türkiye'de mekansal ölçekte stratejik planlama kavramı çok yeni bir kavramdır ve tek bir örneğinden söz edilmektedir. Türkiye dışından örneklere bakıldığında sürecin tematik öncelikler bağlamında ilerlediği görülmekte, ancak Bursa örneğine bakıldığında sektörel araştırmaların planı şekillendirdiği görülmektedir. Bununla birlikte yurt dışı örneklerinde mekansal stratejik planlama yaklaşımlarının temel belirleyicisi olarak rekabet kavramı ön plana çıkmaktadır. Tüm örnekler incelendiğinde mekansal stratejik planlama sürecinin başarı şartları, devam eden ve

sürekli kendini yenileyen bir süreç olması, katılım konusunda başarılı girişimlerde bulunulması, günümüz dünya koşullarında rekabet edebilirlik özelliğinin kentlere kazandırılması olarak özetlenebilir.

Türkiye’deki planlama yaklaşımlarına bakıldığında “stratejik plan” kavramının yasalarda yerini almış olması önemli bir adım olarak görülmektedir. Ancak stratejik planın kalkınma planları ve çevre düzeni planlarıyla ve mevcut imar planları ile nasıl bir ilişki içerisinde olacağı konusunda belirsizlikler söz konusudur.

Bununla birlikte stratejik planlama yaklaşımının Türkiye koşullarına ve planlama anlayışına zaman içerisinde uyarlanması ve kamu yönetimi ve mekanın planlanması alanına dahil edilmesi gerekmektedir.

Beşinci bölümde İstanbul ili kapsamında geçmişte gerçekleştirilen planlama çalışmaları incelenmiş ve güncel planlama süreci olarak İstanbul Çevre Düzeni Planı çalışması ve İstanbul Metropoliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi’nin çalışmalarına başladığı stratejik planlama süreci irdelenmiştir.

5. ÖRNEK: İSTANBUL'DA PLANLAMA SÜRECİ

Büyükşehirlerin ekonomik ve sosyal yapıları, gelişmişlik düzeyleri farklılaşmakta ve en az 1 milyon nüfuslu büyükşehirler düşünüldüğünde, Türkiye coğrafyasındaki kentleşme profili içinde metropoliten alan ölçeğinde yönetim ve planlama daha çok önem kazanmaktadır. (Altaban ve Duygulu, 2004) Bu açıdan bakıldığında İstanbul gibi metropol bir kentin bütüncül bir planlama ve yönetim anlayışına gereksinimi ortaya çıkmaktadır. İleriki bölümlerde İstanbul'da bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan bütüncül planlama yaklaşımlarına yer verilmiş ve güncel süreç analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, Doğu Marmara Bölgesi Ön Planı, 1980 Metropoliten Alan Nazım İmar Planı ve 1995 İstanbul Metropoliten Alan Alt Bölge Nazım Planı incelenmiştir.

5.1. Doğu Marmara Bölgesi Ön Planı-1963

Doğu Marmara Bölgesi Planı, Türkiye'de yapılmış olan ilk bölge planlama çalışmasıdır. İmar İskan Bakanlığı bünyesinde kurulan Bölge Planlama Örgütü tarafından yapılmıştır.

Plan temel olarak, İstanbul'un büyümesinin kaçınılmaz olduğu ve desteklenmesi gerektiği fikriyle oluşturulmuştur. Genel ilke olarak bölgede İstanbul'un gelişmeye devam etmesi benimsenmiş ve böylece İstanbul'un önce kendi çevresinde bulunan yerleşmeleri etkileyerek, diğer kentlerin de gelişmesine katkıda bulunacağı öngörülmüştür.

Planda belirlenen genel çerçeve kapsamında;

- Tarım
- İmalat Sanayi
- İnşaat

- Ticaret
- Nakliyat
- Hizmetler (kentsel sosyal hizmetler, belediye hizmetleri, konut, turizm)
- Altyapı konularında politikalar üretilmiştir.

Planı yönlendiren temel hedefler;

- Ülke kalkınmasına bölgenin optimum katılımı: Bölgenin azami kalkınma gerçekleştirerek ülke ekonomisine katkısının optimum düzeye çıkartılması.
- Ülkedeki yatırım özelliklerinden ve gelişme eğiliminden en çok yararlanma: Mevcut altyapı ve devlet yatırımlarının azami ölçüde kullanılması.
- Şehirleşmeyi, büyük şehirleri kabul ve destekleme: Gelişme, şehirleşmeye neden olduğu gibi şehirleşme de gelişmeyi hızlandırır ve büyük şehirler, ülkede sosyal, iktisadi ve kültürel gelişmenin en önemli kaynağı ve yürütücüsüdür düşünceleriyle şehirleşmenin gelişimine tam destek verilmesi.
- Bölgelerarası eşitlik ilkesi ülkenin azami gelişmesini sağlayacak şekilde kısıtlanarak uygulanmalı: Sosyal adalet ilkesi doğrultusunda diğer az gelişmiş bölgelerin de devlet tarafından desteklenmesi, ancak Doğu Marmara bölgesine öncelik verilmesi.
- Belirli bir yatırımla insanların daha iyi şartlarda yaşamasını sağlamak: Tarihi ve doğal değerlerin korunması ile yaşam koşullarının iyileştirilmesi. (Doğu Marmara Ön Planı Raporu, 1963)

5.2. 1980 Metropoliten Alan Nazım İmar Planı

1980 Metropoliten Alan Nazım İmar Planı, İstanbul Metropoliten Nazım Plan bürosunun yeniden yapılandırılması ile başlatılmıştır. Ülkesel politikalarda İstanbul'un geleceğine yönelik hedef politikalarının bulunmaması, mevcut idari yapının yetki alanlarının sınırlı olması, yasadışı uygulamaları ve gelişmeyi kontrol edebilecek disiplinin sağlanamaması gibi planlama zorluklarına karşın, nüfus, konut, sanayi, ticaret, rekreasyon, hizmetler, bölge konuları ayrı sektörlerce ele alınarak, bilimsel yöntemlerle olasılıklar gözden geçirilerek on sekiz alternatifli bir plan hazırlanmış ve aralarından en uygunu seçilerek etütler geliştirilmiştir (Eryoldaş, 2006).

Planın amacı, metropoliten İstanbul'un, ülke ve dünyada bilinen öz değerlerini yitirmeden uluslararası düzeydeki öneminin ülke yararına artırılması-bu arada, ülke kalkınmasına uyumlu olarak, metropolün büyüme ve gelişmesinde gerekli fonksiyon ve hizmetlerin yaratılmasıdır.

Plan hedefleri, İstanbul gibi hızlı değişken ve karmaşık bir metropolitende genel boyuttaki gelişme, düzenleme ve yönlendirmeleri şekillendirecek, alternatif önerilerde daha kolay tercih yapabilmeyi sağlayacak şekilde operasyonel hedefler üzerinde durularak geliştirilmiştir (Keskin ve Diren, 1992). Buna göre plan hedefleri aşağıdaki gibidir:

1. İstanbul Metropoliteni ve Marmara Bölgesi gelişmesinin ülkenin kalkınma düzeni içinde bütünleşmesi
2. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması
3. İstanbul'un içme suyu kaynaklarının behemehal(her şeye rağmen) korunması
4. Ülke ölçeğinde üretilen enerjinin sınırlı olması nedeniyle optimum düzeyde yararlanmanın sağlanması
5. Mevcut şehirseldokudaki problemlialanların öncelikle düzenlenmesi
6. Yeni şehirseldelişme alanlarının sağlıklı ve organize biçimde gerçekleştirilmesi
7. Konut üretiminin ihtiyaç ve talep özelliklerine göre programlandırılması
8. Ülkenin istihdam politikasına uygun olarak metropolitende çalışm alanlarının dengelenmesi
9. Sanayinin fonksiyonel kirliliği dikkate alınarak sanayi alanlarının planlanması
10. Metropoliten kent bütününde merkezi iş alanlarının ana merkez olarak gelişmesi
11. Metropolitende nüfusa uyumlu rekreatif alan ve şehirseldaçık alan gereksiniminin sağlanması
12. Arazi kullanımının sektörler arası dengelenmesinde turizm payının arttırılması

13. Metroliten bütünü içinde toplu taşıml ile bireysel ulaşım dengesinin daha verimli, adil ve çevreye en az zarar verecek biçimde geliştirilmesinin sağlanması
14. İş amaçlı yolculukların ortalama uzunluğunun azaltılması
15. Metroliten alanda yönetim ve organizasyon bütünlüğünün sağlanması

Planda belirlenen hedefler dahilinde, bir kültür, ticaret ve hizmet şehri olan İstanbul'da, kurulmaları, gerek kendileri gerekse İstanbul için zorunlu ve yararlı olacak, ileri teknoloji ve beceri yoğun sanayilerin yer almasının teşvik edilmesi amaçlanmış, vasıfsız işgücü yoğun birimlerle, fazla sanayi suyu ve enerji tüketici sanayinin büyük İstanbul metroliten alanı dışındaki bölgelerde yerleştirilmesi veya buralara nakledilmesi gerekli ve uygun görülmüştür.

1980 sonrasında İstanbul'un ülke ve bölge içindeki konumu, 1980 Nazım İmar Planı'nı zorlamış ve revize edilmesini gündeme getirmiştir. Uzun süreli gelişmelerin yönlendirilmesi ve kontrol alınmasını sağlayacak, metroliten gelişme unsurlarına ilişkin stratejik politikalar, arazi kullanım kararları ve bunların uzun, orta ve kısa dönemlere ilişkin programlarını içeren Master Planın hazırlanması ve güncel hale getirilmesi işleri, kurumsallaşmış ve sürekliliği olan bir planlama kurumu aracılığıyla mümkün olmaktadır. Özellikle 1980 sonrasında İstanbul'un gelişmesinde planlamanın önemi ihmal edilir bir düzeye indirilmiştir. Planlama kurumsallaşma yerine, iş başında bulunan yönetimlerin, plan ve program hazırlama niyet ve çabalarının yeterli olacağına inanılmıştır. Bununla birlikte, 3030 sayılı yasa ile oluşturulan yerel yönetim organizasyonundan dolayı İstanbul Nazım Plan Bürosu Belediyeye devredilmiş, kadrosu ve arşivi ile dağıtılmış ve Belediye bünyesinde İstanbul'un gelişme dinamiğine uygun bir planlama birimi kurulamamıştır. Var olan planlama birimleri, karar ve yetki, mekan ve imkan açısından daraltılmış ve küçültülmüştür (Keskin ve Diren, 1992).

5.3. 1995 İstanbul Metroliten Alan Alt Bölge Nazım Planı

1992–1994 yılları arasında hazırlanmış olan İstanbul 1/50000 Ölçekli Nazım İmar Planı büyük tepkiler almış ve revizyonunun yapılması gündeme gelmiştir. Bunun üzerine, Belediye Nazım Plan Bürosu'nu yeniden yapılandırmış ve 1995 İstanbul

Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Planı için çalışmalara başlanmıştır. Planda, İstanbul için 2010 yılına yönelik alternatif gelişim modelleri tanımlanmıştır.

Planda öngörülen İstanbul'un, tarihi, kültürel ve doğal değerlerine sahip çıkılarak korunan, milli kalkınma stratejileri iyi belirlenmiş bölge kalkınma planları çerçevesinde, sanayi ve ticaret arasında optimum dengenin sağlandığı, tarihi kimliği ile bilim, siyaset ve kültür alanlarında bölgesel fırsatlarını iyi kullanarak öncü rol üstlenen, küresel rekabette saygın ve önemli bir uluslararası metropolitan bir kent olmasıdır.

Uluslararası metropolitan özelliklere sahip olan kentlerin bu özelliklerini kazanma sürecinde, üç önemli alanda cazibe merkezi olabildikleri belirtilmiş ve İstanbul'un da bu alanlarda cazibe merkezi olmasını hedef alan bakış açısı nazım planda hakim olmuştur. Bu alanlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Sermaye açısından; söz konusu metropol merkezli bir sermayenin global ekonomik yarışta önemli bir mesafe katetmiş olması ve bu anlamda, sermayenin kendi uluslararası etki alanında örgütlenmiş veya örgütlenme becerisine sahip bulunması.
- İşgücü açısından; söz konusu metropolün çok iyi yetişmiş insan gücünü bünyesine çekebilmesi ve onlara yüksek bir gelir seviyesi sunabilmesi.
- Kültürel açıdan; metropole çekilen insanların yüksek gelirlerinin yanısıra yüksek bir hayat seviyesine de ulaşabilmesi için zengin bir kültür, sanat ve düşünce ortamının geliştirilmesi.

Nazım planının hazırlanması sırasında metropolitan bölge bütününde araştırmalar yapılmıştır:

1. Metropolitan bölge olarak Marmara ve Trakya bölgesi bütünü kabul edilmiştir.
2. Metropolitan alan ise, Tekirdağ il sınırından İzmit il sınırına kadar uzanan bölgeyi kapsamaktadır.
3. Yukarıda belirtilen sınırlar içinde analiz çalışmaları yapılarak, batıda İstanbul il sınırı, doğuda İstanbul il sınırına ilave olarak Gebze ilçesi sınırını içine alan bölge bütününde "İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Planı" çalışmaları tamamlanmıştır.

Planın mevcut sorunlara çözüm getirirken gerçekçi yaklaşımlarda bulunması benimsenmiş ve alınan kararların kağıt üzerinde kalmaması için eylem planlaması metodu yapılması öne sürülmüştür. Buna göre eylem planlamasının, bütüncül, fiziksel, ekonomik ve sosyal sorunları bir arada değerlendirip çözmeye yönelik bir çalışmanın sonucu olacağı belirtilmiştir.

Planın amacı, 2010 yılına kadar olan süreçte İstanbul'un; evrensel düzeyde taşıdığı tarihi, kültürel, doğal özdeğerlerine sahip çıkılarak; tarihi kültürel kimliği ile özdeş, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bir dünya kenti statüsü kazandırmak üzere; ülke ve bölge kalkınması ile uyumlu büyümesi ve gelişmesi sağlanırken; dünyadaki ekonomik gelişme sürecinde dünya metropoller kademelenmesi içinde yerini alarak; dünya ve bölge ülkelerinin (Ortadoğu, Balkanlar, Avrupa ve İslam Ülkeleri) ekonomik yapıları ile bütünleşen, bölgesel fırsatları iyi kullanan ve bu yapılanmada öncü rol üstlenen tarih, kültür, bilim, sanat, siyaset, ticaret, hizmet, ağırlıklı bir metropoliten kent olarak koruma ve gelişme dengesinin kurulmasıdır.

Buna göre oluşturulan hedefler aşağıdaki gibidir:

1. İstanbul'un evrensel düzeyde taşıdığı tarihi, kültürel, doğal özdeğerlerine sahip çıkılarak, tarihi kültürel kimliği ile özdeşleşen bir dünya kenti statüsü kazandırılması.
2. İstanbul'un, dünya ve bölge ülkelerinin (Ortadoğu, Balkanlar, Avrupa ve İslam Ülkeleri) ekonomik yapıları ile bütünleşen, bölgesel fırsatları iyi kullanan, ekonomik ilişkiler içinde yönetim ve karar mekanizmalarının bütünleştiği bir merkez olması.
3. Metropoliten Alanın ülke ve bölge kalkınması ile sosyal, ekonomik, kültürel açılardan uyumlu büyüme ve gelişmenin sağlanması, etkinliğinin artırılması ve dünya metropoller arasında hakedilen yerin alınması.
4. İstanbul Nazım Planı'nın; yaşam kalitesini yükseltmek yönünde mekansal stratejiler ortaya koyması, öngörülen dönem ve yapı içinde gerekli mekansal düzenlemeleri yapması, bu hedefe yönelik altyapı yatırımları için yatırımcı kuruluşlara yol göstermesi ve bu planın gerçekleşmesi için gerekli kurumsal, idari, mali vb. önerileri geliştirmesi.
5. İstanbul'un İçme Suyu Kaynaklarının Mutlak Korunması.

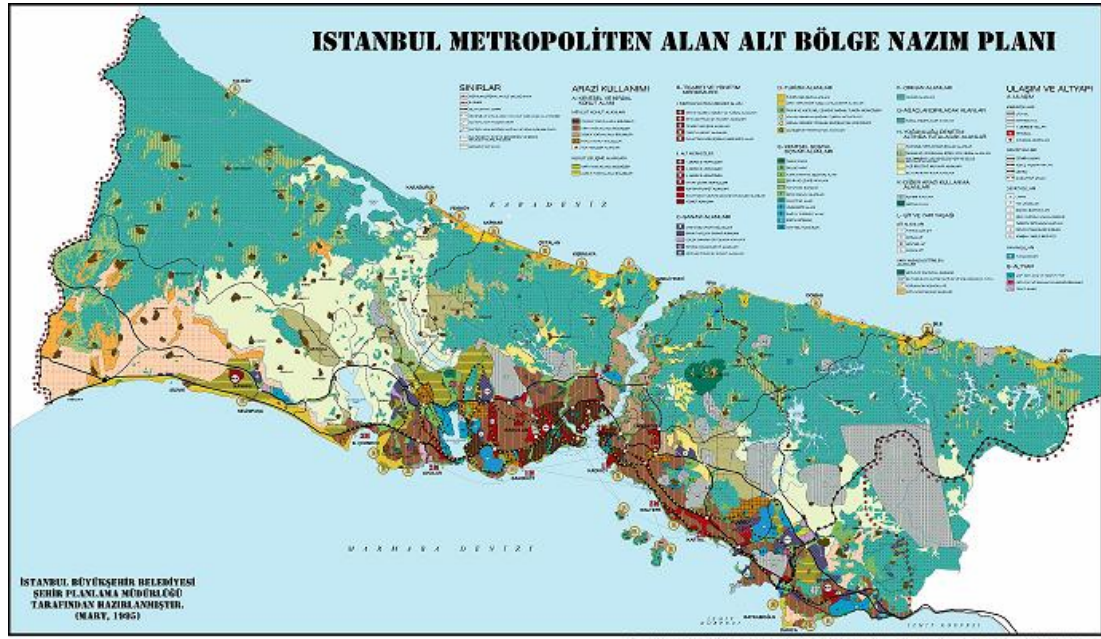
6. Metropoliten alan alt bölge gelişme akslarının eski yerleşim merkezleri üzerindeki baskısının azaltılması, mevcut şehirsal doku alanlarının öncelikle düzenlenmesi ve iyileştirilmesi.
7. Metropoliten bölge içinde yeni çekim merkezlerinin sağlıklı ve organize biçimde gerçekleştirilmesi.
8. Ülkenin istihdam politikasına uygun olarak metropolitende çalışma alanlarının dengelenmesi, hizmetler sektöründe gelişme ve ihtisaslaşmanın sağlanması.
9. İstanbul' un tarihi kimliğini yok edebilecek en büyük tehlike olan tek merkezli büyüme olgusunun önüne geçilmesi.
10. Ulusal ve uluslararası spor, sanat, rekreasyon ve yeni mesire alanlarının artırılması ve bu tür organizasyonların teşvik edilerek, sosyal donatı standartlarının yükseltilmesi.
11. Doğu ve batı yakasının ayrı bölgeler olarak ele alınması, nüfus istihdam ilişkilerini çözümleyecek sektörel dağılımların dengeli oluşturulması,
12. İş- konut arasındaki mesafenin minimuma indirilmesi ve serbest zaman diliminin artırılması,
13. Toplu taşımacılığın ağırlıklı ve öncelikli olarak ulaşım sistemi içinde yer alması.
14. Ulaşım hizmetlerinin kolaylaştırılması yönünde çözümlerin üretilmesi ve kent bütününde otopark kullanım alanlarının artırılması.
15. Kentsel altyapı şebeke sistemlerinin bir organizasyon içinde yenilenmesinin sağlanması, yatırımların etkin ve verimli olması için kurumlar arası koordinasyonun kurulması.
16. Merkezlerin kademelendirilmesi ve Alt Merkezlerin dengelenmesinde, kıyı yerleşmelerinin özelliklerini bozmayacak ve kıyıya baskı yapmayacak planlama kararlarının getirilmesi.

Bu hedefler doğrultusunda, doğal yapı, demografik yapı, ekonomik yapı (tarım ve hayvancılık, sanayi, ticaret ve hizmetler, turizm), fiziksel doku (ticaret ve hizmetler,

sanayi, iskan, korunması gerekli alanlar, sosyal donatı ve kentsel hizmet alanları, turizm, ulaşım ve altyapı) analizleri yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda 2010 yılı için altı adet senaryo geliştirilmiştir. Bunlar:

- Batı ağırlıklı gelişimi öngören senaryo
- İstanbul'un doğu ve batı yakalarında dengeli bir gelişim öngören senaryo
- Doğal yapının korunmasını öngören senaryo
- Tarihi ve kültürel çevreyi korumayı öngören senaryo
- Altyapı yatırımlarının olmaması ve göçün devam etmesi yaklaşımı
- Sanayinin gelişimi ve kirletici sanayinin desantralizasyonu yaklaşımıdır (İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Plan Raporu, 1995).

Şekil 5.1. İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Planı (İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Plan Raporu, 1995)

Plan geleneksel planlama anlayışına göre gerçekleştirilmiş, hiyerarşik yapıdadır. Planlama sürecinde katılım konusu dikkate alınmamıştır. Bununla birlikte plan raporunda, İstanbul'un planlanmasında 3030 sayılı yasanın tariflediği belediye sınırları içerisinde planlama yapıldığından ve bütüncül ve gerçekçi bir planlama çalışması yapılabilmesi için asıl olması gereken planlama sınırının İstanbul il sınırına genişletilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir.

Tablo.5.1. İstanbul İlçe ve İlk Kademe Belediyeleri

	İLÇE	İLK KADEME
1	Adalar	
2	Avcılar	
3	Bağcılar	
4	Bahçelievler	
5	Bakırköy	
6	Bayrampaşa	
7	Beykoz	Çavuşbaşı
8	Beyoğlu	
9	Beşiktaş	
10	Büyükçekmece	Bahçeşehir, Beylikdüzü, Esenyurt, Gürpınar, Kırac, Kumburgaz, Mimarsinan, Tepecik, Yakuplu
11	Çatalca	Binkılıç, Çiftlik, Durusu, Hadımköy, Karacaköy, Muratbey
12	Eminönü	
13	Esenler	
14	Eyüp	Göktürk
15	Fatih	
16	Gaziosmanpaşa	Arnavutköy, Boğazköy, Bolluca, Haraççı, Taşoluk
17	Güngören	
18	Kadıköy	
19	Kağıthane	
20	Kartal	Samandıra
21	Küçükçekmece	
22	Maltepe	
23	Pendik	
24	Sarıyer	Bahçeköy
25	Silivri	Büyükçavuşlu, Celaliye, Çanta, Değirmen, Gümüşyaka, Kavaklı, Ortaköy, Selimpaşa
26	Sultanbeyli	
27	Şile	Ağva
28	Şişli	
29	Tuzla	Akfırat, Orhanlı
30	Ümraniye	Alemdağ, Çekme, Ömerli, Sarıgazi, Taşdelen, Yenidoğan
31	Üsküdar	
32	Zeytinburnu	

Kaynak: www.ibb.gov.tr

Bu yasal değişiklikler ve sınırların genişletilmesiyle birlikte, İstanbul il bütünü için üst ölçekli bir plan gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, Çevre ve Orman Bakanlığı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan protokol antlaşması

sonucu, İstanbul 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmaları, 2005 yılında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na bağlı İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi'nin (İMP) kurulması ile birlikte başlamıştır. Bununla birlikte, İstanbul il sınırlarının planlama sınırı olarak belirlenmesi olumlu bir gelişme olarak kabul edilebilirken, gerçek işlevsel sınırlarının ortaya konması planlama sınırlarının belirlenmesi açısından daha gerçekçi olacaktır.

Gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle birlikte İstanbul'da çalışmalarına başlanan planlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 5.2. İstanbul İçin Planların Sınıflandırılması

Genel kapsamlı planlar	Kurumsal düzeyli planlar
İMP Stratejik ve Mekânsal Gelişim Planı. İstanbul OECD Bölgesel Rekabet Stratejik Planı. Çevre Düzeni Planı Nazım İmar Planı Merkezi teşkilatların bölgesel planları.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. İstanbul İl Özel İdaresinin Stratejik Planı. İstanbul ilçe belediyelerinin stratejik planları. İl müdürlüklerine ait stratejik planlar. İstanbul'daki üniversiteleri stratejik planları.

Kaynak: İstanbul İl Özel İdaresi Stratejik Plan Raporu, 2006

İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (İMP), İstanbul'un sahip olduğu potansiyellerinin hem uygarlıklar arası köprü işlevi görebilecek bir kültür bilinciyle değerlendirilmesi, hem de bugünün sunduğu fırsatlar çerçevesinde İstanbul'u önemli bir küresel merkez yapma yönünde kullanılması amacıyla gerekli stratejileri, planlama kararlarını, politikaları ve projeleri üretmek amacıyla kurulmuştur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi yönetiminin tüm birimleri ile işbirliği içinde Büyükşehir Belediye Başkanı'na doğrudan bağlı bir kuruluş olarak çalışmaktadır.

Planlama çalışmalarında şeffaflık en temel ilke olarak kabul edilmiştir. İstanbul'un planlama sürecine, demokratik ve sosyal adalet unsurlarını gözeterek yaklaşmaktadır.

İMP bünyesinde 14 ana sektör grubu altında toplam 22 çalışma grubu çalışmalarına devam etmektedir (Tablo. 5.3.).

Tablo. 5.3. İMP Çalışma Grupları

1	Ülke Bölge Planlama Grubu	Küresel Bölgesel Gelişmeler ve Küresel Kent Stratejileri Grubu
2	Doğal Yapı Grubu	Çevre Sorunları Grubu
		Tarım Alanları ve Toprak Araştırma Grubu
		Yer Bilimleri Araştırma Grubu
		Maden ve Taş Ocakları Grubu
		Orman Alanları ve Ekoloji Grubu
3	Demografi Grubu	
4	Ticaret ve Hizmetler Grubu	
5	Kültür Endüstrileri ve Turizm Grubu	
6	Sanayi Grubu	
7	Konut ve Yaşam Kalitesi Grubu	
8	Ulaşım Grubu	Lojistik Grubu
9	Eşgüdüm Karar ve Strateji Grubu	
10	Metropolitan Planlama Grubu	Avrupa Yakası Planlama Grubu
11	Kentsel Tasarım Grubu	
12	Ulusal ve Uluslar arası Yarışmalar Grubu	
13	GIS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) Grubu	
14	Müze Kent (Tarihi Yarımada) Grubu	

Çalışma grupları hem İstanbul'un potansiyellerinin belirlendiği analitik çalışmalar yapmakta hem de dünya trendlerini inceleyerek, İstanbul için gelişme stratejileri üretmektedir. Bu bağlamda, planlama kadrosunda tematik çalışma gruplarının varlığı dikkat çekmektedir.

Planlama sürecinde,

- Kentin potansiyellerinin belirlenip ortaya konması
- İstanbul'un vizyonunun çok aktörlü, katılımcı bir süreçle tanımlanması ve uygulamaya geçilmesi
- Ekonomik olanaklara perspektif kazandırılması temel amaçlardır.

Bununla birlikte, ülke ve bölge bağlamında, gerek işgücünün desantralizasyonu, yeniden yapılandırılması, doğal yapı ve yaşamın sürdürülebilirliği, gerekse ulaşım ve lojistik işlevlerinde bölgesel planlama stratejilerinin üretilmesi hedeflenmektedir.

Planlama sürecinde sürdürülebilirlik, demokratik katılımcılık ve toplumsallık unsurlarının İstanbul kentine kazandırılması konuları vurgulanmaktadır. Buna göre İstanbul için öngörülen planlama hedefleri aşağıdaki gibidir:

“...İstanbul Metropolen Alanı’nın ulaşım dahil bir çok yapısal sorunlarının temelini oluşturan tek merkezli işleyişinin çok merkezliliğe taşınması, doğal yapısının ise iyileştirilmesi ve korunması gibi iki temel konuda ciddi adımların atılmasına ihtiyaç duyulmaktadır...” (Kaptan, Basın Açıklaması,2006)¹⁸

Bununla birlikte,

“...Hazırlanmakta olan üst ölçekli planların alt ölçekli planları etkin bir şekilde yönlendirebilir olması ve belediyelerin kurumsal planlama çalışmaları ile mekansal planlar arasında işlevsel birlikteliklerin sağlanması konusunda önemli çabalar sarf edilmektedir...Yerel yönetimler ve Merkezi Hükümet’in kurumları ile teknik düzeyde yaptığımız, oldukça çetin geçen görüşmelerimizde olduğu gibi, sivil toplum kurumları ile de aynı derecede işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir...” (Kaptan, Basın Açıklaması, 2006)¹⁹

denmektedir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi katılım konusunda işbirliği geliştirilmesi ve mekansal ve kurumsal stratejik planlar arasında işlevsel birlikteliklerin sağlanması konusunda çalışmalar gerçekleştirilmesi hedefi benimsenmektedir.

5.5. İMP Planlama Sürecinin Değerlendirilmesi Araştırması

Bu bölümde İstanbul’un içinde bulunduğu, İMP tarafından yürütülen 1/100.000 İstanbul İl Bütünü Çevre Düzeni Planı ve stratejik planlama süreçlerinin İMP çalışanları tarafından değerlendirilmesi ve İstanbul’un işlevsel sınırlarının algısal olarak belirlenmesi konularında gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir.

5.5.1. Amaç

Gerçekleştirilen anket çalışmasının amacı, İstanbul ve Türkiye’nin planlama tarihinde çok önemli bir yeri olan İMP planlama sürecinin bugünkü durumunun değerlendirilmesi, varsa eksik yanlarının belirlenmesi ve gelecekte sürecin daha başarılı ilerleyebilmesi için yapılması gerekenlerin ortaya konmasıdır. Bununla birlikte İstanbul’un günlük etki alanını kapsayan işlevsel sınırlarının algısal olarak belirlenmesi de anket çalışmasının bir diğer amacıdır.

¹⁸ Hüseyin Kaptan-İMP Yürütücüsü, Basın açıklaması, 2006

¹⁹ Hüseyin Kaptan-İMP Yürütücüsü, Basın açıklaması, 2006

5.5.2. Kapsam

Anket çalışması İMP çalışanları ile gerçekleştirilmiştir. Daha önceki bölümlerde bahsedilen İMP'deki 14 sektör grubunun toplam çalışan sayısı 242 olarak belirlenmiştir. Gerçekleştirilen toplam anket sayısı 68'dir. Buna göre İMP çalışanlarının %28'i planlama sürecinin değerlendirilmesi ve İstanbul'un işlevsel sınırlarının algısal olarak belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen ankete katılmıştır.

5.5.3. Araştırma Yöntemi

Anket, katılımcı özelliklerinin bulunduğu kişisel bilgiler bölümü, katılımçılık, gerçekçilik, güvenilirlik ve kapasite konularında 18 adet ifadenin ve 3 adet açık uçlu sorunun bulunduğu planlama sürecinin değerlendirilmesi bölümü ve son olarak İstanbul'un işlevsel sınırlarının algısal olarak belirlenmesi bölümü olarak üç kavramsal modülden oluşmuştur.

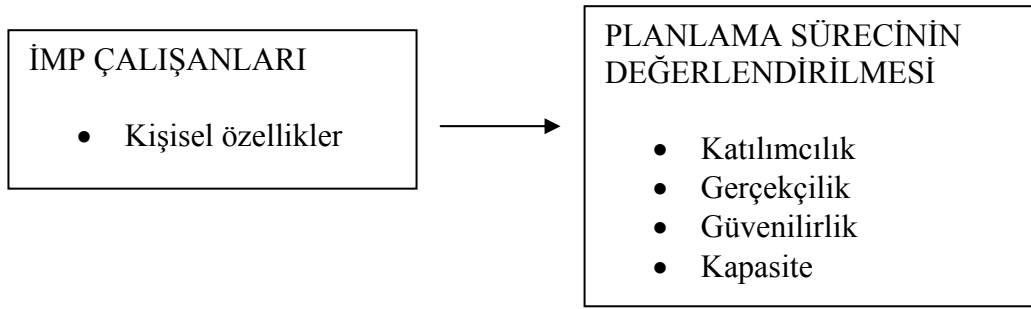
Kişisel bilgiler modülünde, katılımçılara doğum yılları, cinsiyetleri, meslekleri, mesleki unvanları, mesleki deneyim süreleri, İstanbul Metropolitan Planlama çalışmalarından hangilerinde bulundukları ve kaç yıldır İstanbul'da yaşadıkları sorulmuştur.

Planlama sürecinin değerlendirilmesi modülü iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde, katılımçılara 18 adet ifade verilmiş ve bu ifadelerin beşli Likert ölçeğine göre değerlendirilmesi istenmiştir. Likert ölçeğine göre değerlendirme yapılırken, 1 verilen ifadeye “kesinlikle katılıyorum”, 2 “katılıyorum”, 3 “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, 4 “katılmıyorum” ve 5 “kesinlikle katılmıyorum”u tanımlamaktadır. İkinci bölüm ise öneri ve düşünceler bölümüdür. Bu bölümde, açık uçlu üç adet soru sorulmuş ve bu konuda katılımçıların görüşleri istenmiştir.

İşlevsel sınırların algısal olarak belirlenmesi modülünde, katılımçılardan verilen Marmara Bölgesi haritası üzerinde İstanbul'un işlevsel sınırlarının nereye kadar uzandığını ilçe sınırlarını kapsayacak şekilde işaretlemeleri istenmiştir. (EK B)

Anket modeli oluşturulurken, İMP çalışanlarının kişilik özelliklerinin planlama sürecinin başarısının değerlendirilmesinde nasıl bir etkisi olduğu sorusundan yola çıkılmıştır. (Şekil.5.3.)

Anket oluşturulurken kullanılan model aşağıdaki gibidir:

Şekil 5.3. Araştırma Modeli

5.5.4. Bulgular

Bu bölümde, gerçekleştirilen anket çalışması sonucu elde edilen bulgular, katılımcı özellikleri, planlama sürecinin değerlendirilmesi, öneri ve değerlendirmeler ve algısal olarak İstanbul işlevsel bölge sınırları başlıkları altında yer almaktadır.

5.5.4.1. Katılımcı Özellikleri

Ankete katılanların % 60'ı kadın, % 40'ı erkektir. Bununla birlikte, % 83'ü şehir plancısı, % 6'sı mimar-şehir plancısı, % 3'ü harita mühendisi, % 3'ü peyzaj mimarı, % 2'si çevre mühendisi, % 2'si mimar ve % 1'i inşaat mühendisidir. Katılımcıların mesleki deneyim sürelerine bakıldığında, % 26'sının deneyim süresi 10 yıldan fazladır. % 3'ü 7-10 yıl arasında deneyime, % 12'si 4-6 yıl arası deneyime, % 40'ı 1-3 yıl arası deneyime ve % 19'u 1 yıldan az deneyime sahiptir. Katılımcılara kaç yıldır İstanbul'da yaşadıkları sorulmuş ve alınan cevaplara göre, % 43'ü 10 yıldan fazla süredir İstanbul'da yaşadıklarını belirtmiştir. % 16'sı 7-10 yıldır, % 16'sı 4-6 yıldır, % 13'ü 1-3 yıldır ve % 12'si 1 yıldan az süredir İstanbul'da yaşamaktadır.

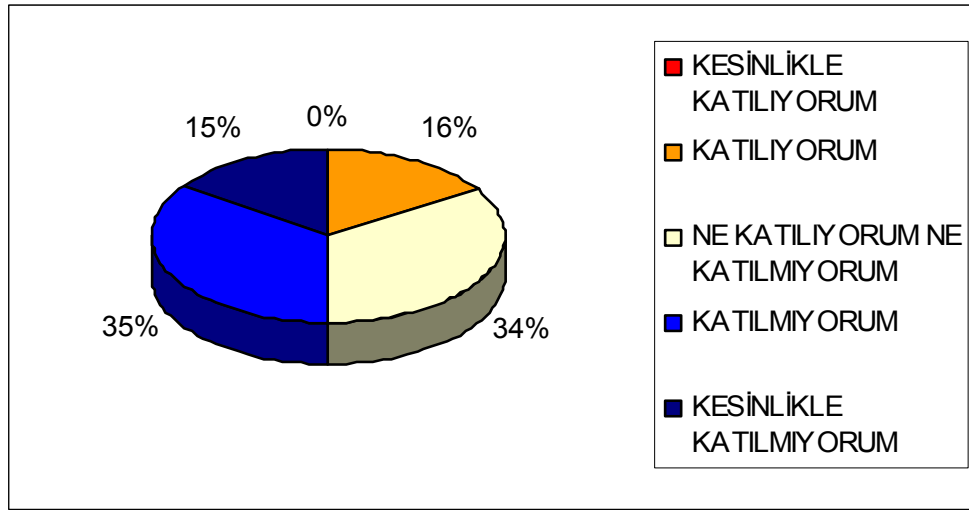
5.5.4.2. Planlama Sürecinin Değerlendirilmesi

Planlama süreci katılımcılık, gerçekçilik, güvenilirlik ve kapasite başlıkları altında değerlendirilmiştir. Katılımcılık konusunda 4, gerçekçilik konusunda 4, güvenilirlik konusunda 5 ve kapasite konusunda 5 ifade yer almaktadır. Kişisel özellikler ile ifadelere verilen cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sebeple değerlendirmeler tüm katılımcılar dikkate alınarak yapılmıştır. Aşağıda bu başlıklar altında elde edilen bulgular yer almaktadır.

- **Katılım**

Tablo 5.4. Planlama çalışmasına özel sektörün etkin katılımının değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	0	0
Katılıyorum	11	16
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	23	34
Katılmıyorum	24	35
Kesinlikle katılmıyorum	10	15
Toplam	68	100

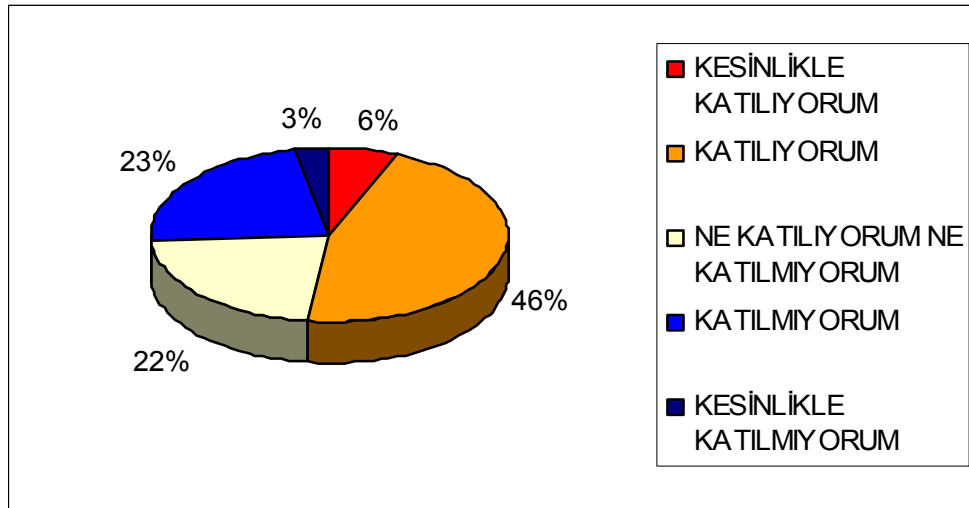
Şekil 5.4. Planlama çalışmasına özel sektörün etkin katılımının değerlendirilmesi

“İMP planlama çalışmasına özel sektörün etkin katılımı sağlanmıştır” ifadesine olumlu cevap verenlerin oranı toplamda % 16’dır ve “kesinlikle katılıyorum” cevabı bulunmamaktadır. Ancak, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” olumsuz cevabını verenlerin oranı toplamda % 50’dir. Katılımcıların % 35’i bu ifadeye katılmadıklarını bildirmişlerdir. Bununla birlikte, bu ifade karşısında kararsız olanların oranının da % 34 olduğu düşünülürse, İMP çalışanları tarafından yapılan değerlendirmede planlama sürecine özel sektör katılımının etkin olarak gerçekleştirilemediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu sonuca göre, İMP planlama sürecinin devam eden aşamalarında özel sektörün katılımı konusuna verilen önemin artırılması ve bu konuda daha kapsamlı çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5.5. Planlama çalışmasına kamu sektörünün etkin katılımının değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	4	6
Katılıyorum	31	46
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	15	22
Katılmıyorum	16	23
Kesinlikle katılmıyorum	2	3
Toplam	68	100

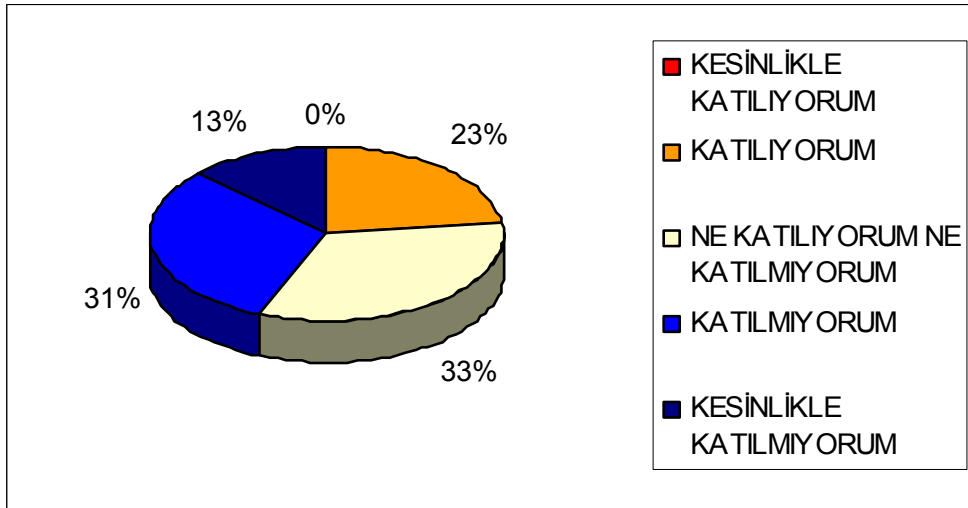
Şekil 5.5. Planlama çalışmasına kamu sektörünün etkin katılımının değerlendirilmesi

“İMP planlama çalışmasına kamu sektörünün etkin katılımı sağlanmıştır” ifadesine olumlu yanıt verenlerin toplam oranı % 52’dir, olumlu cevapların dağılımı % 6 “kesinlikle katılıyorum” ve % 46 “katılıyorum” olarak görülmektedir. Bununla birlikte, olumsuz yanıt verenlerin toplam oranı % 26’dır. % 3 “kesinlikle katılmıyorum” ve % 23 “katılmıyorum” cevabı vermiştir. Bu ifadeye, “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabı verenlerin oranı ise % 22 olarak görülmektedir.

Buna göre, İMP planlama sürecine kamu sektörünün etkin katılımının tam anlamıyla olmasa da, belirli bir ölçüde sağlandığı yönünde değerlendirmelerin yapıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5.6. Planlama çalışmasına sivil toplum kuruluşlarının etkin katılımının değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	0	0
Katılıyorum	16	23
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	22	33
Katılmıyorum	21	31
Kesinlikle katılmıyorum	9	13
Toplam	68	100

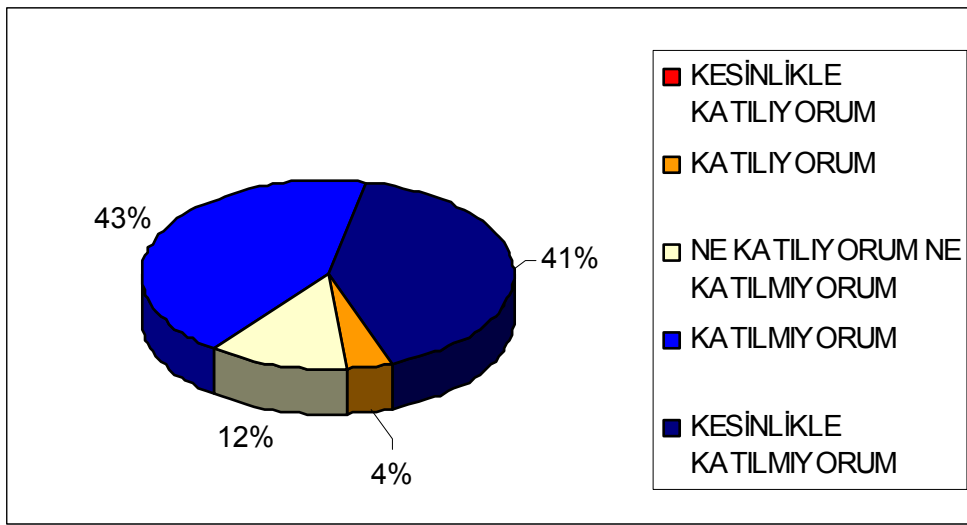
Şekil 5.6. Planlama çalışmasına sivil toplum kuruluşlarının etkin katılımının değerlendirilmesi

“İMP planlama çalışmasına sivil toplum kuruluşlarının etkin katılımı sağlanmıştır” ifadesine verilen cevapların % 23’ü olumlu, % 44’ü olumsuzdur. Bu ifadede “kesinlikle katılıyorum” cevabı yer almamaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların % 13’ü bu ifadeye “kesinlikle katılmadıklarını” bildirmişlerdir. Ankete katılanların % 33’ünün ise bu ifade karşısında kararsız olduğu görülmektedir.

Buna göre, katılımcı planlama anlayışında önemli bir yere sahip olan sivil toplum kuruluşlarının, İMP planlama sürecinde etkin olarak yer almadıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 5.7. Planlama çalışmasına vatandaşların etkin katılımının değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	0	0
Katılıyorum	3	4
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	8	12
Katılmıyorum	29	43
Kesinlikle katılmıyorum	28	41
Toplam	68	100

Şekil 5.7. Planlama çalışmasına vatandaşların etkin katılımının değerlendirilmesi

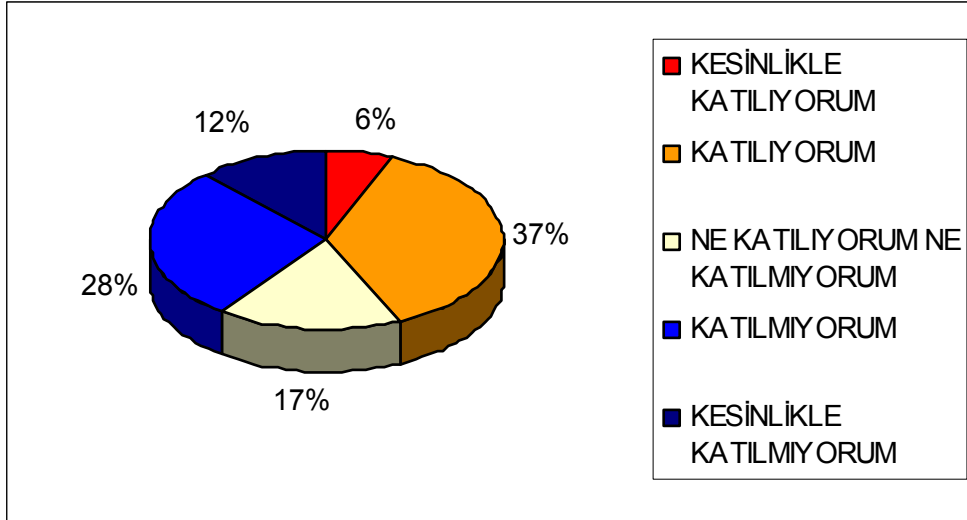
“İMP planlama çalışmasına vatandaşların etkin katılımı sağlanmıştır” sorusuna % 4 olumlu, % 84 olumsuz cevap verilmiştir, olumsuz cevapların % 41’i vatandaşların etkin katılımının sağlandığına “kesinlikle katılmıyorum” olurken, % 43’ü “katılmıyorum” olmuştur. Bu ifade karşısında kararsızların oranı ise % 12’dir.

İMP çalışanlarının bu ifadeye verdikleri olumsuz cevapların oranı, İMP planlama sürecinde vatandaşların etkin katılımının sağlanamadığı sonucunu ortaya koymaktadır. İMP planlama sürecine katılım genel olarak değerlendirildiğinde, katılım konusunun eksik kaldığı, en çok kamu sektörünün katılımının sağlandığı ve vatandaşların katılımı konusunda olumsuz cevapların çokluğu dikkat çekmektedir. Sürecin ilerleyen aşamalarında katılım konusunda girişimlerin yapılması ve yurtdışı örneklerinde görüldüğü üzere plan çalışması ile ilgili bilgilendirme toplantıları yapılması gerekliliği, bununla birlikte medyanın bu amaca hizmet etmesinin sağlanması sonucu ortaya çıkmaktadır.

- Gerçekçilik

Tablo 5.8. Planlama sürecinde kullanılan mevcut durum verilerinin değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	4	6
Katılıyorum	25	37
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	12	17
Katılmıyorum	19	28
Kesinlikle katılmıyorum	8	12
Toplam	68	100

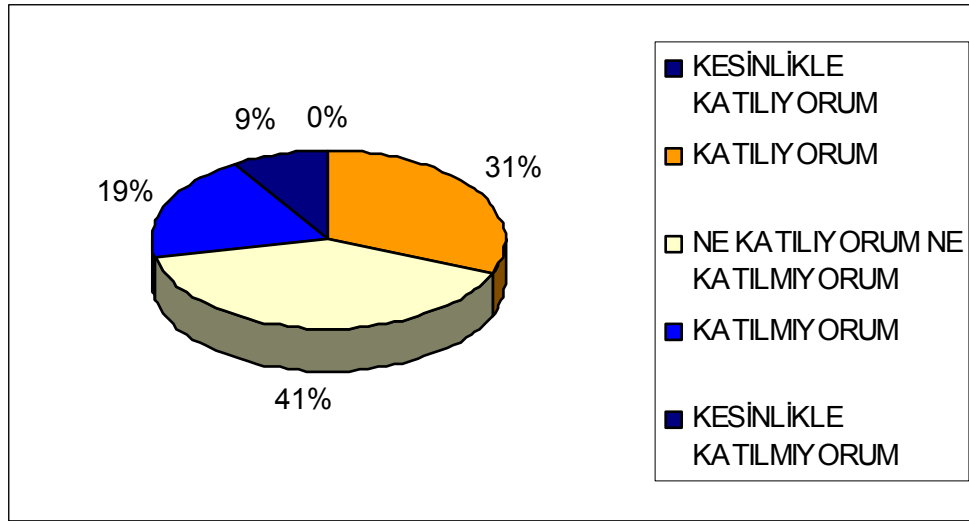
Şekil 5.8. Planlama sürecinde kullanılan mevcut durum verilerinin değerlendirilmesi

“İMP planlama çalışmasında kullanılan mevcut durum verileri yeterli düzeydedir” sorusuna verilen cevaplar % 43 oranında olumlu ve % 40 oranında olumsuzdur, kararsızların oranı ise % 17’dir. Olumlu cevapların % 6’sı ifadeye “kesinlikle katılıyorum”, % 37’si ise “katılıyorum”dur. Bununla birlikte, katılımcılardan % 12’si ifadeye “kesinlikle katılmıyorum” derken, % 28’si “katılmıyorum” demiştir.

Elde edilen değerlere göre, İMP çalışanlarının planlama sürecinde kullanılan mevcut durum verilerinin yeterliliği konusunda verdiği cevaplardan kesin ve net bir sonuç çıkmamaktadır.

Tablo 5.9. Plan hedeflerinin netliğinin değeriendirmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	0	0
Katılıyorum	21	31
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	28	41
Katılmıyorum	13	19
Kesinlikle katılmıyorum	6	9
Toplam	68	100

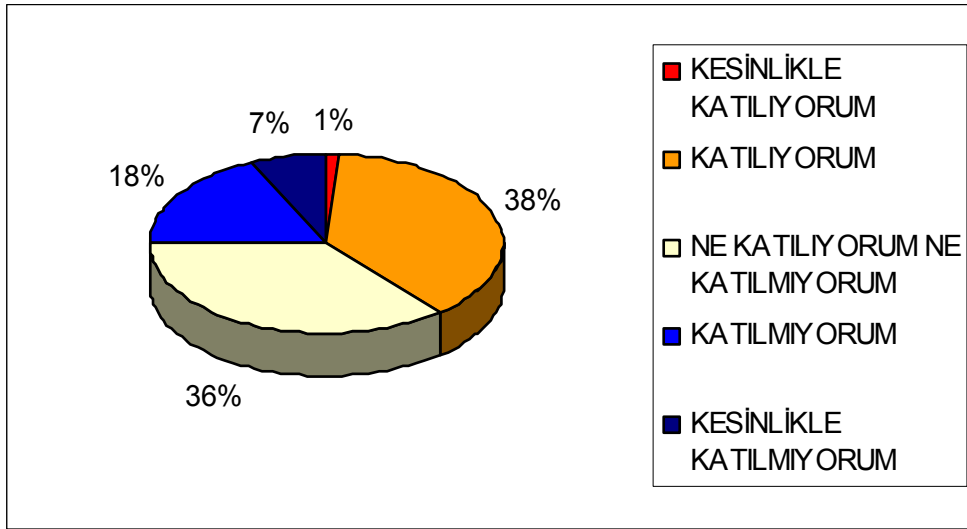
Şekil 5.9. Plan hedeflerinin netliğinin değeriendirmesi

“Plan hedefleri açık ve net olarak belirlenmiştir” sorusuna % 31 oranında olumlu, % 28 oranında olumsuz cevap verilmiştir; bununla birlikte % 41 oranında kararsız cevap olduğu görülmektedir. Bu ifadeye “kesinlikle katılıyorum” cevabı verilmemiştir. Olumlu cevap verenlerin tamamı ifadeyi “katılıyorum” olarak yanıtlamıştır. Buna karşılık, % 9 oranında “kesinlikle katılmıyorum” cevabı alınmıştır. İfadeye “katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı ise % 19’dur.

Elde edilen sonuçlara göre, ifadeye “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabı verenlerin oranının % 41 olması, ankete katılan İMP çalışanlarının plan hedefleri oluşturulurken etkin olmadığı ve ifade hakkında fikir sahibi olmadıkları sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 5.10. Planın amacının netliğinin değerlendirmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	1	1
Katılıyorum	26	38
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	24	35
Katılmıyorum	12	18
Kesinlikle katılmıyorum	5	7
Toplam	68	100

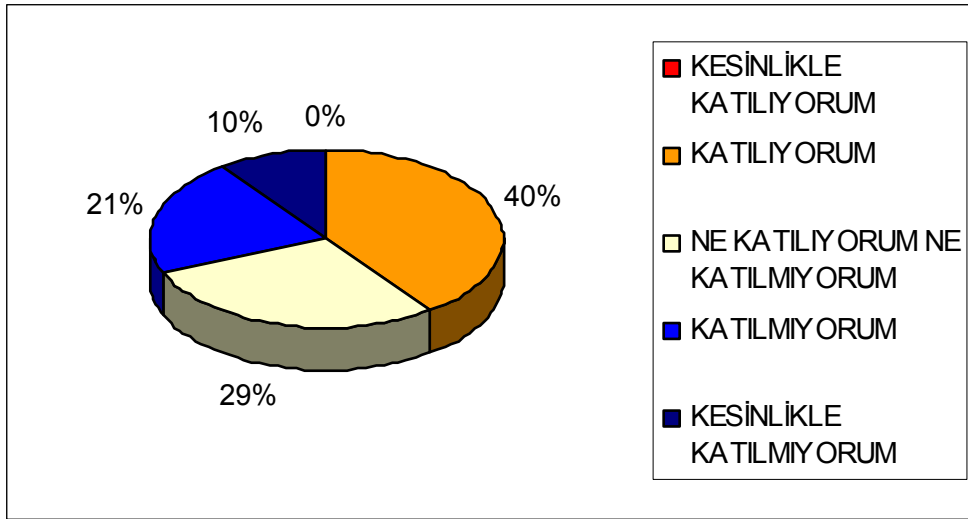
Şekil 5.10. Planın amacının netliğinin değerlendirmesi

“Planın amacı açık ve net olarak belirlenmiştir” sorusuna olumlu cevap verenlerin toplam oranı % 39 ve olumsuz cevap verenlerin toplam oranı % 25’dir; bu ifade karşısında fikir sahibi olmayanların oranı ise % 36’dır. Olumlu cevapların % 1’i “kesinlikle katılıyorum” iken, % 38’i ifadeye “katılıyorum” şeklinde olmuştur. Olumsuz cevaplara bakıldığında ise % 7 oranında “kesinlikle katılmıyorum” cevabı görülmektedir, bununla birlikte “katılmıyorum” cevabının oranı % 18’dir.

“Planın amacı açık ve net olarak belirlenmiştir” fikrine katılanlar ile bu konuda fikri olmayanların oranı neredeyse birbirine eşit görünmektedir. Bu durumda plan hedeflerinin açık ve net olarak belirlenmesi ile ilgili ifadede olduğu gibi amacın belirlenmesinde de tüm çalışanların etkin olmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Tablo 5.11. Planın vizyonunun netliğinin değerlendirmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	0	0
Katılıyorum	27	40
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	20	29
Katılmıyorum	14	21
Kesinlikle katılmıyorum	7	10
Toplam	68	100

Şekil 5.11. Planın vizyonunun netliğinin değerlendirmesi

“Planın vizyonu açık ve net olarak belirlenmiştir” sorusuna olumlu cevap verenlerin oranı % 40 ve olumsuz cevap verenlerin oranı % 31’dir, kararsızların oranı ise % 29 olarak görülmektedir. Bu ifadeye “kesinlikle katılıyorum” cevabı verilmemiş olmasına karşın, “kesinlikle katılmıyorum” cevabı verenlerin oranı % 10’dur. % 21 oranında ise “katılmıyorum” cevabı verildiği görülmektedir.

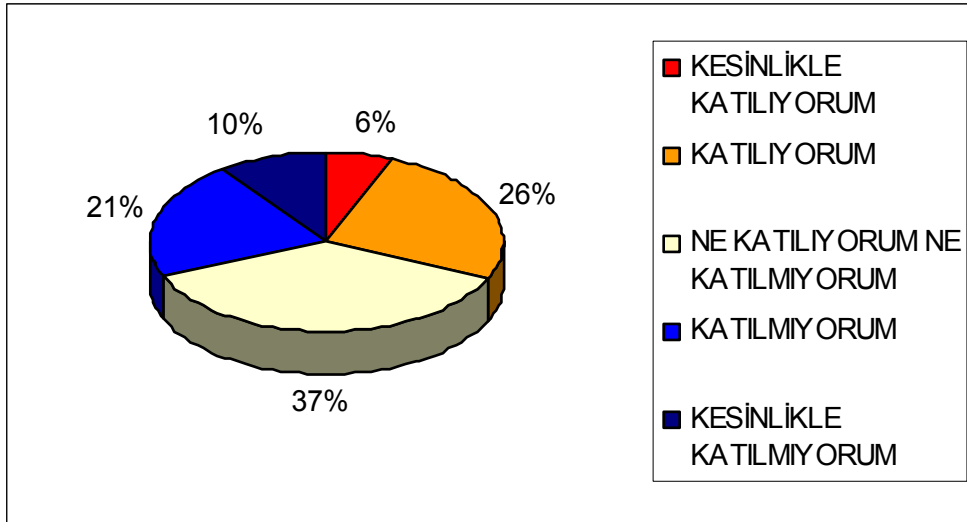
Buna göre, plan vizyonunun açık ve net olarak belirlenip belirlenmediği konusunda kesin bir sonuç elde edilememektedir. Önceki iki ifadede olduğu gibi bu ifade karşısında da fikir sahibi olmayanların oranı, İMP çalışanlarının planın vizyonu oluşturulurken etkin olarak görev almadığı sonucunun ortaya çıkmasını beraberinde getirmektedir.

Yukarıdaki 4 ifade için alınan cevaplara göre planın gerçekçiliği konusunda net bir sonuca ulaşamamıştır.

- **Güvenilirlik**

Tablo 5.12. Planlama sürecinin şeffaflığının değerlendirmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	4	6
Katılıyorum	18	26
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	25	37
Katılmıyorum	14	21
Kesinlikle katılmıyorum	7	10
Toplam	68	100

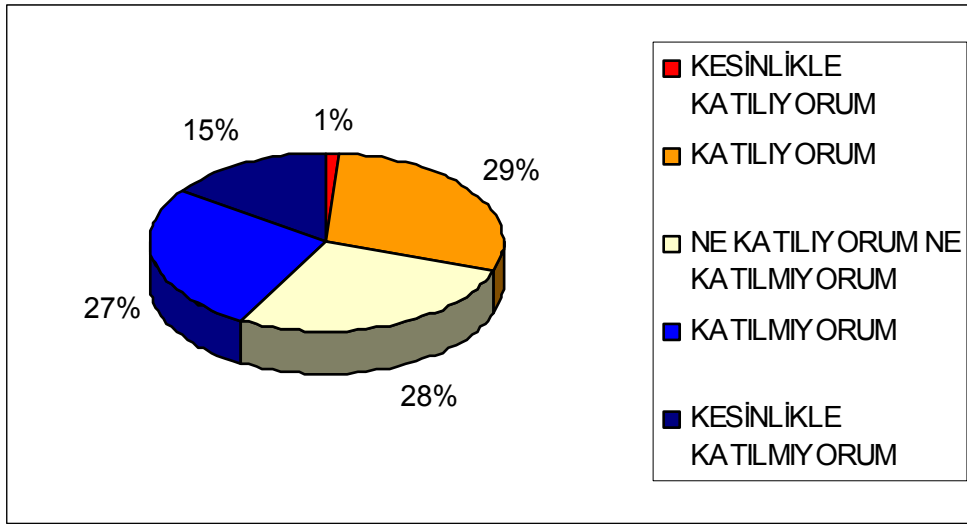
Şekil 5.12. Planlama sürecinin şeffaflığının değerlendirmesi

“Planlama süreci şeffaf yapıdadır” ifadesine olumlu cevap verenlerin oranı toplamda % 32, olumsuz cevap verenlerin oranı ise toplamda % 31’dir. Katılımcıların % 37’si ise bu cümle karşısında kararsız kalmıştır. Planlama sürecinin şeffaf yapıda olduğuna “kesinlikle katılıyorum” diyenlerin oranı % 6, “katılıyorum” diyenlerin oranı ise % 26’dır. Olumsuz cevaplardan % 10’u ifadeye “kesinlikle katılmıyorum” olurken, % 21’i ifadeye “katılmıyorum” olmuştur.

Planlama sürecinin şeffaflığı karşısında olumlu ve olumsuz fikir sahibi olanlar ile fikir sahibi olmayanların oranları birbirlerine çok yakındır. Buna göre, planlama sürecinin şeffaflığı, üzerinde tartışılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5.13. Oluşturulan strateji ve politikalarda uzlaşma ortamının değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	1	1
Katılıyorum	20	29
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	19	28
Katılmıyorum	18	27
Kesinlikle katılmıyorum	10	15
Toplam	68	100

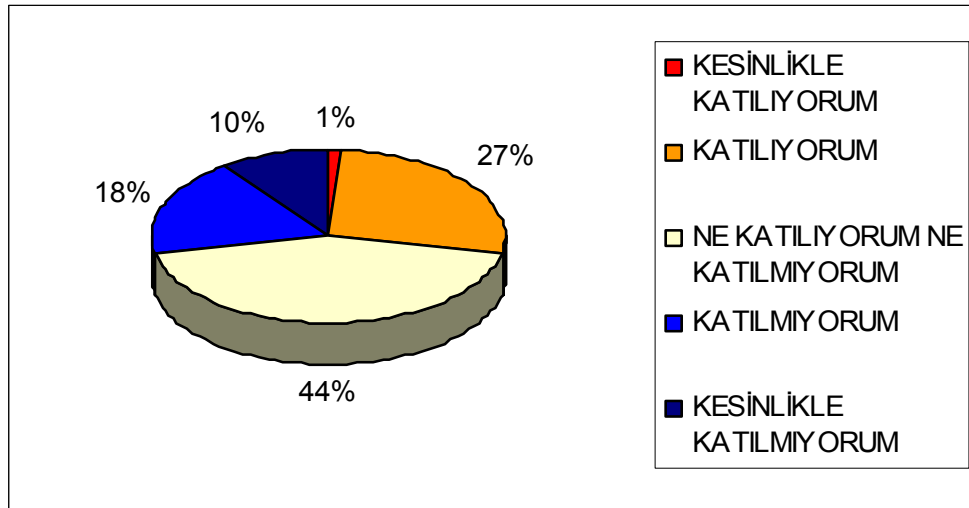
Şekil 5.13. Oluşturulan strateji ve politikalarda uzlaşma ortamının değerlendirilmesi

“Stratejiler ve politikalar oluşturulurken uzlaşma ortamı yaratılmıştır” ifadesine % 30 oranında olumlu ve % 42 oranında olumsuz cevap verilmiştir. Bu ifadeye verilen olumsuz cevapların % 15’i “kesinlikle katılmıyorum” olurken, % 27’si “katılmıyorum” olmuştur. Katılımcılardan % 1 oranında “kesinlikle katılıyorum” cevabı gelmiş ve % 29 oranında katılımcı ifadeye “katılıyorum” cevabını vermiştir. İfade karşısında “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabı verenlerin oranı ise % 28’dir.

Elde edilen sonuçlara göre, stratejiler ve politikalar oluşturulurken uzlaşma ortamının tam anlamıyla yaratılamadığı söylenebilir. Ancak bu konuda da fikir sahibi olmayanların oranı dikkat çekmektedir.

Tablo 5.14. Stratejik planlama sürecinin başarısının değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	1	1
Katılıyorum	18	27
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	30	44
Katılmıyorum	12	18
Kesinlikle katılmıyorum	7	10
Toplam	68	100

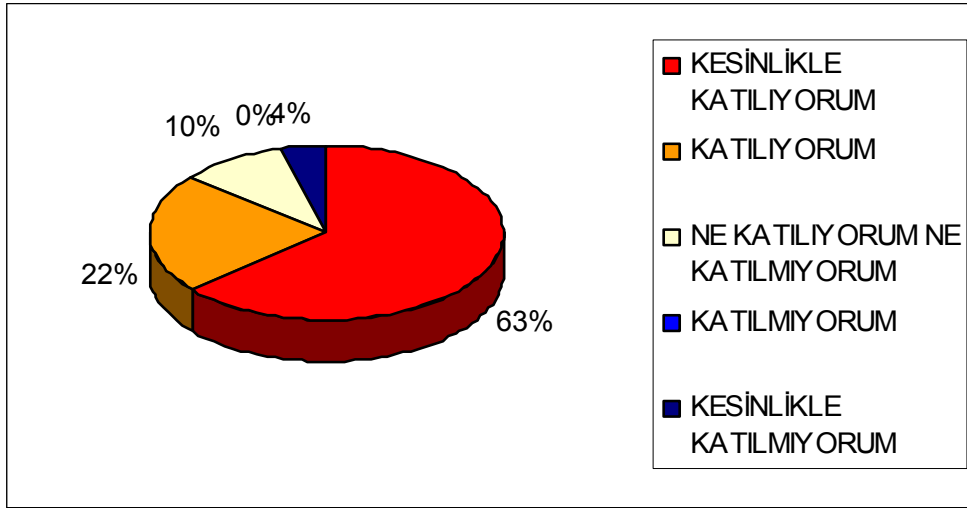
Şekil 5.14. Stratejik planlama sürecinin başarısının değerlendirilmesi

“İMP’de devam etmekte olan stratejik planlama sürecinin başarılı olacağına inanıyorum” cümlesine olumlu cevap verenlerin toplam oranı % 28’dir, olumsuz cevap verenler de olumlu cevaplarla eşit olarak % 28’lik bir orana sahiptir; bununla birlikte kararsız kalanların oranı % 44 olarak görülmektedir. İMP planlama sürecinin başarılı olacağı ifadesine kesinlikle katılmayanların oranı % 10 olurken, kesinlikle katılanların oranı % 1’dir. Bu ifade karşısında “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabı verenlerin oranı dikkat çekmektedir.

Buna göre, katılımcıların yani İMP çalışanlarının değerlendirmelerine göre İMP planlama sürecinin başarılı olup olmayacağı konusu ile ilgili kesin bir sonuca ulaşılamamaktadır.

Tablo 5.15. İMP’ye kurumsal statü kazandırılmasının değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	43	63
Katılıyorum	15	22
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	7	10
Katılmıyorum	0	0
Kesinlikle katılmıyorum	3	4
Toplam	68	100

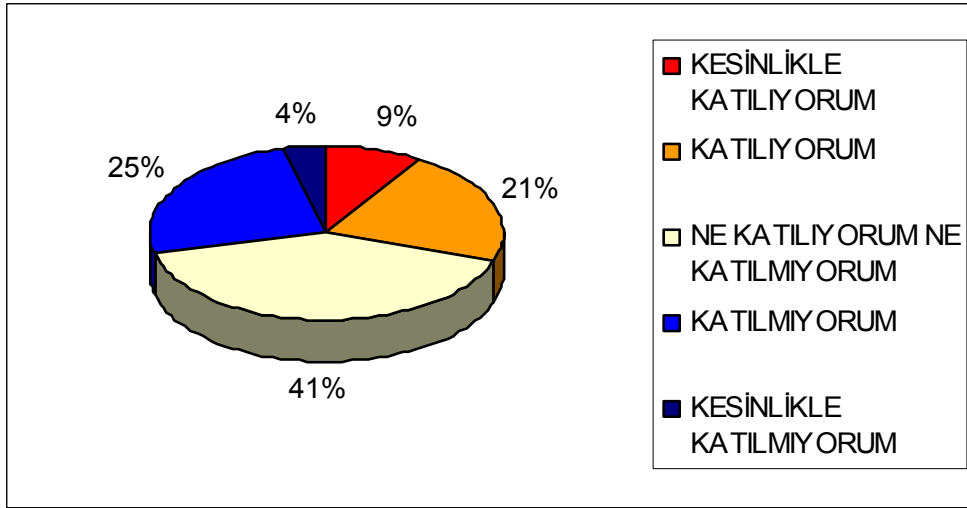
Şekil 5.15. İMP’ye kurumsal statü kazandırılmasının değerlendirilmesi

“İMP’ye kurumsal/sürekli statü kazandırılmalıdır” ifadesine % 85 oranında olumlu yanıt verilmiş ve olumlu yanıt verenlerin % 63’ü bu cümleye kesinlikle katıldıklarını belirtmiştir. “Katılıyorum” cevabı verenlerin oranı ise % 22’dir. Olumsuz yanıt verenler % 4 oranındadır. Olumsuz yanıtların tamamı ifadeye “kesinlikle katılmıyorum”dur. Bu ifade karşısında fikir sahibi olmayanların oranı ise %10’dur.

Elde edilen sonuçlara göre, İMP’nin kurumsal/sürekli statüye sahip olmaması, planlama sürecinin güvenilirliği ile ilgili ifadelerde fikir sahibi olmayanların oranının fazlalığı hakkında ipuçları vermektedir. Buna göre, planlama sürecinin güvenilir olabilmesi için İMP’nin kurumsal/sürekli statüye sahip olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5.16. Tüm proje yürütücülerine olan güvenin değeriendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	6	9
Katılıyorum	14	21
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	28	41
Katılmıyorum	17	25
Kesinlikle katılmıyorum	3	4
Toplam	68	100

Şekil 5.16. Tüm proje yürütücülerine olan güvenin değeriendirilmesi

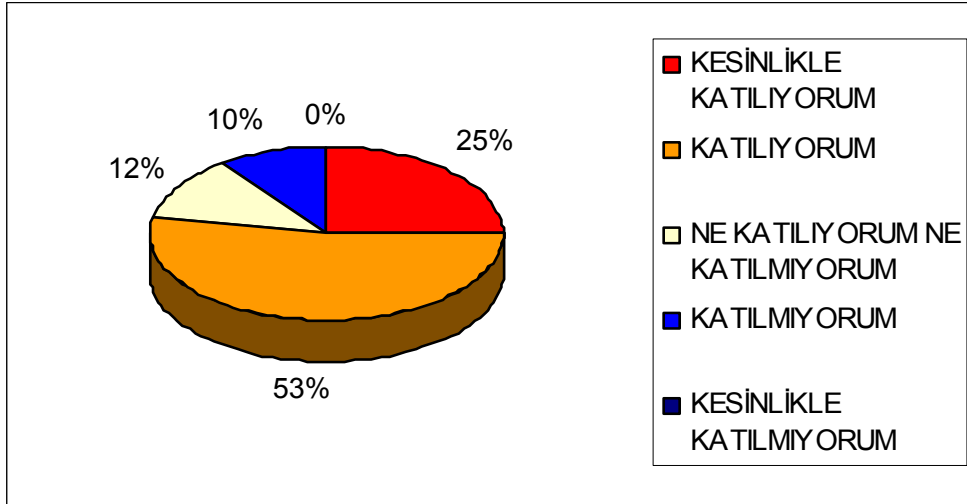
“Tüm proje yürütücülerine güvenim tamdır” ifadesine olumlu yanıt verenlerin oranı toplamda % 30, olumsuz yanıt verenlerin oranı toplamda % 29’dur. Bununla birlikte, ifade karşısında % 9 oranında “kesinlikle katılıyorum” ve % 21 oranında “katılıyorum” cevabı alınırken, % 4 oranında “kesinlikle katılmıyorum” ve % 25 oranında “katılmıyorum” cevabı alınmıştır. Bu ifade karşısında kararsız olanların oranı ise % 41’dir.

Proje yürütücülerine olan güvenin ölçülmeye çalışıldığı bu ifadeye verilen olumlu ve olumsuz cevap oranlarının birbirine yakınlığı ve fikir sahibi olmayanların oranının fazlalığı bu ifade hakkında kesin bir sonuca ulaşılmasını beraberinde getirmiştir.

- **Kapasite**

Tablo 5.17. İMP'nin sahip olduğu teknik alt yapının değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	17	25
Katılıyorum	36	53
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	8	12
Katılmıyorum	7	10
Kesinlikle katılmıyorum	0	0
Toplam	68	100

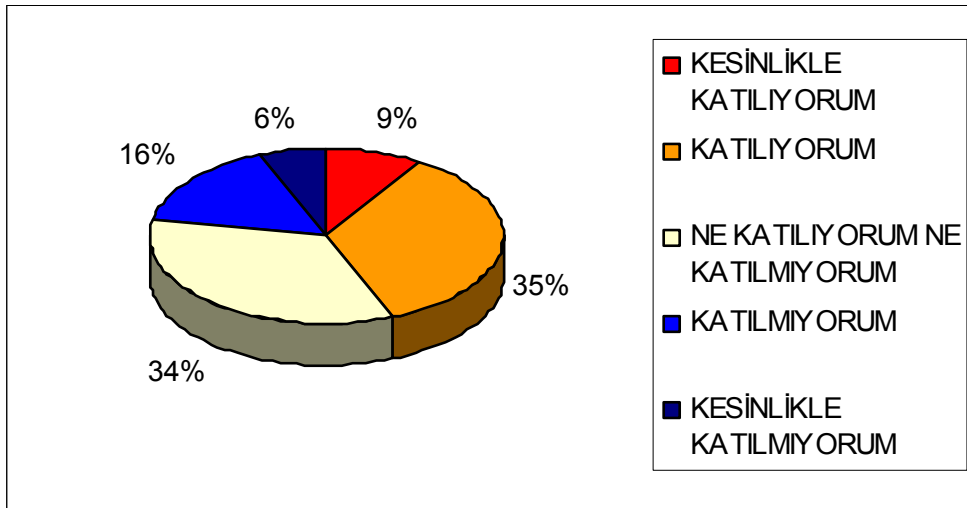
Şekil 5.17. İMP'nin sahip olduğu teknik alt yapının değerlendirilmesi

“İMP'nin sahip olduğu teknik alt yapı yeterlidir” ifadesine % 78 oranında olumlu ve % 10 oranında olumsuz yanıt verilmiştir. Bu ifadeye “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabı verenlerin oranı ise % 12'dir. Olumlu cevapların % 25'i “kesinlikle katılıyorum” ve % 53'ü “katılıyorum”dur. “Kesinlikle katılmıyorum” cevabı bulunmamaktadır.

Buna göre, İMP planlama sürecinde, planlama sürecinin başarı şartlarından olan minimum teknik altyapı yeterliliğinin sağlandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 5.18. İMP’deki tüm çalışanların yetkinliğinin değerlendirilmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	6	9
Katılıyorum	24	35
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	23	34
Katılmıyorum	11	16
Kesinlikle katılmıyorum	4	6
Toplam	68	100

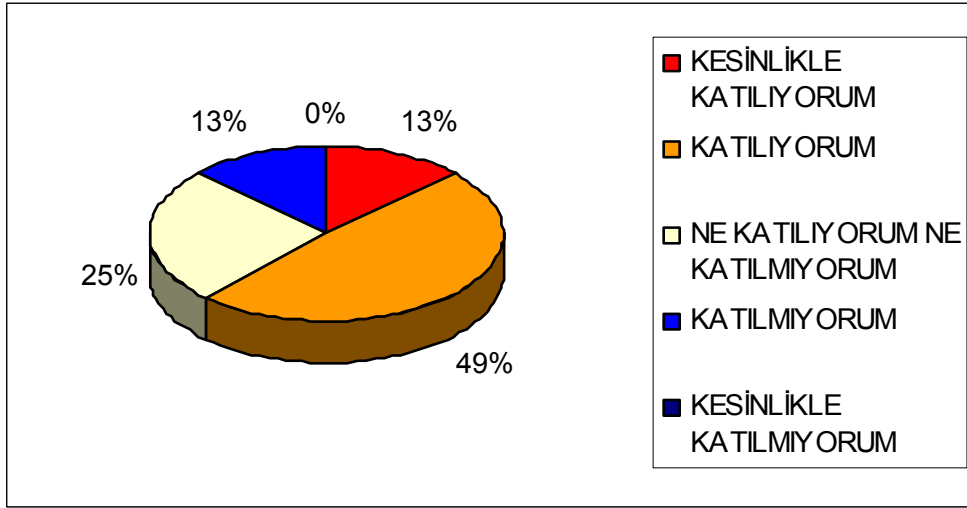
Şekil 5.18. İMP’deki tüm çalışanların yetkinliğinin değerlendirilmesi

“Planlama çalışmasını yürüten tüm çalışanlar konularında yetkin kişilerdir” cümlesine % 9 kesinlikle katılmakta, % 35 katılmaktadır, olumlu cevap verenlerin toplam oranı % 44’dür; aynı zamanda bu cümleye olumsuz yanıt verenlerin oranı % 22 ve olumsuz cevapların % 6’sı “kesinlikle katılmıyorum”, % 16’sı “katılmıyorum”dur. Bu ifade karşısında fikri olmayanların oranı ise % 34’dür.

Planlama sürecinin başarısı konusunda çalışanların sahip olduğu teknik bilginin önemi göz önüne alındığında, elde edilen sonuçlara göre İMP planlama çalışmasını devam ettiren tüm çalışanların yetkinliğinin başlangıç aşamasında olan bir planlama çalışması açısından yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 5.19. İMP’deki çalışma gruplarının İstanbul’un planlanması açısından uygunluğunun değerlendirmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	9	13
Katılıyorum	33	49
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	17	25
Katılmıyorum	9	13
Kesinlikle katılmıyorum	0	0
Toplam	68	100

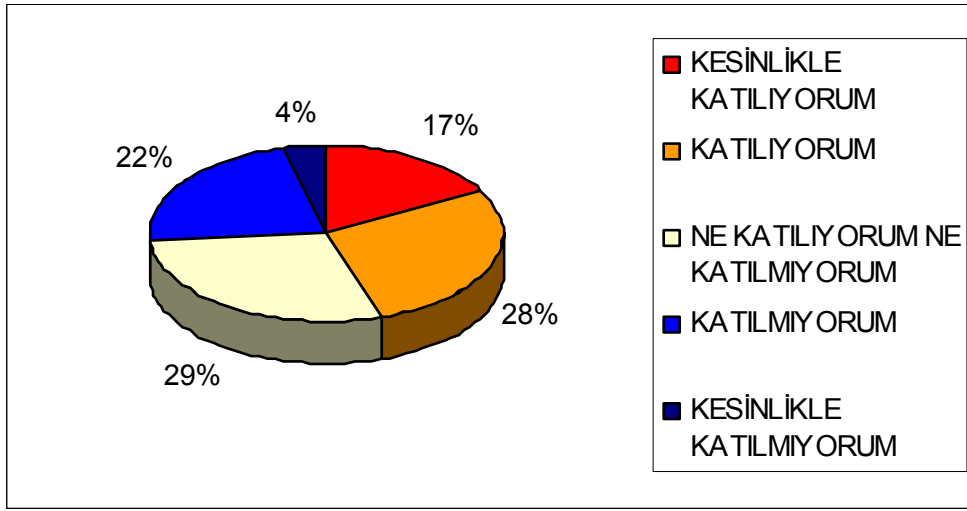
Şekil.5.19. İMP’deki çalışma gruplarının İstanbul’un planlanması açısından uygunluğunun değerlendirmesi

“Mevcut olan çalışma grupları İstanbul’un planlanması için uygundur” ifadesine % 13 oranında “kesinlikle katılıyorum”, % 49 oranında “katılıyorum” cevabı verilmiştir; olumlu cevapların oranı toplamda % 62’dir. Olumsuz cevaplar ise % 13’lük oranla bu cümleye katılmayanlar tarafından verilmiştir. Bu ifadeye “kesinlikle katılmıyorum” cevabı verilmemiştir. Bununla birlikte % 25 oranında kararsız cevap alınmıştır.

Bu sonuçlara göre, İMP planlama sürecinde mevcut olan çalışma gruplarının İstanbul’un planlanması açısından uygun olduğu ortaya çıkmaktadır. Süreçte sektörel gruplarla birlikte tematik grupların da yer alması sürecin başarısını arttıran bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir.

Tablo 5.20. İMP'deki çalışma gruplarının İstanbul'un planlanması açısından yeterliliğinin değerlendirmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	12	17
Katılıyorum	19	28
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	20	29
Katılmıyorum	15	22
Kesinlikle katılmıyorum	3	4
Toplam	68	100

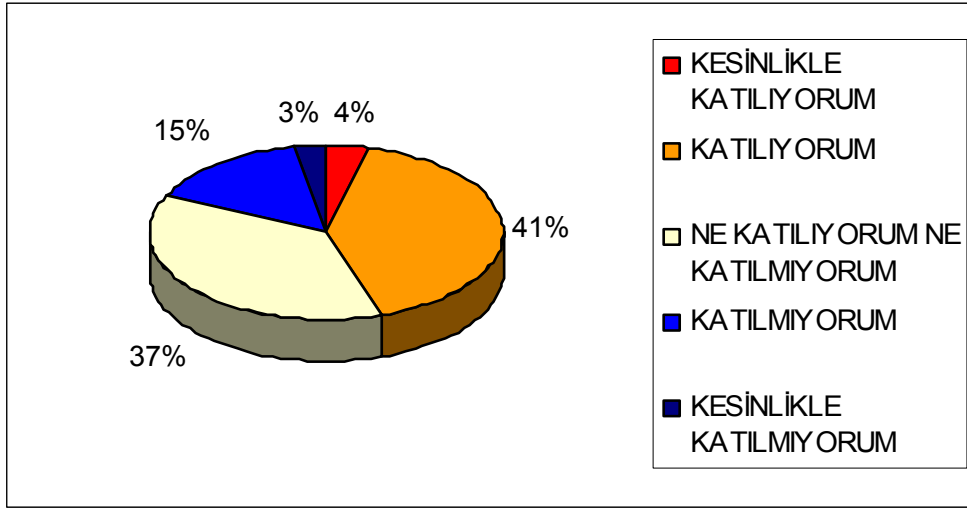
Şekil 5.20. İMP'deki çalışma gruplarının İstanbul'un planlanması açısından yeterliliğinin değerlendirmesi

“Mevcut olan çalışma grupları İstanbul'un planlanması için yeterlidir” ifadesine % 17'lik orana sahip olanlar “kesinlikle katılıyorum”, % 28 orana sahip olanlar “katılıyorum” cevabı vermişlerdir. Toplamda % 45 olumlu yanıt vermiştir. Bununla birlikte toplamda % 26 oranında olumsuz yanıt verilmiş ve olumsuz yanıtlardan % 4'ü “kesinlikle katılmıyorum”, % 22'si ise “katılmıyorum” olmuştur. Bu ifade karşısında % 29 oranında kararsız cevap verilmiştir.

Buna göre, mevcut olan çalışma gruplarının İstanbul'un planlanması açısından yeterli olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ancak sürecin ilerleyen aşamalarında tematik çalışma gruplarının çeşitlendirilmesi başarı seviyesinin yükseltilmesi açısından önemli görünmektedir.

Tablo 5.21. İMP’deki tüm grup yürütücülerinin bilgi birikimlerinin ve konularına hakimiyetlerinin değerlendirmesi

Cevap	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle katılıyorum	3	4
Katılıyorum	28	41
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	25	37
Katılmıyorum	10	15
Kesinlikle katılmıyorum	2	3
Toplam	68	100

Şekil 5.21. İMP’deki tüm grup yürütücülerinin bilgi birikimlerinin ve konularına hakimiyetlerinin değerlendirmesi

“Tüm grup yürütücüleri yeterli bilgi birikimine sahip ve konularına hakimdir” ifadesine % 45 oranında olumlu yanıt verilmiştir. Bununla birlikte, % 18 oranında olumsuz fikir belirtilmiş ve fikri olamayanların oranı ise % 37 olmuştur. Bu ifadeye verilen olumlu yanıtların % 4’ü “kesinlikle katılıyorum”, % 41’i “katılıyorum”dur. Olumsuz yanıtlara bakıldığında, % 3 oranında “kesinlikle katılmıyorum” ve % 15 oranında “katılmıyorum” cevabı görülmektedir.

Buna göre, çalışma gruplarının yürütücüsü konumunda bulunan çalışanların bilgi birikimlerinin çalışanlar tarafından yeterli bulunduğu ve konularına hakim oldukları sonucuna ulaşılmaktadır; ancak bu ifade karşısında fikri olmayanların oranı da dikkat çekmektedir.

5.5.4.3. Öneri ve Değerlendirmeler

Bu bölümde, anket çalışmasının ikinci modülünde katılımcılara sorulan açık uçlu üç soru karşısında verilen cevaplar derlenmiştir. İMP çalışanlarının değerlendirmelerine göre, İMP planlama sürecine katılım eksik bulunmaktadır. Katılım konusu ile ilgili, uzmanlardan oluşan bir organizasyon birimi oluşturulması, bu birimin iç ve dış ilişkiler anlamında yetkin olan kişilerden oluşması ve katılımı ile ilgili yöntem geliştirilmesi, katılım modeli belirlenmesi önerilmiştir. Ayrıca, sürece katılımın sağlanabilmesi için iletişim teknolojilerinden yararlanılması, halkla ilişkilerin geliştirilmesi, basın-yayın kuruluşları ile ilişkilerin güçlendirilmesi, planlama çalışmalarının tanıtımının yapılması, planlama ile ilgili gruplar arasında düzenli atölye çalışmalarının yapılması ve bu şekilde aktif katılımın sağlanması gibi fikirler öne sürülmüştür. Bununla birlikte, olumsuz görülen bir diğer konu ise İMP çalışanlarının planlama sürecine katılım düzeyleridir. Öncelikle çalışanların planlama sürecine katılımının sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır.

Planlama sürecinde olumsuz görülen diğer konulara bakıldığında, kurum içi organizasyon ve eşgüdüm eksikliği, buna bağlı olarak gruplar arası bilgi paylaşımının eksikliği, üretilen verilerin herkes tarafından okunabilir ve kullanılabilir ortak bir dilde birleşmemesi, zaman konusundaki kısıtlılık, farklı konularda uzman kadroların eksikliği, İMP'nin kurumsal kimliğinin olmaması olarak değerlendirilmiştir. Çözüm olarak etkili koordinasyonun sağlanması, uzlaşma ortamının yaratılması, uzman kadroların geliştirilmesi (sosyolog, ekonomist, istatistikçi vb. meslek gruplarından oluşan)ve proje yönetimi konusunda uzmanlaşma önerilmiştir.

Bütün bunlarla birlikte, İMP planlama süreci İstanbul'un planlama geleceği için önemli bir adım olarak görülmektedir. Süreç içerisinde oldukça faydalı tecrübeler edinildiği, planlama açısından olumlu bir girişim olduğu, Türkiye planlama tarihinde bir ilk olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Sahip olunan altyapının oldukça yeterli olduğu yönünde düşünceler ağırlık göstermektedir. Bununla birlikte, İMP'nin kurumsallaşması sağlanırsa gelecekte yapılacak çalışmalarda daha verimli sonuçlar alınabileceği yönünde fikir birliği sağlanmıştır. Önemli bir konu olarak, yapılan çalışmalar bağlamında zamanın oldukça kısıtlı olması sürecin başarısı açısından olumsuz değerlendirilmiştir.

5.5.4.4. Algısal Olarak İstanbul İşlevsel Bölge Sınırları

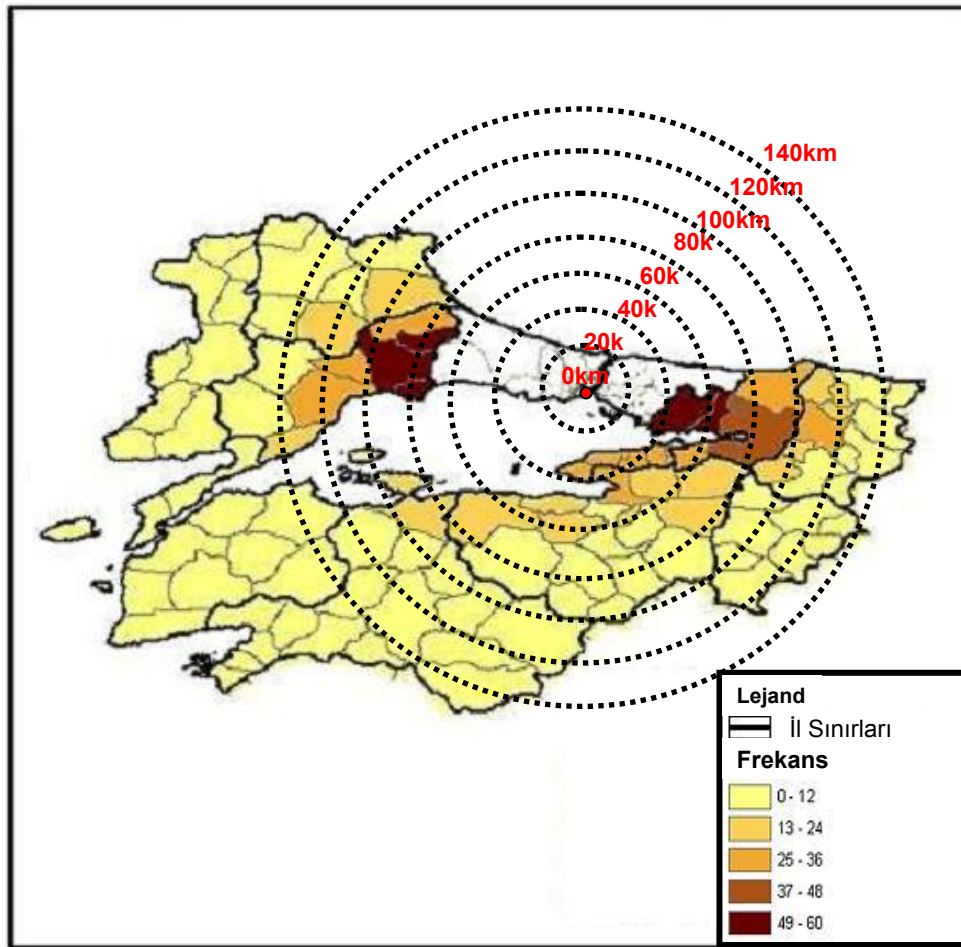
Bu bölümde İstanbul'un işlevsel sınırları algısal olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcılara “Sizce İstanbul'un işlevsel sınırları nereye kadar uzanmaktadır?” sorusu sorulmuş ve verilen Marmara Bölgesi haritası üzerinde ilçe sınırlarının işaretlenmesi istenmiştir. Buna göre elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo. 5.22. Algısal olarak İstanbul işlevsel sınırları içerisinde bulunan ilçelerin frekansları

	İlçe	Frekans
1	Gebze	59
2	Çorlu	54
3	Çerkezköy	53
4	Körfez	52
5	Marmara Ereğlisi	50
6	Derince	45
7	İzmit	45
8	Gölcük	40
9	Muratlı	36
10	Saray	34
11	Tekirdağ	33
12	Altınova	33
13	Çiftlikköy	33
14	Yalova	33
15	Termal	33
16	Çınarcık	32
17	Karamürsel	31
18	Kandıra	30
19	Adapazarı	27
20	Armutlu	26
21	Gemlik	25
22	Sapanca	22
23	Orhangazi	21
24	Lüleburgaz	19
25	İznik	19
26	Kaynarca	17
27	Mudanya	17
28	Bandırma	17
29	Erdek	17
30	Söğütü	16
31	Karacabey	16
32	Pamukova	15
33	Şarköy	14
34	Vize	14

35	Gürsu	14
36	Ferizli	13
37	Yenişehir	13
38	Yıldırım	13
39	Nilüfer	13
40	Osmangazi	12
41	Pınarhisar	11
42	Kestel	11
43	Demirköy	10
44	Bilecik	10
45	İnegöl	10
46	Karasu	9
47	Osmaneli	9
48	Keles	9
49	Orhaneli	8
50	M.Kemalpaşa	8

Yukarıdaki verilere ek olarak İstanbul işlevsel sınırının tüm Marmara Bölgesi'ni kapsadığını belirtenlerin sayısı 6, İstanbul'un bugünkü il sınırları olduğunu belirtenlerin sayısı 5 ve bu konuda fikir belirtmeyenlerin sayısı ise 4'tür.

Şekil 5.22. İstanbul'un algısal olarak işlevsel kent sınırları

Anket sonuçlarına göre, 49 ile 60 değerleri arasında frekanslar ile Gebze, orlu, Çerkezköy, Körfez ve M. Ereğlisi'nin İstanbul işlevsel sınırları içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Derince, İzmit ve Gölcük ilçeleri ise 37 ile 46 arasında frekans değerlerine sahiptir.

Algısal olarak İstanbul işlevsel kent sınırları doğuda 120 km ve batıda 140 km'lik bir mesafeye kadar uzanmaktadır.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada değişen planlama yaklaşımları ve anlayışının güncel bir örneği olan Stratejik Planlama yaklaşım ve yöntemlerinin İstanbul'un içinde bulunduğu güncel planlama süreci örneği üzerinden analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte il sınırlarına genişleyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetki alanını kapsayan planlama çalışmalarının, bütünsel ve gerçekçi planlama anlamında yeterli olup olmadığının test edilmesi ve planlama sınırının ve işlevsel kent sınırlarının algısal olarak nereleri kapsadığının ortaya konması amaçlanmıştır.

Bu bağlamda, dünyadan mekansal stratejik planlama örnekleri ve Türkiye'de yapılan kurumsal ve mekansal stratejik planlama örneklerinin incelenmesi sonucunda stratejik planlama ile ilgili tek bir iyi yol olmadığı anlaşılmaktadır. Her örnekte farklı organizasyonel yapılar, farklı çalışma konuları, uygulanan farklı modeller olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, metropoliten kentsel sistemlerde mekansal stratejik planlama çalışmalarının metropolün etkilediği alanları da kapsayacak şekilde, metropoliten yönetim birimleri kurularak ve idari sınırlara bağlı olmadan gerçekleştirildiği önemli bir noktadır. Bu açıdan bakıldığında; İstanbul metropolünün il sınırları kapsamında planlanması mevcut sorunların çözümü için yeterli görülmemektedir. İstanbul, etkilediği alanla birlikte bir bütün olarak planlanmalıdır.

İstanbul'un içinde bulunduğu planlama süreci; katılımın önemini kavrayan, sivil toplum katılımını ön plana çıkaran, kamu-özel işbirliklerini destekleyen bir süreç olmakla birlikte, katılım konusunda zamanının kısıtlılığı ve çeşitli organizasyonel vb. nedenlerle yeterli etkinliğe ulaşamamış, ancak öte yandan tematik çalışma gruplarıyla kentin ekonomik ve sosyal yönünü birlikte ele alan, İstanbul'un potansiyellerini değerlendirip küresel ölçekte rekabet edebilirliğini arttırmayı hedefleyen, fiziksel planlama kararlarıyla uzun dönemli stratejik politikaları birleştiren bir süreç olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda, İMP İstanbul gibi

büyük bir metropolün planlama sorunlarının il sınırları dahilinde çözülemeyeceğinin farkına varan ve bölgesel ölçekte planlama politika ve kararları üretmek üzere çalışmalarını devam ettiren, tek merkezli gelişmenin yeterli olmadığını, sağlıklı ve gerçekçi bir planlama süreci için çok merkezli gelişmenin desteklenmesini öngören bir yapıdadır.

İstanbul'un yaşadığı güncel planlama sürecinin yukarıda bahsedilen farkındalıklar bağlamında devam etmesi olumlu görülebilecek bir gelişmedir. Ancak, katılım konusunda tam anlamıyla verimliliğin sağlanamadığı gözlenmiştir. Bu bağlamda, daha şeffaf bir yapının ve bilgi paylaşımının ve paydaşlar arası uzlaşma ortamlarının yaratıldığı bir yapıya kavuşturulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Geçmişte İstanbul'da yaşanan planlama süreçleri içinde, dünya düzlemindeki güncel planlama yaklaşımlarına yakın bir süreç olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, olumsuzluklara rağmen İstanbul'a ve Türkiye planlama pratiğine yeni bir planlama açılımı sağlayan güncel İMP sürecinin devam ettirilmesi için verimli ve etkin çalışan, iç ve dış entegrasyonu iyi sağlanmış bir organizasyon yapısının kurulması öncelikli hedefler arasına alınmalıdır.

Türkiye'nin AB'ye katılımı ekonomik olarak küresel sistemde var olabilme, sosyal olarak yaşam kalitesinin artırılması, kültürel gelişmenin sağlanması, ekolojik olarak sürdürülebilir çevresel değerlerin korunması gibi konularda ilerleme kaydedilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. AB'ye entegrasyon sürecinde bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi ve dengeli ve eşitlikçi büyümenin sağlanması, planlama alanındaki gerçekçi, ekonomik ve sosyal açıdan bütünsel, esnek ve sürekli güncellenen plan kararlarıyla başarılabilir. Bu açıdan İstanbul'un içinde bulunduğu süreç iyi değerlendirilmeli, geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanması için kentte yaşayanların, özel sektör kuruluşlarının, kamu kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin, meslek odalarının, vb. kentin tüm paydaşlarının güveni kazanılarak planlama çalışmalarına devam edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Albrechts, L.**, 2006. Stratejik (mekansal) Planlamaya Yeniden Dönüş, *Kent Gündemi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, **07**, 50-63.
- Altaban Ö. ve Duygulu, F.**, 2004. Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması Tasarıları Üzerine Notlar, *Mimarlık Dergisi*, **317**, 17-22.
- Aydermir, Ş.**, 1978. Doğu Karadeniz Bölgesi Trabzon Alt Bölgesi (TBAB) Kentsel Yetki Alanının Saptanması İçin Yöntem: Etkileşim Esası, İTÜ Mimarlık Fakültesi Matbaası, İstanbul
- Belediye Kanunu**, R.G.25874-5393, 3.7.2005.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi**, 1997. 1/100000 Ölçekli Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Plan Raporu, Bursa, Türkiye
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu**, R.G.25531-5216, 10.7.2004.
- Çamur, K.C.**, 2005. Stratejik Planlama Nedir? Fiziki Mekanın Planlanmasında Sunduğu Olanaklar/Taşıdığı Riskler, *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokiyumu*, Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler, Riskler ve Fırsatlar, İTÜ, İstanbul, 7-9 Kasım, s. 641-648
- Çıracı, H. ve Yıldız, R.**, 2006. Türkiye’de Metropoliten Bölge Ölçeğinde Stratejik Mekansal Planlama Sürecinin Geliştirilmesine Yönelik Kavramsal Bir Sistem Modeli Önerisi, *Kent Gündemi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, **07**, 74-81.
- Davoudi, S.**, 2006. Kuzeyden Bir Uygulama: Çok Merkezli Bir Megapol, *Kent Gündemi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, **07**, 22-27
- DPT**, 2006. Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu, 2. Sürüm, Ankara

- Eraydın, A.,** 2004. Sosyal Sistemin Fiziki Mekandaki Organizasyonundan Bölgesel Adanmışlık Kuramına, *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu*, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, ODTÜ, Ankara, 8-10 Kasım, s. 93-115.
- Ergin, D.,** 2005. Demokrasinin Değişen Yüzü ve Yeni Planlama Yaklaşımı, *PiVOLKA*, **2(6)**, 4-9
- Erkut G.,** 2006 Toplumsal Değişme ve Planlama Eğitimi, Eraydın A (Derleyen), Değişen Mekan Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış: 1923-2003, Dost Kitabevi, Ankara
- Erkut, G., Baypınar, M.B., Özgen, C., Çetin, B., Ataoğlu, B. ve Özalp, S.,** 2005. Küresel Bölgesel Gelişmeler ve Küresel Kent Stratejilerinin Araştırılması Raporu, *İBB Başkanlığı İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi Raporu*, İstanbul, Türkiye
- Eryoldaş, A.,** 2006. İstanbul'un 1980 Büyük İstanbul Metropolitan Alanı Nazım İmar Planı: Gerçekleşen/Gerçekleşmeyen Hedefler (İstanbul'un Yeniden Planlanması İçin Öneriler), *İMP Dergisi*, **1**, 68-81. (Yayınlanmamış Kaynak)
- Erzi, G.,** 2005. Yeni Bölgecilik Akımı ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu*, Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler, Riskler ve Fırsatlar, İTÜ, İstanbul, 7-9 Kasım, s. 25-35.
- Glanzmann, L., Grillon, N., Kruse, C. ve Thierstein, A.,** 2004. Polycentricity and Metropolitan Governance, A Swiss Case Study, *ERSA 44 th European Congress of the European Regional Science Association*, Regions and Fiscal Federalism, Portugal, 25-29 August
- Göçer, O.,** 1971. Doğu Marmara Bölgesi İçinde Büyük İstanbul Metropolitan Sınırlarının Tespiti ve Yeni Bir Yerleşme Düzeni Ön Araştırması, İTÜ Mimarlık Fakültesi Matbaası, İstanbul
- Göçer, O.,** 1990. Metropolitan Planlama, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul

- Göksu, F.**, 2006. Planlamada Stratejik Yaklaşımlar; Klasik Planlama Anlayışı Temelli Askıya mı Çıkıyor?, *Kent Gündemi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, **07**, 68-73.
- Göksu, S.**, 2006. Stratejik Planlama: Bir İman Tazeleme mi Yoksa Planlamanın Özelleştirilmesi mi?, *Kent Gündemi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, **07**, 64-67.
- İl Özel İdaresi Kanunu**, R.G.25745-5302, 22.2.2005.
- İmar ve İskan Bakanlığı**, 1963. Doğu Marmara Ön Planı Raporu, Ankara, Türkiye
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü**, 1995. 1/50.000 Ölçekli İstanbul Metropoliten Alan Alt Bölge Nazım Plan Raporu, İstanbul
- İstanbul İl Özel İdaresi**, 2006. Beş Yıllık Stratejik Plan Raporu, İstanbul, Türkiye
- Kalkan, S., Çetiz, S. ve Akay, Z.**, 2005. Ülkemizde ve Dünyada Stratejik Plan, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokiyumu, Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler, Riskler ve Fırsatlar, İTÜ, İstanbul, 7-9 Kasım, s. 597-606.
- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu**, R.G.25326-5018, 10.12.2003.
- Kaptan, H.**, 2006. Basın Açıklaması, 14 Nisan, İstanbul, Türkiye
- Karakurt, E.**, 2004. Bilgi Toplumu Sürecinde Yeniden Yapılanan Kentsel Mekanı Okumak, 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Eskişehir, Türkiye, 25-26 Kasım
- Kemp, R.L.**, 1992. Strategic Planning in Local Government, *A Casebook*, Planners Press, American Planning Association, Chicago
- Keskin, A. ve Diren, M.**, 1992. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Planlama Çalışmaları, *Türkiye’de 16. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyum*, İstanbul’un Kentsel Gelişme Sorunları ve Avrupa Metropoller, İstanbul, 3-8 Kasım, s. 222-241.
- Keyder, Ç.**, 2005. Dünya- Ekonomisi, Dünya- Sistemi, Küreselleşme, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, *Etkinlikler-Voyvoda Caddesi Toplantıları*, İstanbul, Türkiye, 6 Ekim.

- Knapp, W. ve Schmitt, P.,** 2002. Re-structuring Competitive Metropolitan Regions: On Territory, Institutions and Governance, RheinRuhr compared with London, Paris and the Randstad Holland, *European ERSA Congress*, Dortmund, 27-31 August
- Musterd, S.,** 2004. Structures and Dynamics in the Vital Amsterdam Urban Region, *ENHR Conference*, Cambridge, UK, July 2nd-6th
- Oregon Progress Board and The Governor's Oregon Shines Task Force,** 1997. Oregon Shines II, Updating Oregon's Strategic Plan, Oregon, US.
- Özden, P.P. ve Turgut, S.,** 2006. Stratejik Plan Üzerine Birkaç Not..., *Kent Gündemi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, **07**, 21
- Pacione, M.,** 2001. Urban Geography, *A Global Perspective*, Rohtledge, London
- Pendik Belediyesi,** 2006. Stratejik Plan Raporu, İstanbul, Türkiye
- Santacana, F.,** 2000. Strategic Planning, The Barcelona Model, Management Booklets, Barcelona
- Spit, T.,** 2006. Stratejik Planlamanın Yükselişi ve Çöküşü: Avrupa Bakış Açısına Göre Hollanda Deneyimleri, *Kent Gündemi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, **07**, 40-49.
- Tekeli, İ.,** 2004. Türkiye'de Kent Bölgeleri Üzerine Düşünmek, *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu*, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, ODTÜ, Ankara, 8-10 Kasım, s. 83-89.
- Tosics, I.,** 2003. A new tool for consultants to influence policy-making? Strategic planning in European cities, *the Eura – Eurocities – MRI Conference 'European urban development, research and policy The future of European cohesion policy'*, Budapest, August 28-30.
- Vanolo, A.,** 2004. Internationalization in the Helsinki Metropolitan Area: Images, Visions and Metaphors, Research and Training Network Urban Europe, Helsinki

EKLER

EK A

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda Yer Alan Stratejik Plan ile İlgili Maddeler:

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu-Kabul Tarihi: 10.07.2004

MADDE 7.- Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:
a) İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak Büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.

MADDE 18.- Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:
b) Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

MADDE 21.- Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi Büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur. Büyükşehir belediyesinde başkan yardımcısı bulunmaz. Hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, genel sekretere yardımcı olmak üzere, nüfusu üç milyonun üzerindeki Büyükşehir belediyelerinde en fazla beş, diğerlerinde en fazla üç genel sekreter yardımcısı atanabilir. Büyükşehir belediyesinde hizmetlerin yürütülmesi belediye başkanı adına onun direktifi ve sorumluluğu altında mevzuat hükümlerine, belediyenin amaç ve politikalarına, stratejik plânına ve yıllık programlarına uygun olarak genel sekreter ve yardımcıları tarafından sağlanır.

5393 Sayılı Belediye Kanunu-Kabul Tarihi: 03.07.2005

MADDE 18.- Belediye meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.

MADDE 34.- Belediye encümeninin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.

MADDE 38.- Belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

b) Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

MADDE 41.- Belediye başkanı, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar. Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılması zorunlu değildir. Stratejik plân ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

MADDE 56.- Belediye başkanı, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plân ve performans programına göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu açıklayan faaliyet raporunu hazırlar. Faaliyet raporunda, bağlı kuruluş ve işletmeler ile belediye ortaklıklarına ilişkin söz konusu bilgi ve değerlendirmelere de yer verilir. Faaliyet raporu nisan ayı toplantısında belediye başkanı tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır.

MADDE 61.- Belediyenin stratejik plânına ve performans programına uygun olarak hazırlanan bütçe, belediyenin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir. Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir. Bütçe yılı Devlet malî yılı ile aynıdır. Bütçe dışı harcama yapılamaz. Belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

GEÇİCİ MADDE 4.- 41 inci maddede öngörülen stratejik plân, Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde hazırlanır.

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu-Kabul Tarihi: 10.12.2003

MADDE 3.- Münhasıran bu Kanunun uygulanmasında;

n) Stratejik plan: Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren planı,

MADDE 7.- Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyu zamanında bilgilendirilir. Bu amaçla; b) Hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması, zorunludur.

Mali saydamlığın sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınmasından kamu idareleri sorumlu olup, bu hususlar Maliye Bakanlığınca izlenir.

MADDE 9.- Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını

önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar.

Kamu idareleri, kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini; stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırmak zorundadırlar.

Stratejik plan hazırlamakla yükümlü olacak kamu idarelerinin ve stratejik planlama sürecine ilişkin takvimin tespitine, stratejik planların kalkınma planı ve programlarla ilişkilendirilmesine yönelik usul ve esasların belirlenmesine Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yetkilidir. Kamu idareleri bütçelerini, stratejik planlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlarlar. Kamu idarelerinin bütçelerinin stratejik plarlarda belirlenen performans göstergelerine uygunluğu ve idarelerin bu çerçevede yürütecekleri faaliyetler ile performans esaslı bütçelemeye ilişkin diğer hususları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir. Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve ilgili kamu idaresi tarafından birlikte tespit edilecek olan performans göstergeleri, kuruluşların bütçelerinde yer alır. Performans denetimleri bu göstergeler çerçevesinde gerçekleştirilir.

MADDE 10.- Bakanlar, hükümet politikasının uygulanması ile bakanlıklarının ve bakanlıklarına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşların stratejik planları ile bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, bu çerçevede diğer bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliğini sağlamaktan sorumludur. Bu sorumluluk, Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri için Milli Eğitim Bakanına, mahalli idareler için İçişleri Bakanına aittir. Bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması konusunda Başbakana ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı sorumludurlar. Bakanlar; idarelerinin amaçları, hedefleri, stratejileri, varlıkları, yükümlülükleri ve yıllık performans programları konusunda her mali yılın ilk ayı içinde kamuoyunu bilgilendirir.

MADDE 11.- Bakanlıklarda müsteşar, diğer kamu idarelerinde en üst yönetici, il özel idarelerinde vali ve belediyelerde belediye başkanı üst yöneticidir. Ancak, Milli Savunma Bakanlığında üst yönetici Bakandır. Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden mali yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve bu Kanunda belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahalli idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar. Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler.

MADDE 13.- Bütçelerin hazırlanması, uygulanması ve kontrolünde aşağıdaki ilkelere uyulur:

c) Bütçeler, kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve önceliklere uygun şekilde, idarelerin stratejik planları ile performans ölçütlerine ve fayda-maliyet analizine göre hazırlanır, uygulanır ve kontrol edilir.

d) Bütçeler, stratejik planlar dikkate alınarak izleyen iki yılın bütçe tahminleriyle birlikte görüşülür ve değerlendirilir.

MADDE 16.- Maliye Bakanlığı, merkezi yönetim bütçe kanunu tasarısının hazırlanmasından ve bu amaçla ilgili kamu idareleri arasında koordinasyonun sağlanmasından sorumludur. Merkezi yönetim bütçesinin hazırlanma süreci, Bakanlar Kurulunun Mayıs ayının sonuna kadar toplanarak kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri de kapsayacak şekilde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan orta vadeli programı kabul etmesiyle başlar. Orta vadeli program, aynı süre içinde Resmi Gazetede yayımlanır.

Orta vadeli program ile uyumlu olmak üzere, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminleri ile birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını içeren ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan orta vadeli mali plan, Haziran ayının on beşine kadar Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır ve Resmi Gazetede yayımlanır.

Bu doğrultuda, kamu idarelerinin bütçe tekliflerini ve yatırım programını hazırlama sürecini yönlendirmek üzere; Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi Maliye Bakanlığınca, Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi ise Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanarak Haziran ayının sonuna kadar Resmi Gazetede yayımlanır.

MADDE 17.- Gelir ve gider tekliflerinin hazırlanmasında;

- b) Kalkınma planı ve yıllık program öncelikleri ile kurumun stratejik planları çerçevesinde belirlenmiş ödenek tavanları,
- c) Kamu idarelerinin stratejik planları ile uyumlu çok yıllık bütçeleme anlayışı, dikkate alınır.

Kamu idareleri, merkez ve merkez dışı birimlerinin ödenek taleplerini dikkate alarak gider tekliflerini hazırlar. Genel bütçe gelir teklifi Maliye Bakanlığınca, diğer bütçelerin gelir teklifleri ilgili idarelerce hazırlanır. Gider ve gelir teklifleri, ekonomik ve malî analiz yapılmasına imkân verecek, hesap verilebilirliği ve saydamlığı sağlayacak şekilde, Maliye Bakanlığınca uluslararası standartlara uyumlu olarak belirlenen sınıflandırma sistemine göre hazırlanır. Kamu idareleri, stratejik planları ile Bütçe Hazırlama Rehberinde yer alan esaslar çerçevesinde, bütçe gelir ve gider tekliflerini gerekçeli olarak hazırlar ve yetkilileri tarafından imzalanmış olarak Temmuz ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına gönderir. Kamu idarelerinin yatırım teklifleri, değerlendirilmek üzere aynı süre içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına verilir. Bütçe teklifleri Maliye Bakanlığına verildikten sonra, kamu idarelerinin yetkilileriyle gider ve gelir teklifleri hakkında görüşmeler yapılabilir. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bütçelerini üç yıllık bütçeleme anlayışı, stratejik planları ve performans hedefleri ile kurumsal, işlevsel ve ekonomik sınıflandırma sistemine göre hazırlarlar.

MADDE 41.- Üst yöneticiler ve bütçeyle ödenek tahsis edilen harcama yetkililerince, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, her yıl faaliyet raporu hazırlanır. Üst yönetici, harcama yetkilileri tarafından hazırlanan birim faaliyet raporlarını esas alarak, idaresinin faaliyet sonuçlarını gösteren idare faaliyet raporunu düzenleyerek kamuoyuna açıklar. Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri ve sosyal güvenlik kurumları, idare faaliyet raporlarının birer örneğini Sayıştay'a ve Maliye Bakanlığı'na gönderir.

Mahallî idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren mahallî idareler genel faaliyet raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar. Raporun birer örneği Sayıştay'a ve Maliye Bakanlığı'na gönderilir.

Merkezî yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının bir malî yıldaki faaliyet sonuçları, Maliye Bakanlığınca hazırlanacak genel faaliyet raporunda gösterilir. Bu raporda, mahallî idarelerin malî yapılarına ilişkin genel değerlendirmelere de yer verilir. Maliye Bakanlığı, genel faaliyet raporunu kamuoyuna açıklar ve bir örneğini Sayıştay'a gönderir. Sayıştay, mahallî idarelerin raporları hariç idare faaliyet raporlarını, mahallî idareler genel faaliyet raporunu ve genel faaliyet raporunu, dış denetim sonuçlarını dikkate alarak görüşlerini de belirtmek suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu raporlar ve değerlendirmeler çerçevesinde, kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasına ilişkin olarak kamu idarelerinin yönetim ve hesap verme sorumluluklarını görüşür. Bu görüşmelere üst yönetici veya görevlendireceği yardımcısının ilgili bakanla birlikte katılması zorunludur. İdare faaliyet raporu, ilgili idare hakkındaki genel bilgilerle birlikte; kullanılan kaynakları, bütçe hedef ve gerçekleştirmeleri ile meydana gelen sapmaların nedenlerini, varlık ve yükümlülükleri ile yardım yapılan birlik, kurum ve kuruluşların faaliyetlerine ilişkin bilgileri de kapsayan malî bilgileri; stratejik plan ve performans programı uyarınca yürütülen faaliyetleri ve performans bilgilerini içerecek şekilde düzenlenir.

Bu raporlarda yer alacak hususlar, raporların hazırlanması, ilgili idarelere verilmesi, kamuoyuna açıklanması ve bu işlemlere ilişkin süreler ile diğer usûl ve esaslar, İçişleri Bakanlığı ve Sayıştay'ın görüşü alınarak Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

MADDE 60.- Kamu idarelerinde aşağıda sayılan görevler, malî hizmetler birimi tarafından yürütülür:

a) İdarenin stratejik plan ve performans programının hazırlanmasını koordine etmek ve sonuçlarının konsolide edilmesi çalışmalarını yürütmek.

b) İzleyen iki yılın bütçe tahminlerini de içeren idare bütçesini, stratejik plan ve yıllık performans programına uygun olarak hazırlamak ve idare faaliyetlerinin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek. Alım, satım, yapım, kiralama, kiraya verme, bakım-onarım ve benzeri malî işlemlerden; idarenin tamamını ilgilendirenler destek hizmetlerini yürüten birim, sadece harcama birimlerini ilgilendirenler ise harcama birimleri tarafından gerçekleştirilir. Ancak, harcama yetkililiği görevi uhdesinde kalmak şartıyla, harcama birimlerinin talebi ve üst yöneticinin onayıyla bu işlemler destek hizmetlerini yürüten birim tarafından yapılabilir.

Malî hizmetler biriminin yapısı teşkilât kanunlarında gösterilir. Malî hizmetler birimlerinin çalışma usûl ve esasları; idarelerin teşkilat yapısı dikkate alınmak ve stratejik planlama, bütçe ve performans programı, muhasebe-kesin hesap ve raporlama ile iç kontrol fonksiyonlarının ayrı alt birimler tarafından yürütülebilmesini sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Harcama yetkilisi ile muhasebe yetkilisi görevi aynı kişide birleşemez. Malî hizmetler biriminde ön malî kontrol görevini yürütenler malî işlem sürecinde görev alamazlar.

İdarelerin malî hizmetler birimlerinde malî hizmetler uzmanı çalıştırılabilir. Bunlar sınavın yapıldığı yılın başı itibarıyla 30 yaşını doldurmamış olmak kaydıyla, en az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt içi veya yurt dışındaki öğretim kurumlarından mezun olanlar arasından yapılacak özel yarışma sınavı sonunda mesleğe malî hizmetler uzman yardımcısı olarak alınırlar ve en az üç yıl çalışmak ve olumlu sicil almak şartıyla açılacak yeterlik sınavına girme hakkını kazanırlar. Yeterlik sınavında başarılı olanlar malî hizmetler uzmanı olarak atanırlar. Malî hizmetler uzmanlarının mesleğe giriş ve yeterlik sınavları ile çalışma usûl ve esasları Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

MADDE 64.- Kamu idarelerinin yıllık iç denetim programı üst yöneticinin önerileri de dikkate alınarak iç denetçiler tarafından hazırlanır ve üst yönetici tarafından onaylanır. İç denetçi, aşağıda belirtilen görevleri yerine getirir:

d) İdarenin harcamalarının, mali işlemlere ilişkin karar ve tasarruflarının, amaç ve politikalara, kalkınma planına, programlara, stratejik planlara ve performans programlarına uygunluğunu denetlemek ve değerlendirmek. İç denetçi bu görevlerini, İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenen ve uluslararası kabul görmüş kontrol ve denetim standartlarına uygun şekilde yerine getirir.

İç denetçi, görevinde bağımsızdır ve iç denetçiye asli görevi dışında hiçbir görev verilemez ve yaptırılamaz. İç denetçiler, raporlarını doğrudan üst yöneticiye sunar. Bu raporlar üst yönetici tarafından değerlendirmek suretiyle gereği için ilgili birimler ile mali hizmetler birimine verilir. İç denetim raporları ile bunlar üzerine yapılan işlemler, üst yönetici tarafından en geç iki ay içinde İç Denetim Koordinasyon Kuruluna gönderilir.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu-Kabul Tarihi: 22.02.2005

MADDE 10. - İl genel meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak.

MADDE 26.- Encümenin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip il genel meclisine görüş bildirmek.

MADDE 30.- Valinin görev ve yetkileri şunlardır:

b) İl özel idaresini stratejik plâna uygun olarak yönetmek, il özel idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, il özel idaresi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

MADDE 31.- Vali, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plân ve programları ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans plânı hazırlayıp il genel meclisine sunar.

Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

Stratejik plân ve performans plânı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

MADDE 35. - İl özel idaresi teşkilatı; genel sekreterlik, malî işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri birimlerinden oluşur. İlin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre oluşturulacak diğer birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi il genel meclisinin kararıyla olur. Bu birimler Büyükşehir belediyesi olan illerde daire başkanlığı ve müdürlük, diğer illerde müdürlük şeklinde kurulur.

Genel sekreter, il özel idaresi hizmetlerini vali adına ve onun emirleri yönünde, mevzuat hükümlerine, il genel meclisi ve il encümeni kararlarına, il özel idaresinin amaç ve politikalarına, stratejik plan ve yıllık çalışma programına göre düzenler ve yürütür. Bu amaçla il özel idaresi kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar.

Genel sekreter yukarıda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden valiye karşı sorumludur.

Toplam nüfusu 3.000.000'a kadar olan illerde, ihtiyaca göre en fazla iki, nüfusu bunun üzerinde olan illerde en fazla dört genel sekreter yardımcılığı kadrosu ihdas edilebilir.

İlçelerde, özel idare işlerini yürütmek amacıyla kaymakama bağlı ilçe özel idare teşkilâtı oluşturulabilir.

MADDE 39.- Vali, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plân ve performans hedeflerine göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini açıklayan faaliyet raporunu hazırlar. Faaliyet raporu mart ayı toplantısında vali veya genel sekreter tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır.

MADDE 44.- İlin stratejik plânına uygun olarak hazırlanan bütçe, il özel idaresinin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.

Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir. Bütçe yılı Devlet malî yılı ile aynıdır.

Bütçe dışı harcama yapılamaz. Vali ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

GEÇİCİ MADDE 3.- Bu Kanunun 31 inci maddesinde öngörülen stratejik plânların hazırlanmasına dair altı aylık süre Kanunun yürürlüğünü müteakip hazırlanması gereken ilk stratejik plânlar için bir yıl olarak uygulanır.

EK B

Bu anket çalışması, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü- Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı-Şehir Planlama Yüksek Lisans Tezi kapsamında gerçekleştirilen **“İMP Planlama Sürecinin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi”** konusunda yapılan bir çalışmadır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Adınız Soyadınız:

Doğum yılınız:

Cinsiyetiniz: K () E ()

Mesleğiniz:

Şehir Plancısı () Mimar () Harita Müh. () Diğer ()

.....

Unvanınız:

Mesleki deneyim süreniz:

1 yıldan az () 1-3 yıl () 4-6 yıl () 7-10 yıl () 10+ ()

İstanbul Metropolitan Planlama çalışmalarından hangilerinde bulundunuz?

1980 Planı () 1995 Planı () İMP ()

Kaç yıldır İstanbul’da yaşıyorsunuz?

1 yıldan az () 1-3 yıl () 4-6 yıl () 7-10 yıl () 10+ ()

Sorular cevaplanırken aşağıdaki değerlendirme sistemi kullanılacaktır:

- 1- Kesinlikle katılıyorum
- 2- Katılıyorum
- 3- Ne katılıyorum ne katılmıyorum
- 4- Katılmıyorum
- 5- Kesinlikle katılmıyorum

1. İMP planlama çalışmasına özel sektörün etkin katılımı sağlanmıştır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2. İMP planlama çalışmasına kamu sektörünün etkin katılımı sağlanmıştır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. İMP planlama çalışmasına sivil toplum kuruluşlarının etkin katılımı sağlanmıştır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. İMP planlama çalışmasına vatandaşların etkin katılımı sağlanmıştır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. İMP Planlama çalışmasında kullanılan mevcut durum verileri yeterli düzeydedir.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Plan hedefleri açık ve net olarak belirlenmiştir.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

7. Planın amacı açık ve net olarak belirlenmiştir.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

8. Planın vizyonu açık ve net olarak belirlenmiştir.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

9. Planlama süreci şeffaf yapıdadır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

10. Stratejiler ve politikalar oluşturulurken uzlaşma ortamı yaratılmıştır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

11. İMP’de devam etmekte olan stratejik planlama sürecinin başarılı olacağına inanıyorum.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

12. İMP’ye kurumsal/sürekli statü kazandırılmalıdır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

13. Tüm proje yürütücülerine güvenim tamdır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

14. İMP'nin sahip olduğu teknik altyapı yeterlidir.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

15. Planlama çalışmasını yürüten tüm çalışanlar konularında yetkin kişilerdir.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

16. Mevcut olan çalışma grupları İstanbul'un planlanması için uygundur.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

17. Mevcut olan çalışma grupları İstanbul'un planlanması için yeterlidir.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

18. Tüm grup yürütücüleri yeterli bilgi birikimine sahip ve konularına hakimdir.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Öneri ve düşünceler:

1. Planlama sürecine katılımı eksik buluyorsanız, bu konuda önerileriniz ve düşünceleriniz nelerdir?

2. Planlama sürecinde olumsuz gördüğünüz konular var mı? Evet () Hayır ()
Varsa bunların çözümü için önerileriniz nelerdir?

3. Genel olarak İMP planlama sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

Seçil Özalp 1980 yılında İzmir’de doğdu. 1998 yılında İzmir Hayrettin Duran Lisesi’nden mezun oldu. 1998-2002 yılları arasında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde lisans eğitimini tamamladı.

2003 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı Şehir Planlama Programı’nda yüksek lisans programına başladı.

2005 yılı Mayıs ayından itibaren İMP (İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi)’de Şehir Plancısı olarak görevini sürdürmektedir.